

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ЗАКОНОТВОРЧИСТЬ:**

- ∨ *Закон України «Про очищення влади»*

- ∨ *Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей»*

- **У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ:**

- ∨ *Відбудова Донбасу*

- **ВИКОНАВЧА ВЛАДА:**

- ∨ *Оптимізація системи центральних органів виконавчої влади*

№ 19 (77) ЖОВТЕНЬ 2014

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 19 (77) 2014

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

**Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»**

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горювий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Ю. Половинчак (відповідальна за випуск),
Н. Іванова, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Саморукова

Ратифікація Угоди з ЄС:

наслідки і перспективи.....6

А. Березельський

Проблеми проведення реформ з оптимізації
систем центральних органів

виконавчої влади.....12

О. Лапа

Удосконалення Антикорупційної стратегії
як інструмент протидії корупційній
злочинності в Україні.....19

О. Бусол

Перспективи реалізації Закону України
«Про очищення влади».....23

В. Зуб,

С. Семенченко

Чи зможе українська наукова спільнота
подолати проблеми плагіату.....28

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Полтавець

Донбас. Особливий статус чи заморожений
конфлікт?.....30

І. Беззуб

Відбудова Донбасу: проблеми та шляхи
вирішення.....34

О. Кривецький

Транспорт українців на службі в АТО.....43

**Правові аспекти нормалізації життя на
територіях, звільнених у ході АТО.....46**

Правові колізії, викликані окупацією Криму...50

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....55

Моніторинг законодавства.....59

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 69

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Стратегія реформ-2020

Заступник глави Адміністрації Президента України, голова виконавчого комітету Національної ради реформ Д. Шимків представив громадськості «Стратегію реформ-2020» Президента України.

«Головним у здійсненні цих реформ є цінності, які об'єднали нас у нашому прагненні жити за європейськими стандартами і були засвідчені перед усім світом під час Революції Гідності», – сказав на початку свого виступу Д. Шимків.

Метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця Україні у світі. «Стратегія-2020» містить у собі понад 60 реформ. Першочерговими з них стануть оновлення влади та антикорупційна реформа, судова реформа, децентралізація та реформа державного управління, дерегуляція та розвиток підприємництва, реформи правоохоронної системи, системи національної безпеки та оборони, охорони здоров'я та податкова реформа. Також визначено дві першочергові державні програми – енергонезалежності та популяризації України у світі.

Серед ключових показників, яких планується досягти до 2020 р., – із 8508 дол. до 16 000 дол. підвищити долю ВВП на душу населення, піднятися зі 112 місця до першої «двадцятки» в рейтингу легкості ведення бізнесу, залучити 40 млрд дол. прямих іноземних інвестицій, довести військові витрати з нинішніх 1,02 % до 5 % від ВВП,

підвищити середню тривалість життя на три роки.

Д. Шимків наголосив на тому, що наслідком впровадження реформ має стати формування нового суспільного договору між владою, громадянським суспільством та бізнесом, у якому кожна зі складових має не лише переосмислити свої функції, а й почати взаємодіяти за новими правилами. За цими правилами, влада служить суспільству, функціонує просто, прозоро й привабливо, громадянське суспільство активно контролює дії влади і сумлінно служить суспільному благу, бізнес функціонує по-новому – чесно платить податки та підтримує суспільство.

«На відміну від численних спроб впровадження реформ в Україні, ініціатива Президента України “Стратегія-2020” є адаптивною, не звужується виключно як тимчасовий політичний проект, основана на широкому залученні громадськості та орієнтована на сталість влади зі створенням механізму широкого дискусійного майданчика, яка з урахуванням зворотного зв'язку здатна бути гнучкою і релевантною викликам часу і стати реальним інструментом трансформації суспільства», – наголосив Д. Шимків.

Заступник глави Адміністрації Президента України зазначив, що лише «управління тим, що можна виміряти», можна вважати ефективним. «Стратегія-2020» передбачає механізм постійного моніторингу ефективності.

(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/31305.html>). – 2014. – 29.09).

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕЯ

ГІДНІСТЬ

СВОБОДА

МАЙБУТНЄ

МЕТА: Європейські стандарти життя та гідне місце України в світі

ВЕКТОРИ РУХУ

РОЗВИТОК

- інфраструктура
- інвестиції
- економіка
- конкуренція

БЕЗПЕКА

- країна
- людина
- власність
- бізнес

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

- самоврядування
- соціальні програми
- енергоефективність
- охорона здоров'я

ГОРДІСТЬ

- свобода особистості
- громадянське суспільство
- бренд «Україна»
- залучення талантів

ШЛЯХ ДОСЯГНЕННЯ: понад 60 реформ та програм

1. Дeregуляція та розвиток підприємництва	1. Реформа системи національної безпеки та оборони	1. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування	1. Програма популяризації України в світі
2. Програма розвитку малого та середнього бізнесу	2. Реформа військово-промислового комплексу	2. Реформа регіональної політики	2. Програма створення бренду «Україна»
3. Податкова реформа	3. Судова реформа	3. Програма національної єдності та підтримки нацменшин	3. Реформа відзнак та нагород
4. Реформа захисту конкуренції та антимонопольного законодавства	4. Оновлення влади та антикорупційна реформа	4. Конституційна реформа	4. Програма розвитку інновацій
5. Реформа корпоративного права	5. Програма електронного врядування	5. Реформа виборчого законодавства	5. Розвиток інформаційного суспільства та медіа
6. Реформа фінансового сектору	6. Реформа правоохоронної системи	6. Реформа системи соціального захисту	6. Реформа державної політики у сфері науки та досліджень
7. Реформа ринку капіталу	7. Програма енергонезалежності	7. Пенсійна реформа	7. Українська космічна програма
8. Реформа трудових взаємовідносин	8. Реформа захисту інтелектуальної власності	8. Реформа системи охорони здоров'я	8. Програма розвитку туризму
9. Реформа транспортної інфраструктури	9. Програма збереження навколишнього середовища	9. Реформа якості та безпеки харчової продукції	9. Реформа державної політики у сфері культури
10. Реформа телекомунікаційної інфраструктури		10. Реформа захисту споживачів	10. Програма розвитку національного кінематографу
11. Програма участі в транс-європейських мережах		11. Програма популяризації фізкультури та спорту	11. Програма розвитку національної видавничої справи
12. Реформа митної служби та інтеграція в митну спільноту ЄС		12. Програма здорового способу життя та довголіття	12. Реформа державної політики у сфері спорту
13. Реформа економічної та монетарної політики		13. Реформа освіти	13. Програма залучення талантів
14. Програма розвитку українського експорту		14. Програма розвитку для дітей та юнацтва	
15. Реформа енергетики			
16. Програма енергоефективності			
17. Реформа сільського господарства та рибальства			
18. Земельна реформа			
19. Реформа житлово-комунального господарства			
20. Реформа інститутів статистики			
21. Програма залучення інвестицій			
22. Реформа дипломатичних відносин та інституцій			
23. Реформа державних закупівель			
24. Реформа фінансового контролю держави та стабілізації державного бюджету			
25. Реформа державної служби та реорганізація державних органів			
26. Реформа управління державною власністю			

ПЕРШОЧЕРГОВІ РЕФОРМИ (8):

- ОНОВЛЕННЯ ВЛАДИ ТА АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА
- СУДОВА РЕФОРМА
- ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
- ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА
- РЕФОРМА ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМ
- РЕФОРМА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ
- РЕФОРМА СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
- ПОДАТКОВА РЕФОРМА

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ (2):

- ПРОГРАМА ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ
- ПРОГРАМА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТІ

НОВИЙ СУСПІЛЬНИЙ ДОГОВІР

ВЛАДА

Гарантує:

- ✓ Виконання плану реформ
- ✓ Служіння суспільству
- ✓ Дотримання принципів роботи: Просто, Прозоро, Привабливо

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Забезпечує:

- ✓ Контроль над владою
- ✓ Сумлінну працю
- ✓ Дотримання принципів гідності, свободи та поваги до чесної праці

БІЗНЕС

Зобов'язується:

- ✓ Підтримувати та розвивати країну, бізнес середовище та суспільство
- ✓ Сплачувати податки та інвестувати
- ✓ Дотримуватись принципів чесної праці та конкуренції

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ

	Україна сьогодні	Україна 2020	Максимальне та мінімальне значення серед країн ЄС	Пояснення
 РОЗВИТОК				
Рейтинг легкості ведення бізнесу	112	Топ 20	5...103 (Данія...Мальта)	За даними Doing Business 2014
Кредитний рейтинг країни на рівні інвестиційної категорії	CCC	BBB	AAA...B (Німеччина...Греція)	За шкалою Standard&Poor's (зобов'язання в іноземній валюті)
Індекс глобальної конкурентоспроможності	84	Топ 40	3...91 (Фінляндія...Греція)	Всесвітній Економічний Форум (WEF), The Global Competitiveness Index 2013-2014
ВВП на душу населення (за паритетом купівельної спроможності)	\$8,508	\$16,000	\$43,085...\$15,936 (Австрія...Болгарія)	За даними Світового Банку (2013). Польща - \$22,513
Чисті надходження прямих іноземних інвестицій за період 2015-2020	-	\$40 млрд (\$8 млрд/рік)		За даними Світового Банку, середній показник по Україні за 2003-2013 - \$ 6.6 млрд. на рік
Максимальне відношення загального дефіциту бюджету, включно із Нафтогазом, до ВВП	10.1%	3%	5.8%...0.8% (Велика Британія...Болгарія)	За даними прогнозу МВФ (2014)/ Маастрихтські критерії конвергенції/ за даними Eurostat
Максимальне відношення загального державного боргу до ВВП	67.6%	60%	90%...19% (Велика Британія...Болгарія)	За даними прогнозу МВФ (2014)/ Маастрихтські критерії конвергенції/ за даними Eurostat
Інфляція	19%	1,70%	3.2%...(0.9%) (Естонія...Греція)	За даними прогнозу МВФ (2014)/ Маастрихтські критерії конвергенції/ за даними Eurostat
 БЕЗПЕКА				
Військові витрати, % від ВВП	1,02%	5%	2.4%...0.5% (Греція...Люксембург)	Україна – дані Держбюджету (2013). Інші – за даними SIPRI (2013): Росія – 4.1%, Ізраїль – 5.6%
Чисельність професійних військових на 1000 населення	2,8	7	13.4...1.8 (Греція...Люксембург)	За даними IISS (2012). Ізраїль – 22, Сингапур 15.6, Кіпр – 11, Туреччина – 8.7
Довіра експертного середовища до суду		60%		Опитування експертного середовища (адвокати, юристи)
Оновлення кадрового складу державних службовців (правоохоронні органи, судді, прокуратура, влада)		70%		За даними державної статистики
Ліміт частки одного постачальника в загальному обсязі закупівель будь-якого енергоресурсу	60%	30%		Частка російського газу у 2013 році в загальному енергетичному балансі – 60%
 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ				
Середня тривалість життя	71	+3 роки	82...73 (Іспанія...Литва)	За даними Світового Банку (2013)
Частка коштів місцевих бюджетів у загальнодержавному бюджеті	31%	65%		За даними Держбюджету (2013)
Проникнення широкосмугового інтернету (кількість абонентів на 100 осіб)	8.83	25	40.17... 15.5 (Данія...Словаччина)	За даними Світового Банку (2013)/ Ізраїль – 25.67, Естонія – 26.54
% випускників шкіл у 2020, які володіють 2-ма іноземними мовами		75%		підтверджується міжнародними сертифікатами
 ГОРДІСТЬ				
Громадяни України, що відчувають гордість за свою країну		90%		за результатами загальнонаціонального опитування
Кількість призових місць на Олімпіаді-2020 в Японії		35 медалей	65...1 (Велика Британія...Португалія)	20 медалей Україна отримала на літній Олімпіаді в Лондоні у 2012, 27 – у Пекіні у 2008
Глобальний індекс конкурентоспроможності у боротьбі за таланти	66	Топ 30	63... 3 (Румунія... Данія)	Рейтинг The Global Talent Competitiveness Index 2013, INSEAD
Кількість фільмів у широкому прокаті українського виробництва у 2020 році	0	5		

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Саморукова, провід. бібліограф НЮБ НБУВ

Ратифікація Угоди з ЄС: наслідки і перспективи

16 вересня Верховна Рада України та Європейський парламент одночасно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. За відповідне рішення проголосували 355 народних депутатів України та 536 євродепутатів. Президент України П. Порошенко в залі засідань Верховної Ради підписав Закон про ратифікацію і запевнив: Угода набере чинності з 1 листопада.

Глава держави у своїй промові назвав підписання цього документа історичною подією і порівняв цей день з тим днем, коли Україна здобула незалежність. «Доручаю уряду вже завтра затвердити план виконання угоди і втілювати його з першої ж хвилини», – сказав він.

І наш європейський вибір – це, у першу чергу, не зовнішньополітичне, а внутрішньополітичне рішення. Президент і уряд усвідомлюють це. Тому реалізація Угоди буде розпочата без зволікань на основі відповідного національного плану.

Отже, з 17 листопада в Україні почне працювати новий українсько-європейський орган – Рада асоціації. Він буде наділений повноваженнями у разі необхідності змінювати текст угоди вже після ратифікації. Однак експерти побоюються, що цим може скористатися «третья сторона». Зокрема, від Російської Федерації вже надходили пропозиції внести зміни в цей документ.

Але як запевнив глава Європарламенту М. Шульц, Угода, яку прийняли і яку було оговорено, ще в часи мирних демонстрацій не зазнала змін. Це підтвердив і Президент П. Порошенко, він сказав, що в тексті документа не змінено ні слова.

Також з роз'яснення Ради ЄС та Єврокомісії Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є двостороннім документом, тому будь-які зміни в текст можуть бути внесені однією зі сторін за згодою іншої.

Втручання третьої сторони в суто двосторонню угоду між ЄС та Україною є неможливим.

Україна довго чекала на цю подію. Як відомо, політична частина Угоди про асоціацію Україна – ЄС була підписана 21 березня поточного року. 27 червня пройшла церемонія підписання економічної частини, а ратифікація – 16 вересня.

Ратифікація фактично означає згоду держави перетворити всі зобов'язання, що впливають з Угоди, на основу національної програми реформ.

Згідно з положеннями Угоди про асоціацію (ст. 486) набрання нею чинності відбуватиметься у два етапи: тимчасове й повне застосування.

Політична частина угоди набере чинності від 1 листопада 2014 р. у так званому режимі «тимчасового застосування», доки всі країни-члени ЄС її не ратифікують.

Повне застосування розпочнеться лише після завершення ратифікації Угоди національними парламентами України та всіх 28 держав-членів ЄС. На сьогодні Угоду ратифікували лише шість країн: Словаччина, Румунія, Латвія, Литва, Болгарія, Мальта. Існуючий досвід ратифікації аналогічних угод дає підстави вважати, що процедура може завершитися протягом 1–3 років.

Щоб не відкладати початок виконання на такий тривалий час, під час переговорів було домовлено про можливість імплементації шляхом тимчасового застосування окремих частин Угоди відразу після ратифікації Верховною Радою та передачі відповідних інструментів до депозитарію (Генерального секретаріату Ради ЄС). Про це свідчить те, що Україна переслала на збереження Європейському Союзу ратифікаційну грамоту Угоди про асоціацію.

Обсяг тимчасового застосування визначається стороною ЄС відповідно до розподілу компетенції між інституціями та

державами-членами ЄС. У випадку нашої Угоди обсяг тимчасового застосування включає розділ про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, окремі статті розділів «Політичний діалог та співробітництво у сфері зовнішньої та безпекової політики», «Юстиція, свобода та безпека», «Економічне та галузеве співробітництво», «Інституційні, загальні та прикінцеві положення».

Новий термін набрання чинності положень про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі – 1 січня 2016 р.

І тепер уже офіційно, 29 вересня Рада ЄС схвалила тимчасове застосування Угоди про асоціацію з Україною поки без створення зони вільної торгівлі, початок формування якої відкладається до 1 січня 2016 р.

Завдяки тристороннім домовленостям Україна – ЄС – РФ від 12 вересня тему ЗВТ вирішили відкласти ще на рік, до 31 грудня 2015 р. Про це в Брюсселі заявив європейський комісар з питань торгівлі Карл де Гухт. За його словами, це рішення ухвалили, порадившись як з Україною, так і з Росією. Проте він зазначив, що Росія, а не Україна, у першу чергу, вплинула на рішення відтермінувати впровадження зони вільної торгівлі. Тож, якщо Росія якимсь чином порушить укладені домовленості, ми запропонуємо Раді ЄС змінити рішення щодо відтермінування до 31 грудня 2015 р., заявив Карл де Гухт. Утім, Україні пообіцяли односторонні преференції. На ділі це означає, що товари українських виробників будуть постачати до ЄС без мита. При цьому Україна збереже мита на європейські товари.

Українські політики наголошують на позитивних наслідках у зв'язку з ратифікацією Угоди з ЄС. Так, Прем'єр-міністр України А. Яценюк, говорить, що Україна лише виграє від одностороннього скасування мита. На його думку, це дає державі час підготувати економіку: «Європейський ринок для України відкритий, а ринок український для Європи поки що закритий». «І тут від України залежить тільки одне: чи після імплементації угоди ми ратифікуємо і виконуватимемо кожен пункт. І ми виконаємо санітарні, фітосанітарні умови. Ми готові це робити», – зауважив він.

Міністр закордонних справ України П. Клімкін наполягає, що українцям не варто непокоїтись через одностороннє впровадження зони вільної торгівлі. «Для України це рішення дозволяє нам працювати дуже ефективно з Європейським Союзом з нульовими тарифами, і на перспективу. Воно дозволяє нашим товаровиробникам ефективно підготуватися до того часу, коли європейські товари придуть на наш ринок», – зазначає П. Клімкін.

Однак експерти дещо обережніше коментують описані особливості реалізації Угоди. Вітчизняній економіці дійсно піде на користь впровадження односторонньої зони вільної торгівлі, Утім, переваги від повноцінної ЗВТ – неспівмірно більші. На цьому наголошує В. Мовчан, директор з наукової роботи Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. Зокрема, у дослідженні, яке провів інститут, наголошується, що впровадження двосторонньої ЗВТ привело б до кумулятивного приросту реального ВВП на 14,1 % у розрахунку на 10 років. Ключовим фактором для цього є не скасування ввізних мит, а зниження нетарифних обмежень у торгівлі, через відповідність українського законодавства європейському. При цьому автономні торговельні преференції з ЄС прогнозують українському ВВП приріст лише в 1,5 %. «Я би це проінтерпретувала так, що якщо це тимчасовий захід (одностороння зона вільної торгівлі. – Ред.) – економіка України не втрачає. Але як довгострокова стратегія – зберегти автономію, торговельні преференції, залишити закритим український ринок – це не вигідно», – зауважує В. Мовчан. ЗВТ майже однаково вигідна для зростання як імпорту, так і експорту України. Утім, двостороннє скасування мит та однакові українсько-європейські стандарти принесли би зростання на 10–11 %. Наразі ж, за односторонньої домовленості, матимемо зростання лише на 0,2 % для імпорту та експорту.

Дослідження підтвердило, що найбільше виграють від економічних домовленостей з ЄС сільське господарство, харчова промисловість та легка промисловість. Вигідним це стане і для окремих, проте зовсім не всіх, секторів

машинобудування: зокрема виробництва електричного устаткування. Втрат зазнають металургія та виробництво транспортного устаткування. Однак ці ризики можна зменшити, якщо модернізувати виробництво, покращити технології та підвищити продуктивність, зауважує експерт. Такі висновки однаково актуальні і для повноцінної, і для односторонньої зони вільної торгівлі.

Отже, бізнес отримує додатковий час для підвищення конкурентоспроможності, при тому, що, за даними Держслужби статистики України, експорт до ЄС у першій половині 2014 р. зріс на 14,9 % у річному обчисленні. Водночас експерти заявляють, що різка девальвація гривні вже створила набагато серйознішу перешкоду для імпорту в Україну порівняно з відстрочкою поступової ліквідації імпорتنих мит, середній рівень яких наразі становить близько 4 %.

Сьогодні фахівці майже одностайно заявляють, що очікувати на миттєвий результат від підписання цієї Угоди не варто. Вони обережні у своїх висловлюваннях і переконані, що ефект від ратифікації документа можна побачити лише в перспективі. Але вони зійшлися в думці, що, незважаючи на труднощі, з якими зіткнеться економіка України попервах, кінцеві результати цього варті. «Початковий період адаптації для України буде складним, але без цього процесу сподіватися на державність і державу Україні не доводилося. Це не тільки питання ратифікації асоціації, а справді початок становлення незалежності», – вважає Д. Жванія, голова парламентського Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування.

«Ключові позиції в угоді з ЄС – реформи, боротьба з корупцією, адаптація українського законодавства до європейського. Торгівля (зона вільної торгівлі) також важлива», – пояснює заступник голови Адміністрації Президента В. Чалий.

Не чекати забагато від сьогоднішнього «кроку до Європи» радить Е. Найман, керуючий партнер Capital Times: «Ця ратифікація – суто формальність. Експорт та імпорт України сильно не зміниться до кінця 2016 р. – через

відстрочки застосування зони вільної торгівлі. Але, безумовно, це позитивно вплине на інвестиційний клімат країни. Після ратифікації уряду необхідно почати низку економічних реформ, про які раніше говорив Яценюк, щоб пізніше ми змогли побачити ефект».

Говорячи про відносини з РФ у контексті зближення України з Євросоюзом, аналітики не чекають якихось кардинальних змін політики «північного сусіда». «Росія активно ініціює торговельні війни з Україною ще з 2006 р. Гірше було торік, коли у нас була “дружба-мир”, і раптом РФ в односторонньому порядку призупиняє поставки наших товарів», – розповідає В. Юрчишин, директор економічних програм Центру Разумкова. Такої ж думки дотримується і Е. Найман: у торгових відносинах гірше вже не буде, – запевняє він.

Ратифікація Угоди про Асоціацію з ЄС – це старт для реформ в Україні. Зміни, які необхідно здійснити, за попередніми підрахунками, займуть сім років, заявив доктор економічних наук Р. Слав'юк. «Загалом зміни стосуються 28 напрямків. Для прикладу, ми повинні адаптувати до європейських вимог наші стандарти, норми виробництва, “радянські” ДСТУ, – пояснив експерт. – Річ у тім, що вже на першому етапі бізнес одразу починає шукати нові ринки. Маючи нагоду продавати в Європу, він змушений негайно сертифікувати, підтягувати якість своєї продукції». На його погляд, починати потрібно з двох важливих на сьогодні сфер. «Саме зараз не можна впускати момент і потрібно почати реформу в армії, – переконаний економіст. – Друга сфера – фінансовий сектор, який виявився неготовим до роботи ані в нових умовах, ані в умовах війни, ані в умовах якихось екстремальних впливів. Неробочий фінансовий сектор створює труднощі всім іншим сферам. Перший крок у фінансовому реформуванні – скоротити заледве не удвічі кількість банків, які є просто бульбашками і спекулянтами». «Утім, реформи у будь-якій сфері дорівнюватимуть нулю, якщо при цьому не вестиметься боротьба з корупцією», – додає Р. Слав'юк.

Політики та експерти сподіваються на те, що тепер Україна отримає базові інструменти,

які дадуть змогу побудувати дійсно ринкову економіку, оскільки до цього доводилося перебудовувати пострадянську. «По суті, у нас постійно відбувалося латання дір, тепер ми зможемо побудувати реальну економіку і претендувати на те, щоб стати повноцінним учасником великого економічного світу, – вважає Д. Жванія. – У нас з'явиться реальний інвестиційний капітал, якого раніше не було. Капітал з колишньою вартістю не може бути інвестиційним».

«Ця Угода дасть більші можливості для економіки, зокрема нашого регіону. Більші можливості для фінансування від грантодавчих організацій. Безпосередньо від європейських структур, міжнародних організацій. Це дасть не лише можливість віднайдіння інвестицій, але й забезпечить секторальний розвиток економіки, – переконаний кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та кредиту Є. Ткач. – У перспективі підписана Угода про асоціацію допоможе Україні увійти до європейського співтовариства. Це не лише економічні показники (вони будуть обов'язково), але й культурна інтеграція. Відбудеться зміна правової системи, податкової, бюджетної, зменшиться тягар на малий та середній бізнес. Відтак кожна пересічна людина відчує ці переваги».

За словами економіста, у короткостроковій перспективі навряд чи буде відчутний ефект. Україні конче необхідно інтегруватися у європейські структури, розвивати національну економіку, урешті, потрібно зробити свій цивілізаційний вибір.

Щодо окремих напрямів асоціації та їх наслідків, то, як нагадує президент Українського аналітичного центру О. Охріменко, Угода про асоціацію з ЄС не обумовлює термін введення безвізового режиму для українців для поїздок до країн Західної Європи. Там тільки пункт, який обумовлює співробітництво України та ЄС у вирішенні цього завдання. Також, підкреслює він, ратифікація Угоди не відкриває вільний доступ на ринок праці для українців, але домовляється про умови роботи українських фахівців у країнах ЄС. Обумовлюється тимчасове перебування на території ЄС і

України фізичних осіб для економічних цілей, що насамперед узаконює легальну роботу в ЄС кваліфікованих фахівців, а також керівників компаній. Серед позитивних моментів економіст відзначає можливість поставляти в ЄС продукти харчування за квотами, але на пільгових умовах, та інших товарів, починаючи від залізної та марганцевої руди і закінчуючи меблями й папером. Також наша країна матиме право встановлювати спецмита на імпорتنі автомобілі, в умовах істотного падіння українського виробництва автомобілів за рахунок імпорتنих поставок. При цьому багатьом, хто користується неліцензованим програмним забезпеченням, доведеться з ним розпрощатися. «Цьому питанню присвячений дуже великий розділ договору, і взагалі захисту інтелектуальної власності, – зазначив О. Охріменко. – ЄС дуже болісно ставиться до нашої практики використання “піратського ПЗ”. Від цього доведеться відвикати».

На фармацевтичну галузь України ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом може вплинути позитивно за умови підтримки вітчизняних учасників ринку з боку держави, вважає виконавчий директор профільної асоціації «ФармУкраїна» Д. Шевченко. «Головна проблема – необхідність дотримання суворого балансу між відкритістю ринку для європейських компаній і захистом наших компаній, підвищенням їх привабливості для європейського капіталу, – зазначив експерт. – Загалом галузь виграє, але держава не повинна стояти осторонь від цього процесу».

За словами Д. Шевченка, в Україні є значний ресурс, у який можна вкладати для розвитку галузі. «У нас є такі інвестиційно привабливі ніші, як доклінічні та клінічні дослідження, відносно недорого за європейськими мірками робоча сила і при цьому висококваліфікований за цими ж мірками персонал», – зазначив він.

На думку експерта, українська фармгалузь уже достатньо інтегрована у світову економіку, оскільки в Україні діє європейська система фармацевтичних стандартів, а ратифікація угоди з ЄС стане ще одним кроком на шляху до євроінтеграції.

«Радіти ратифікації поки зарано, оскільки парламенти Словаччини, Угорщини та Кіпру, цілком можливо, будуть гальмувати цей процес, – висловив таку думку політичний експерт Є. Магда. – А якщо хоча б одна країна не ратифікує, то ця Угода буде недійсною! Подібне затягування цього питання в європейських парламентах нинішня влада теж прорахувала, і відразу ж після ратифікації Угоди у Верховній Раді надійшла заява від українського МЗС, що решта європейських країн можуть на це витратити до трьох років».

При цьому не варто забувати, що на імплементацію Угоди в українське законодавство буде потрібно ще більше часу. І тут вже, не виключають фахівці, зволікати будуть наші народні депутати, багатьом з яких не з руки переходити на європейські економічні та соціальні стандарти. «Імплементація – це досить довгий процес, на нього нам знадобиться не один рік, – вважає Є. Магда. – Угоду про асоціацію неможливо впровадити в нашу країну малою кров'ю і єдиним ударом. На це буде потрібно багато часу, імплементація проходитиме поступово».

Досить широко коментується ратифікація Угоди про асоціацію західними політиками та оглядачами. За всю історію парламентаризму, уперше два парламенти одночасно ратифікували міжнародну угоду. Це безпрецедентний випадок. Ми маємо пишатись тим, що відбулося. Ратифікація цієї угоди – це червоний день календаря для демократії, заявив президент Європарламенту М. Шульц.

Поруч із пошуком мирного розв'язання конфлікту в Україні та балансу з Росією єврокомісар з питань розширення ЄС Ш. Фюле наголосив на необхідності негайно і без зволікань почати роботу над реформами в Києві.

Голосування за ратифікацію Угоди, як у ВР так і в Європарламенті, отримало велику підтримку від США. Тут це сприймається як дуже важливий крок, який допоможе Україні стати на європейський шлях. Саме цей шлях у Вашингтоні вважають єдиним логічним для майбутнього України, сказав экс-посол США в Україні С. Пайфер. Американський дипломат

назвав ратифікацію важливим та необхідним кроком на шляху європейської інтеграції України.

У низці аналітичних публікацій європейських експертів наголошується, що ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС оформила нову реальність, у якій Європа фактично взяла на себе роль гаранта політичного успіху України. Найближчий виклик перед Києвом – імплементація реформ. Європа ж має визначитись, чи готова до багатовимірного конфлікту з Росією, яка не відмовляється від своїх претензій щодо України.

Рішення українського парламенту про ратифікацію політичної частини Угоди про асоціацію з Євросоюзом є важливе, але відкладання впровадження Угоди про вільну торгівлю ЄС – Україна до грудня 2015 р. – це успіх для Росії, оскільки Кремль саме цього і добивався, вважає директор Фонду польсько-української співпраці РАУСІ Я. Пекло. За його словами положення документа, що стосуються торгівлі між Євросоюзом та Україною, становлять 80 % або 2/3 від усього обсягу основної частини Угоди, «знаходяться поки що у морозильній камері, що є певним досягненням Росії». «Це не є добрим знаком. Це показує, що Росія змогла вплинути на європейських політиків та заморозити цей процес. Російська політика ефективна, а в ЄС переважає позиція, що Росія й надалі є надійним партнером», – вважає експерт. На його думку, рішення про ратифікацію політичної частини свідчить про політичну волю України, яка «вирішила йти в напрямку Європи». Однак подробиці криються в економічній частині про вільну торгівлю, котра була відкладена до кінця наступного року.

За словами експерта, Угода про вільну торгівлю є найважливішою, оскільки ЄС «опирається» на економічну співпрацю. Але при цьому Я. Пекло наголошує, що впровадження в дію Угоди про вільну торгівлю «могло би стати проблемою для України», яка де факто «перебуває у стані війни з Росією».

Ратифікація договору про асоціацію України і Євросоюзу – символічний акт, проте його затьмарює рішення відкласти вступ у

силу режиму вільної торгівлі, прийняте під тиском Росії і частини українських олігархів, наголошують і литовські експерти.

Директор Інституту міжнародних відносин і політичних наук Вільнюського університету Р. Вільпішаускас вважає, що ейфорія, яка виникла після ратифікації договору про асоціацію в Україні і Європейському парламенті, пов'язана із символічним змістом договору. Однак набрання чинності частини цієї угоди, що стосується вільної торгівлі, у якій йде мова про зниження митних зборів для імпорту продукції ЄС в Україну, було відкладено, і це говорить про те, що в процес двох сторін «включається третя сторона», зазначає політолог. «Цілком імовірно, що тиск з боку Росії був одним з важливих факторів, але не слід виключати ймовірність того, що цьому ще сприяло небажання і груп внутрішньоекономічних інтересів України відкрити ринок країни для конкуренції з ЄС», – сказав Р. Вільпішаускас. Також Р. Вільпішаускас визнає, що Президент України П. Порошенко зараз змушений лавірувати між групами інтересів, тобто зберігати загальний напрям України на Захід, проте одночасно йому доводиться йти на поступки і тим, «хто може зірвати цей процес».

Посол Литви в США Ж. Павільоніс на своєму акаунті в соціальній мережі Facebook написав, що українці «здаються», і назвав це «дуже поганим знаком». На його думку, «Путіну вдається знищувати не лише українські землі на сході, але і її західний порядок дня. Погано, що українці здаються, таке балансування вже не раз заводило країну в глухий кут».

А от посол ЄС у Росії В. Ушацкас наголошує, що одностороннє відкриття ЄС ринку для українських товарів, відкладене Києвом до кінця 2015 р., «вигідне економіці України, тому що Росія не стане приймати відповідні заходи і збереже пільговий режим СНД для України».

Реакція Росії після ратифікації Угоди України з ЄС виявилася цілком прогнозованою. Так, після досягнутих трьохсторонніх домовленостей від 12 вересня і відтермінування ще на рік зони вільної торгівлі, Росія продовжує вимагати перегляду угоди між Україною та ЄС. Про це йдеться в листі В. Путіна голові

Єврокомісії Ж. М. Баррозу. Спроби Президента П. Порошенко провести законодавчі реформи з метою подачі заявки на вступ до Євросоюзу В. Путін у своєму листі назвав порушенням існуючих домовленостей про відстрочення торговельної угоди.

Ця вимога з боку Росії стала реакцією на ратифікацію підписаної угоди про асоціацію у Верховній Раді і Європарламенті відповідно, а також на план з підготовки країни до подачі заявки на вступ до Євросоюзу у 2020 р., який оприлюднив П. Порошенко. У своєму зверненні до єврокомісара В. Путін погрожує негайно застосувати «необхідні заходи у відповідь», якщо Київ почне впроваджувати частини угоди в життя. Президент Росії стверджує, що 15-місячна відстрочка виконання договору повинна бути використана для «формування груп переговорників», які цілком переглянуть зміст угоди.

Російська сторона вимагає змінити близько 2400 тарифних позицій. Натомість ЄС же категорично заперечує саму можливість зміни тексту угоди. Також Росія шантажує Україну введенням мита на товари протягом 10 днів після початку процесу імплементації угоди про асоціацію з ЄС, – про це йдеться в тексті постанови уряду РФ. 19 вересня Д. Медведєв підписав постанову про введення мит для українських товарів. Раніше російський прем'єр заявляв, що Росія введе мита, якщо Україна почне імплементацію Угоди до «встановленого терміну» – 1 січня 2016 р. У тому числі це торкнеться, м'яса, молочної та кондитерської продукції, фруктів і зернових, а також пива, вина, спирту і сигарет. Крім того, мита зростуть на легкові автомобілі, одяг, взуття та сантехніку. У списку також опинилися пасажирські й вантажні судна, продукція машинобудування, косметика, а також тканини, меблі, спортивне обладнання. Всього до переліку уряду включено 174 товарні позиції.

При цьому російські політики й журналісти досить багато пишуть про «катастрофічні» наслідки підписання Україною Угоди про асоціацію і «набагато більші проблеми, ніж ті, які зараз є в Європі».

Але, як би там не було, Україна обрала напрям, у якому їй рухатись, і це європейський вибір (Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: МЗС України (<http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/27863-ratifikacija-ugodi-pro-asociaciju-mizh-ukrajinoju-ta-jevropejskim-sojuzom>), Радіо Свобода (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26588692.html>), Forbes.ua (<http://forbes.ua/ua/nation/1379162-ratifikaciya-ugodi-pro-asociaciyu-z-es-shchochekae-ukrayinu-pislya>); (<http://forbes.ua/news/1379493-rf-vvedet-poshliny-na-tovary-iz-ukrainy-v-techenie-10-dnej>), ZIK (http://zik.ua/ua/news/2014/09/21/reformy_do_yakyh_nas_pidstovhuie_ratyfikatsiya_ugody_z_yes_mozhut_tryvaty_sim_rokiv_ekonomist_525294), «Від і до» (<http://vidido.ua/>

index.php/pogliad/article/efekt_vid_ratifikacii_ugodi_pro_asociaciju_z_es_mozhna_pobachiti_lishe_v_pe/), Новини України (<http://uazmi.org/article/6155036979545431>), ForUm (<http://for-ua.com/article/1055358>), Delfi (<http://ru.delfi.lt/news/politics/eksperty-ratifikaciyu-dogovora-ukrainy-i-es-omrachaet-davlenie-rossii-i-oligarhov.d?id=65863420>), UAZMI (<http://uazmi.org/article/1801970375856896>), УНН (<http://www.unn.com.ua/uk/news/1386185-zamorozhennya-ukrayinoyu-ugodi-pro-torgivlyu-peremoga-rosiyi-polskiy-ekspert>), РІА Новості (<http://rian.com.ua/russia/20140924/357449249.html>); (<http://rian.com.ua/world-news/20140929/357646760.html>), ТВ-Новості (<http://russian.rt.com/inotv/2014-09-26/FT-Putin-trebuje-peresmotret-soglashenie>).

А. Березельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проблеми проведення реформ з оптимізації систем центральних органів виконавчої влади

В Україні перешкодою у проведенні масштабних реформ стали занадто велика кількість, яка не спромоглася перерости в якість, та надмірна багатофункціональність органів виконавчої влади.

За останні вісім років тільки армія чиновників зросла на 30 тис. осіб і нині становить близько 373 тис. На її утримання кожен громадянин нашої країни щорічно витрачає 25 тис. грн. Але це тільки кількісні показники. Враховуючи шкоду, яку завдала і продовжує завдавати країні корупція чиновників, а також їх клановий устрій і кругова порука, проблема армії державних менеджерів стає важким каменем на шій української економіки й житті суспільства в цілому.

Саме тому концепція адміністративної реформи, яка передбачає реформування системи центральних органів виконавчої влади шляхом «формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління», стала на сьогодні одним із пріоритетів держави, особливо після

нещодавньої ратифікації вже підписаної Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

До основних проблем, що зумовлюють необхідність оптимізації системи органів виконавчої влади, слід віднести такі:

– невідповідність державних функцій потребам суспільства, що може полягати у сумнівній доцільності завищеного обсягу державного контролю в будь-якій сфері діяльності, або ж в ускладненні адміністративної процедури;

– недостатній системний розподіл функцій поміж органами виконавчої влади та законодавчо закладеного внутрішнього конфлікту інтересів у діяльності кожного органу;

– невизначеність стосовно розподілу посад на політичні й адміністративні, що, як правило, призводить до політизації державної служби, підвищення рівня корупції та плинності кадрів.

На виконання поставлених завдань, Державною програмою розвитку законодавства

України до 2002 р., яка схвалена Постановою Верховної Ради України від 25 липня 1999 р., передбачалося прийняти закон про міністерства, інші центральні органи виконавчої влади у 2000 р. На виконання зазначеної позиції Державної програми було розроблено проект закону «Про центральні органи виконавчої влади» від 11.10.2002 р. № 2281. Наступний законопроект було запропоновано у 2007 р., на виконання Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи, затвердженого Указом Президента України від 20.01.2006 р. № 39, розроблено та надіслано на погодження до всіх міністерств, інших центральних органів виконавчої влади проект закону «Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади».

У 2008 р. у зв'язку з прийняттям першого Закону України «Про Кабінет Міністрів України» та з урахуванням завдання, встановленого Указом Президента України від 01.04.2008 р. № 289 «Про Цільовий план Україна – НАТО на 2008 рік у рамках Плану дій Україна – НАТО», Міністерство юстиції видало наказ «Про створення робочої групи з підготовки законопроекту про центральні органи виконавчої влади» № 891/7.

Фактично, нові спроби реформування почалися з прийняття Конституційним Судом України Рішення від 30.09.2010 р. № 20-рп/2010 щодо невідповідності Конституції України (неконституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-IV, «у зв'язку з порушенням конституційної процедури його розгляду та прийняття». Цим Законом було передбачено зміну конституційної моделі організації системи виконавчої влади.

На думку тодішнього уряду, лише повернення Президентіві України конституційних повноважень щодо утворення, реорганізації та ліквідації за поданням Прем'єр-міністра України міністерств та інших центральних органів виконавчої влади надало б поштовх до початку проведення в Україні масштабної реформи.

Перші радикальні зміни торкнулися організації діяльності вищого органу виконавчої влади. Уже 7 жовтня 2010 р. Верховна Рада України прийняла нову редакцію Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Відповідний законопроект був внесений Президентом України на розгляд парламенту невідкладно після повернення до Конституції 1996 р.

Наступним кроком стало видання Президентом України Указу від 09.12.2010 р. № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», яким замість 112 центральних органів виконавчої влади було утворено 72 (16 міністерств та 56 інших центральних органів виконавчої влади).

Проте ще більша увага всіх зацікавлених у проведенні адміністративної реформи була прикута до проекту закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (реєстр. № 8055 від 02.02.2011 р.), у який за основу було взято положення вищезгаданого Указу Президента № 1085.

І вже в березні 2011 р. Верховна Рада України ухвалила цей закон, за який у цілому проголосував 271 народний депутат. При цьому в залі перебувало не більше 100 народних депутатів.

Згідно з положеннями законопроекту міністерства формують та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, у той час як інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції лише з реалізації державної політики.

Іншими словами, міністерства й інші центральні органи виконавчої влади у своїй діяльності, окрім Конституції, законів України, актів Кабінету Міністрів і інших актів законодавства України, керуються ще й дорученнями Президента України. Перший заступник міністра і заступник міністра призначаються на посади Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України, звільняються з посад Президентом.

Проте недосконалість реорганізаційних процесів та неможливість передбачення всіх наслідків реформ уже скоро дали про себе знати, і почалася робота щодо внесення значної кількості поправок.

Так, наприклад, згідно з Указом Президента України від 09.12.2010 р. № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» було ліквідовано Державний комітет у справах національностей та релігій, а згодом і його територіальні підрозділи. Натомість його функції було передано новоствореному Департаменту у справах релігій та національностей при Міністерстві культури України.

Ліквідація Державного комітету у справах національностей та релігій і Ради з питань етнопонаціональної політики викликала в засобах масової інформації появу низки переважно негативних відгуків.

Серед конструктивних зауважень були висловлені сумніви, що підпорядкування органу з питань національної політики Міністерству культури у силу специфіки діяльності останнього може звузити напрями роботи новоствореного департаменту. Також стверджувалося, що відсутність державного органу, який координував би діяльність виконавчої влади щодо реалізації як національного законодавства, так і міжнародних зобов'язань України щодо дотримання європейських стандартів захисту прав національних меншин, може розцінюватися як звуження цих прав і фактична відмова від їх виконання.

Пізніше, як заявляв тодішній міністр юстиції О. Лавринович, у процесі реалізації того самого Указу (№ 1085) виникли проблемні питання під час проведення державної реєстрації припинення центральних органів виконавчої влади. Проблемні питання стосувалися центральних органів виконавчої влади, які перебували на стадії припинення та були засновниками інших юридичних осіб або мали відокремлені підрозділи.

Так, на кінець 2012 р. загальна кількість державних підприємств, установ, організацій та об'єднань, що належали до сфери управління Міністерства енергетики та вугільної промисловості України (створеного у 2010 р.) та господарських товариств, щодо яких Міненерговугілля здійснювало керування корпоративними правами держави, становила

491, з яких значна кількість перебувала на різних стадіях припинення своєї діяльності.

Однак, мабуть, найкраще запам'ятався підписаний Президентом України 24.12.2012 р. Указ № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади», що вніс істотні зміни до Схеми організації та взаємодії центральних органів виконавчої влади, затвердженої 09.12.2010 р. Указом Президента України № 1085. Цим Указом серед кількох нових міністерств (Міністерство промислової політики України та Державна служба України з надзвичайних ситуацій) було створено сумнозвісне Міністерство доходів і зборів України. На нього поклалися функції державної податкової служби, державної митної служби та функція адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування. Раніше функцію адміністрування єдиного внеску здійснював Пенсійний фонд України. Державна податкова служба та Державна митна служба при цьому реорганізувалися в зазначене міністерство, тобто були ліквідовані.

Згідно з розпорядженням Президента, основним завданням Міністерства доходів і зборів був не контроль, а надання послуг підприємствам, бізнесу та фізичним особам.

Після об'єднання податкової та митної служб у Міністерство доходів і зборів Європейська бізнес асоціація (ЕВА) ще більше знизила податковий індекс. Згідно з результатами третьої хвилі опитування ЕВА, у IV кварталі 2012 р. – I кварталі 2013-го загальний показник становив 2,32 бала за п'ятибальною шкалою. Найбільше на зниження рейтингу вплинуло посилення фіскального тиску, що викликало значні труднощі в діяльності 30 % респондентів.

І вже 1 березня 2014 р. Міністерство доходів і зборів було ліквідовано рішенням Кабінету Міністрів. На базі міністерства відновлено Державну податкову і Державну митну служби, які підпорядковуються Міністерству фінансів.

Отже, із нещодавнім поверненням до Конституції 2006 р. Президента позбавили частини повноважень, зокрема і щодо визначення системи центральних органів виконавчої влади. Тож тепер саме від уряду

залежить майбутній формат реформування центральних органів виконавчої влади.

Не зважаючи на це, ухвалена 28 серпня Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», проект якої розробляла робоча група під керівництвом віце-прем'єра В. Гройсмана за участі представників громадськості та міжнародних організацій, викликала нову хвилю дискусій.

Тоді віце-прем'єр презентував проведення першого етапу реформи центральних контролюючих органів – скорочення та оптимізацію. Так з 56 центральних органів влади, що мають контрольні повноваження, залишається 26 (скорочення – 51 %), із 1032 контрольних функцій, які належать різним ЦОВВ, залишається 680 (скорочення 34 %), скорочення штату по центральних апаратах ЦОВВ – із 2544 до 1440 (56 %).

За словами В. Гройсмана, утримання різних інспекцій коштує держбюджету понад 24 млрд грн на рік, а за рахунок хабарів, за різними оцінками, щорічно виводиться в «тінь» майже 100 млрд грн.

Водночас ця постанова, на думку багатьох експертів та профільних галузевих асоціацій, потребує серйозного доопрацювання, як у частині уточнення функцій новостворюваних органів, так і необхідності дотримання принципу збереження «розумного державного регулювання», особливо в тих сферах, які становлять серйозну небезпеку для життя громадян.

Так, 29 серпня 2014 р. під головуванням заступника міністра агропромислової політики та продовольства України А. Дикуна відбулася нарада, у якій взяли участь фахівці Мінагрополітики, Державної ветеринарної і фітосанітарної служби України, а також представники компаній-експортерів.

Постанова передбачає створення Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, реорганізувавши шляхом злиття Державну ветеринарну та фітосанітарну службу, Держінспекцію з питань захисту прав споживачів, Державну санітарно-епідеміологічну службу та Державну інспекцію

сільського господарства, що може, на погляд фахівців, призвести до тривалого періоду переоцінки національної системи контролю і зробити неможливим на деякий час експорт продукції, підконтрольної Держветфітослужбі України.

Виробники висловили побоювання щодо очікування негативного розвитку подій, а саме, втрати експортних ринків. Також не є зрозумілим, яким чином буде реформуватися ветеринарна служба, кому підпорядковуватись.

Учасники наради погодилися, що система ветеринарної служби потребує змін, але реформувати потрібно, не руйнуючи те, що призведе лише до дестабілізації ситуації. Нехтування виконання вимог міжнародних договорів при здійсненні фітосанітарних заходів призведе до перегляду міжнародною спільнотою системи фітосанітарного, сортового контролю в Україні та гарантовано – до зупинки міжнародних відносин.

Поряд із цим, зміна системи може призвести до неконтрольованого розповсюдження небезпечних карантинних організмів, ускладненню, а інколи й унеможливленню здійснення міжнародної торгівлі рослинами та продуктами рослинного походження.

Крім того, новоствореній Державній службі з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів передаються функції Держсільгоспінспекції в частині насінництва та розсадництва. Однак такий підхід не буде відповідати вимогам норм Закону України «Про підтвердження відповідності» від 17.05.2001 р. № 2406-III та інших нормативно-правових актів, що регулюють питання сертифікації та процедури оцінки відповідності, а також вимогам щодо необхідності гармонізації системи сертифікації насіння та садивного матеріалу із законодавством ЄС та СОТ тощо.

Як зауважив глава Мінагропроду І. Швайка, нам необхідно виходити не з кількості інспекцій, а з функцій, які потрібні, і для цих функцій має існувати певний орган. Бо якщо нам потрібна функція контролю якості зерна чи насіння, тоді потрібна і Держсільгоспінспекція.

З іншого боку, створення єдиного компетентного органу, відповідального за

забезпечення безпеки продуктів харчування, вже довело свою ефективність і є широко поширеним у країнах ЄС, а також передбачається прийнятим Верховною Радою Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів». Проте об'єднання з Держспоживінспекцією, навпаки, веде до зниження ефективності державного управління в цій сфері та виникненню нових корупційних ризиків.

Подібних невідповідностей досить багато в тексті постанови КМУ, що може негативно позначитися на планах влади провести якісну дерегуляцію в країні. Крім того, виникають серйозні ризики того, що чергова дерегуляційна реформа носитиме ознаки зміни лише кількості контролюючо-перевіряючих органів, але аж ніяк не якості роботи цих органів, як це було й за попереднього уряду.

Відкритим та неврегульованим залишається також питання делегування частини державних контрольно-наглядових функцій т. зв. «саморегульованим організаціям», які, незважаючи на відсутність базового (рамкового) закону, уже існують в окремих сферах української економіки і готові взяти на себе відповідальність за якісну й змістовну частину дерегуляційної реформи.

Отже, документ передбачає, що в Україні залишаться 16 міністерств, 38 інших центральних органів та чотири органи із спеціальним статусом. До останніх належатимуть АМКУ, Держкомітет телебачення і радіомовлення, Фонд держмайна та Адміністрація державної служби спецзв'язку та захисту інформації.

Ліквідувати пропонується лише вісім відомств. Їхні функції повинні бути передані органам, які здійснюють державне управління в тотожних сферах. Більшість інших служб та інспекцій будуть реорганізовані шляхом злиття.

Загалом, є чимало прикладів перетікання повноважень з одного міністерства в інше. Як це знизить тиск на бізнес – незрозуміло. Скорочення контролюючих органів шляхом укрупнення служб із збереженням тих самих функцій навряд чи цьому сприятиме.

Тож, на думку керівника секретаріату Ради підприємців при Кабміні А. Забловського, тут необхідний розумний баланс. «Головне – не наламати дров. Спроби зробити таку ж систему, як у Євросоюзі та США, можуть мати інший ефект. Державі треба стежити і за бізнесом, інакше всюди будуть картелі. Частина функцій можуть взяти на себе саморегулюючі організації або профільні асоціації», – вважає він.

Загалом є сумніви, що владі найближчим часом вдасться навести лад з контролюючими органами. Імовірно, що в багатьох міністерствах гальмуватимуть процес. Особливо це стосується тих відомств, які втрачають чималу частину повноважень. Незадоволених буде чимало і в інших відомствах, адже мова йде про реорганізацію щонайменше півсотні контролюючих органів. Проте, все ж таки, чимало відомств вбачають позитив у майбутніх реформах.

Зокрема, Союз ювелірів України опрацював проект постанови Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», і разом з внесеними рекомендаціями (уповноважити МЗС, Мінфін, Союз ювелірів України [за згодою] на підготовку документів для приєднання України до Конвенції [Відень, 1972] з контролю та клеймування виробів з дорогоцінних металів) було вирішено підтримати проект постанови, спрямований на реалізацію ініціативи уряду щодо скорочення кількості контролюючих органів та погодитися з пропозицією Міністерства юстиції України щодо ліквідації Державної пробірної служби України, як центрального органу виконавчої влади, у зв'язку зі скороченням кількості контролюючих органів.

Таким чином, 3 вересня прес-служба уряду анонсувала повідомлення міністра Кабінету Міністрів О. Семерака щодо прийняття постанови «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», що покликана скоротити витрати на утримання чиновницького апарату, зменшити корупційний чинник і тиск на бізнес, підвищити ефективність системи державного контролю.

І вже 10 вересня набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів «Про оптимізацію системи

центральної влади» (№ 442).

Кабінет міністрів України ліквідував такі державні служби:

Державну службу з питань захисту персональних даних;

Державну службу з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань, поклавши її функції на Міністерство охорони здоров'я;

Державне агентство з туризму та курортів, поклавши його функції на Міністерство економічного розвитку і торгівлі (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів);

Державну пробірну службу, що схвально прийнято Союзом ювелірів України, поклавши функції з реалізації державної політики у сфері державного пробірного контролю на Міністерство фінансів, а функції із захисту прав споживачів виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння – на Державну службу з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів;

Державну інспекцію з контролю за цінами, поклавши функції з моніторингу динаміки цін (тарифів) на споживчому ринку на Державну службу статистики;

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами, поклавши його функції на Міністерство економічного розвитку і торгівлі;

Державну інспекцію сільського господарства, поклавши функції зі здійснення реєстрації та обліку машин на Міністерство внутрішніх справ, функції зі здійснення державного нагляду (контролю) в частині експлуатації та технічного стану машин – на Державну службу з безпеки на транспорті, функції зі здійснення сертифікації насіння і садового матеріалу – на Державну службу з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, функції зі здійснення державного нагляду (контролю) в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій та форм власності, родючості ґрунтів – на Державну екологічну інспекцію;

Державне агентство екологічних інвестицій, поклавши його функції на Міністерство екології та природних ресурсів.

Крім того, уряд своєю постановою ухвалив рішення створити Державне агентство України з питань відновлення Донбасу.

Як уже вище зазначалося, Кабмін об'єднав Державну ветеринарну та фітосанітарну службу, Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів та Державну санітарно-епідеміологічну службу в Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Уряд також утворив Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, реорганізувавши Державне агентство земельних ресурсів України шляхом перетворення.

Крім того, створено Державну службу України з безпеки на транспорті, яка об'єднає Державну інспекцію з безпеки на морському та річковому транспорті, Державну інспекцію з безпеки на наземному транспорті та Державну спеціальну службу транспорту.

Новостворена Державна служба України з лікарських препаратів і контролю за наркотиками об'єднає Державну службу з лікарських засобів та Державну службу з контролю за наркотиками.

Також створено Державну службу України з питань праці шляхом злиття Держінспекції з питань праці та Держслужби гірничого нагляду та промислової безпеки.

Крім того, створено Державну інспекцію енергетичного нагляду України, на яку покладено функції з реалізації державної політики і нагляду у сфері електроенергетики та теплопостачання.

Коментуючи урядове рішення, віце-прем'єр-міністр України, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства В. Гройсман зауважив: «Над цими пропозиціями працювали, окрім українських провідних експертів, представники Єврокомісії, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації, Американської торгової палати та інших міжнародних організацій. Україна поступово перейде до світової практики, коли

завдання інспектора – не накладення штрафу, а роз'яснення законодавства для мінімізації ризиків для життя та здоров'я людей».

Міністерствам та іншим центральним органам влади доручено в тижневий строк з моменту виходу постанови подати проекти актів Кабінету Міністрів про створення комісії із припинення відповідних центральних органів виконавчої влади та у двомісячний термін – проекти положень про контрольно-наглядові органи, розроблені відповідно до цієї постанови.

Проте, слід зазначити, що особливість вітчизняних реформ – є дефіцит кваліфікованих менеджерів. У командах колишньої опозиції явно бракує фахівців у певних галузях. Саме тому нині на порядку денному стоїть не стільки люстрація, про яку сьогодні багато говорять, скільки посиленій контроль за діючими чиновниками з боку політиків і громадськості.

Гібридна війна Росії проти України серйозно пригальмувала здійснення намічених Президентом і проєвропейською коаліцією реформ, у тому числі і у сфері люстрації, боротьби з корупцією і зміни кадрів. Проте у вересні цей процес, схоже, нарешті, зрушився з мертвої точки. Штат співробітників Адміністрації Президента України буде оновлений на 80 %, повідомив на початку вересня заступник глави АП Д. Шимків. Крім того, П. Порошенко розпочав заміну голів обласних державних адміністрацій, ініціювавши, таким чином, процес зміни виконавчої влади на регіональному рівні. Проте з точки зору реальних потреб суспільства цього абсолютно недостатньо.

«Ми повинні сформувані нові суди, нову прокуратуру, нову спецслужбу і привести в них якомога більше нових людей, щоб вони створили і підтримували в країні правосуддя, боротьбу за національні інтереси і охорону правопорядку», – говорить глава люстраційного комітету України Є. Соколов. Але на практиці все виявляється не так просто. Як завжди, у критичний для країни момент раптом з'ясовується, що у сил, що прийшли до влади після падіння диктатури, немає загальної програми дій. Отже, необхідно розпочати

здійснення хоча б тих положень, про які менше сперечаються і у політичних союзників є більш-менш загальне розуміння.

Будь-яка криза, за певних обставин, може стати передумовою успішного й тривалого розвитку, але потрібні інструменти належної якості – сучасні та ефективні. Роль таких інструментів у державі виконують органи виконавчої влади. Тому ключовим завданням на порядку денному є питання проведення якісної, а не кількісної дерегуляції, яка б максимально враховувала кращий міжнародний досвід, а також специфічні українські реалії. У цих питаннях поспішати не можна, як би там не підганяв Міжнародний валютний фонд, який вимагає від України, зокрема, спрощення регуляторної бази, що є однією з умов надання чергового траншу фінансової допомоги.

З поверненням до Конституції 2006 р. Президента позбавили повноваження щодо визначення системи центральних органів виконавчої влади. Тож тепер саме завдання Кабінету Міністрів реалізувати адміністративну реформу. Певною мірою вже оптимізовано центральні органи виконавчої влади, адже принаймні їх кількість дещо скоротилася – вісім з них ліквідовано. Тепер у країні буде 16 міністерств та 47 інших центральних органів виконавчої влади. «Старі» органи діятимуть доти, доки не будуть повністю утворені нові.

Проте без вирішення кадрового питання у сфері управління зрушити реформи українського суспільства з мертвої точки буде практично нереально (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: uga-port.org.ua, minjust.gov.ua, lclaw.knu.ua, news.liga.net, president.gov.ua, niss.gov.ua, document.ua, sfs.gov.ua, arbitrazh.pro, uk.wikipedia.org, chp.com.ua, radakmu.org.ua, vet.gov.ua, theinsider.ua, uga-port.org.ua, legalans.com, pro.gov.ua, ukr.segodnya.ua, dinai.com, gazeta.zn.ua, zib.com.ua, pravo-kiev.com*).

О. Лапа, власкор НЮБ НБУВ

Удосконалення Антикорупційної стратегії як інструмент протидії корупційній злочинності в Україні

Проблема корупції залишається однією найбільш гострих на сучасному етапі розвитку України. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 р. держава займала 144 місце із 176 країн, у яких проводилися дослідження. Саме корупція була однією з головних причин масових протестів наприкінці 2013 р. – на початку 2014 р. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 р., 36 % українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 р. дослідження громадської думки, корупція викликала особливе занепокоєння у 47 % громадян.

Чинна на сьогодні Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 рр., на думку експертів Європейського Союзу, не відповідає міжнародним стандартам та не є ефективним інструментом антикорупційної політики, зокрема, через відсутність чітко визначених та узгоджених пріоритетів, цілей, завдань та заходів щодо реалізації заходів боротьби з корупцією, механізмів координації та моніторингу імплементації. Іншими словами, в Україні відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б

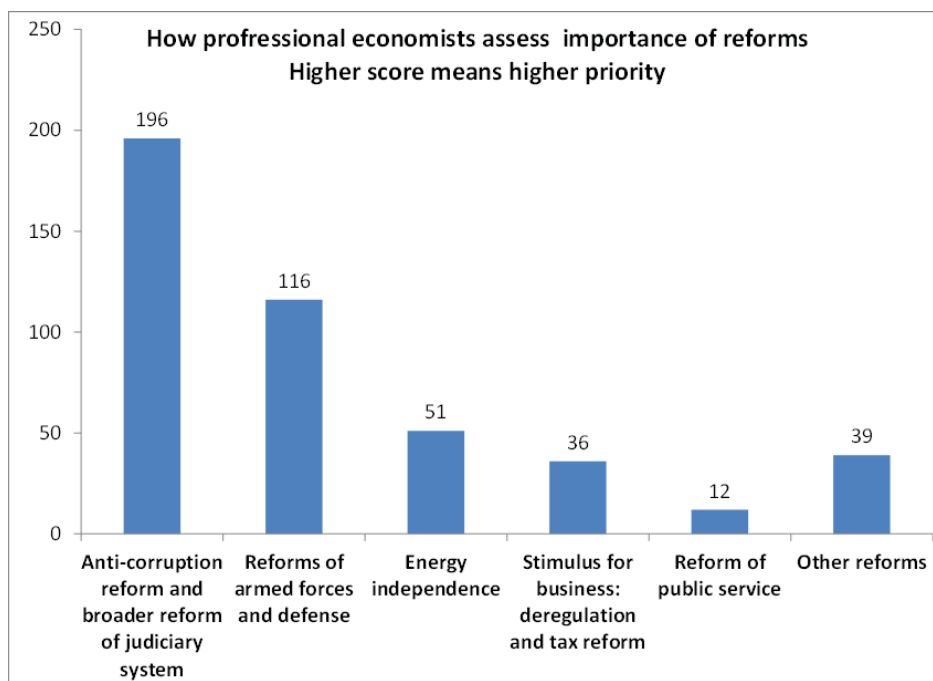
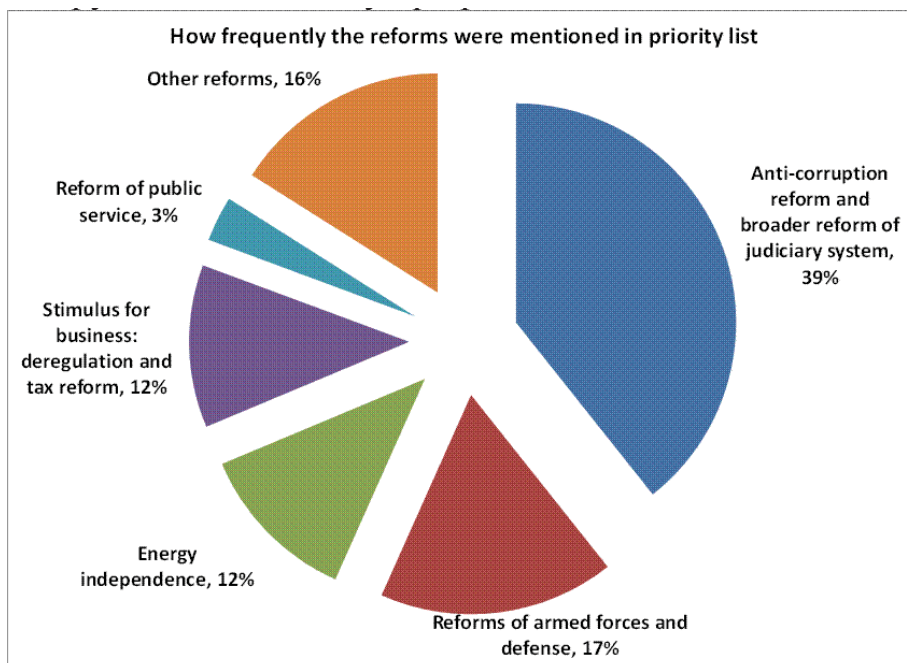
враховувала гостроту проблеми та актуальну ситуацію.

Ефективність антикорупційної політики, а також виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань щодо протидії корупції є предметом особливої уваги з боку міжнародних організацій (ЄС, Рада Європи, Світовий банк, ОЕСР) та країн, що надають Україні фінансову та технічну допомогу. Проблеми корумпованості держапарату, недостатнього рівня економічних свобод, захищеності інвесторів, гарантій прав власності, неефективної системи правосуддя не лише загрожують процесу європейської інтеграції України, політичній та економічній співпраці з міжнародними партнерами, а й можуть мати наслідком скорочення обсягів допомоги, застосування санкцій.

На необхідності й нагальності проведення антикорупційних реформ наголошує і експертна спільнота. Так, згідно з опитуванням VoxUkraine¹ серед українських і міжнародних економістів щодо політичних та економічних пріоритетів реформ для України, антикорупційна реформа була згадана найбільш часто та отримала найвищий бал. Більшість експертів сходяться на думці, що оскільки корупція поширена в усіх сферах, її ліквідація забезпечить зростання економіки, поліпшення якості державних послуг та створить основу для ефективної реалізації інших реформ. Багато експертів зазначили, що боротьба з корупцією є частиною більш широкої реформи судової системи, що займає друге місце в списку пріоритетів.

---

¹ VoxUkraine – група провідних науковців та викладачів світових університетів, політиків, бізнесменів, що об'єдналися задля науково-обґрунтованого аналізу української економічної політики (<http://voxukraine.blogspot.com>).

(<http://voxukraine.blogspot.com/2014/09/reformpriority.html>)

Водночас 16 вересня Верховна Рада України не підтримала законопроект щодо Антикорупційної стратегії № 4284а «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 рр». Натомість, як заявляв раніше міністр юстиції України П. Петренко, уряд планував до кінця 2014 р. забезпечити прийняття Антикорупційної стратегії. За словами міністра, парламент повинен взяти на себе політичну відповідальність за реалізацію антикорупційної політики в державі.

Оскільки Антикорупційна стратегія – один з найважливіших блоків з імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, очевидно, що парламентарям доведеться повернутися до розгляду цього питання. Урядовий проект закону передбачає ухвалення засад державної антикорупційної політики, які визначатимуть першочергові заходи протидії корупції, що є основою для глибокої реформи у цій сфері. Результатом реалізації Антикорупційної стратегії, як передбачається, має стати зниження рівня корупції в Україні.

Стратегія акцентує увагу на таких проблемах, як відсутність чіткої законодавчої та інституційної основи для формування й реалізації антикорупційної політики на основі співпраці державних органів та громадськості і вказує на необхідність формування нового законодавства:

- про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування;
- щодо процедури діяльності органів виконавчої влади;
- корупційних проявів під час державних закупівель;
- правових засад лобіювання;
- запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції;
- доступу до інформації;
- утворення інституту бізнес-омбудсмена²,

² Детальніше про це див: Беззуб І. Інститут бізнес-омбудсмена в Україні: думки експертів // Громадська думка про правотворення. – 2014. – квітень. – № 8 (66). – С. 3–10.

- цивільно-правових механізмів позбавлення незаконно набутого майна;

- спеціалізованого органу, до завдань якого належало б виявлення та розслідування справ про корупційні злочини, вчинені вищими посадовими особами держави.

Стратегія вказує також на необхідність схвалення загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН та запровадження стандартів Організації економічної співпраці та розвитку з корпоративного управління на державних підприємствах, а також виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині встановлення обмежень та забезпечення прозорості й підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній.

Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюватиметься на основі результатів щорічних досліджень стану корупції в Україні шляхом проведення статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства. Оцінка стану виконання Стратегії здійснюватиметься щороку за результатами слухань у Верховній Раді України.

Водночас деякі експерти вказують на те, що розроблена програма – суто декларативна, не має пріоритетів корупційних проблем і містить недостатньо конкретних кроків з їх подолання. Існує також думка, що в урядовій програмі не закладений головний принцип її потенційної ефективності – програмно-цільовий підхід. Отже, існує небезпека, що нова Стратегія знов стане недієвою та безрезультатною.

Слід зауважити, що Головне науково-експертне управління не підтримало проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», так само, як і Комітет з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Говорячи про побудову ефективної Національної антикорупційної стратегії, не можна не згадати найбільш успішну у світі антикорупційну стратегію Сінгапуру, яка і

привела країну до мінімізації цього негативного та суспільно небезпечного явища.

Успіх Сінгапуру в мінімізації корупції полягає у подвійній політиці зменшення як можливості, так і стимулу до здійснення корумпованих дій. Досвід Сінгапуру в контролі над корупцією демонструє можливість мінімізації корупції, якщо присутня сильна політична воля.

Так, урядом Сінгапуру була сформована еліта, яка ввібрала в себе найкращі світові знання, військову дисципліну і працювала на державу; скасований податок на вивіз капіталу для нерезидентів; підтримання низького рівню державних і соціальних витрат, але високий рівень заощаджень та інвестицій; залучення іноземних інвестицій відбувалось шляхом створення вигідних умов для припливу капіталу, зокрема скасування податку на вивіз доходів, отриманих вкладниками-нерезидентами. Держава забезпечила найсприятливіший клімат для того, щоб інвестиції йшли в країну не лише на глобальному економічному рівні, а й на рівні психології кожного окремого інвестора.

Аналізуючи антикорупційну стратегію Республіки Сінгапур, можна зробити висновки для України: політичне керівництво має бути зацікавлене в знищенні корупції і демонструвати зразкову поведінку, вести скромний спосіб життя й уникати залучення до корумпованих дій. Кожен, хто визнаний винним у здійсненні корумпованих дій, повинен бути покараний, не зважаючи на його положення в суспільстві.

Успіх такої стратегії полягає в максимальному спрощенні процедур прийняття рішень і усуненні можливості подвійного трактування законів, встановленні для всіх громадян зрозумілих, прозорих правил, ліквідації зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки, створенні ефективної і прозорої ринкової економічної системи з мінімальною дозвільною системою, у мінімізації можливості чиновників діяти на власний розсуд шляхом зменшення кількості необхідних підписів під документами.

Як демонструє Сінгапур, неминучість покарання – перший стримуючий корупцію чинник. Заходи повинні стосуватися обох сторін: і тих, хто дає хабарі, і тих, хто їх бере.

Ніхто – ні міністр, ні член парламенту, ні вища посадова особа – не може стояти вище за закон. Лідери повинні подавати особистий приклад бездоганної поведінки на найвищому рівні, щоб підтримувати свій моральний авторитет, необхідний для боротьби з корупцією.

Антикорупційне законодавство повинне бути всеосяжним. Щоб запобігти всім способам ухилення від закону, з метою внесення актуальних поправок, законодавство має періодично переглядатися, за необхідністю. Стимул до здійснення корумпованих дій серед державних службовців і політичних лідерів може бути зменшений шляхом забезпечення їх заробітною платою і додатковими пільгами, у порівнянні з приватним сектором.

Безперечним є те, що наявність «правильно» побудованої Антикорупційної стратегії може бути ефективним інструментом протидії корупційній злочинності в державі. То ж, необхідно прискорити вдосконалення українського законодавства щодо Національної антикорупційної стратегії, оскільки це є основним «вектором у системі координат» протидії корупції.

Україні також потрібний кращий іноземний досвід у підтримці Національної антикорупційної стратегії. Він полягає у створенні координуючих та моніторингових органів, а також у забезпеченні реальної участі третього сектору в процесі виходу за межі формальної участі. Також важливим є реалізація та оцінка політики, як то – ефективна система моніторингу, сучасний перегляд політики та реалізація третім сектором властивих йому функцій.

Стратегія повинна мати пов'язаність пріоритетів, цілей і завдань, мати чіткий зв'язок між завданнями й державним бюджетом. Україні необхідно визначитися із системою індикаторів для моніторингу успіху і мати гнучкий та водночас чіткий графік реалізації Стратегії.

О. Бусол, старш. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. юрид. наук, старш. наук. співроб.

Перспективи реалізації Закону України «Про очищення влади»

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України з третьої спроби ухвалила в другому читанні Закон України «Про очищення влади» (за законопроектом від 24.07.2014 р. № 4359а), який називають законом про люстрацію, хоча слова «люстрація» в Законі не вживається. Цей Закон визначає правові та організаційні засади проведення перевірки державних службовців та прирівняних до них осіб, посадових осіб органів місцевого самоврядування з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів.

Закон було прийнято під шаленим тиском громадськості – його кілька місяців добивалися тисячі активістів на численних мітингах. Закон підтримав 231 депутат при необхідних 226. Не хотіли голосувати колишні «регіонали» та комуністи. 100 % голосів за цей Закон віддала тільки фракція ВО «Свобода». «Це, безумовно, наша ідеологічна перемога. Звісно, цей варіант закону досить м'який та лояльний порівняно з тими документами, які ухвалювали в країнах Східної Європи після повалення комуністичного режиму на початку 90-х років минулого століття. Попри це, нині зроблено дуже важливий крок на шляху до очищення влади», – зауважив О. Тягнибок. Він також зазначив, що впровадження реальної люстрації стане головною метою націоналістів у наступному парламенті.

Народний депутат Г. Герман, яка працювала над законопроектом у робочій групі, зауважила, що прийняття Закону було «не на часі, але цього вимагало суспільство і треба було це зробити». «Це треба пройти, бо іншого шляху немає. Над цим законом треба було ще дуже багато працювати, він дуже сирий, написаний на коліні під вибори», – додала вона

За словами Прем'єр-міністра України А. Яценюка під час засідання Кабінету Міністрів України, під дію Закону про люстрацію, прийнятого українським

парламентом, потрапляє близько 1 млн осіб. «За нашими підрахунками, під дію цього закону підпадає близько 1 млн різного роду чиновників, держслужбовців, співробітників правоохоронних органів», – наголосив А. Яценюк.

Закон повинен стати передумовою для вступу України до воєнних і геополітичних союзів із країнами Заходу, вважає народний депутат від ВО «Свобода» Л. Мартинюк. За словами політика, лише після повної люстрації державних структур, у тому числі й силових, в Україні з'явиться шанс для вступу до союзів із західними країнами. «Усі країни так званого “соціалістичного табору” пройшли люстрацію перед тим, як увійти в НАТО та Європейський Союз. Ніхто не буде приймати у військовий блок того, хто здаватиме карти противнику. Референдум про вступ в НАТО – це популізм. Можна провести десять референдумів, але нас ніхто не прийме, поки ми не проведемо люстрацію», – зазначив Л. Мартинюк. Він підкреслює, що вступ України до НАТО – один із ключових пунктів програми ВО «Свобода». «Ми повинні якомога скоріше здійснити всі необхідні кроки для вступу України до НАТО. Це означає не лише перехід на НАТОвські стандарти озброєння та оснащення армії, але й проведення повної люстрації в Збройних силах України, щоб всі ті генерали і міністри, які знищували українське військо протягом 23 років, були назавжди усунені від армії і понесли заслужене покарання», – заявив «свободівець».

За словами Л. Мартинюка, прийняття Закону про люстрацію було однією з головних цілей націоналістів у Верховній Раді України, а в наступному скликанні парламенту фракція працюватиме над впровадженням реального очищення влади. «Тепер, коли цей закон прийнято, ми будемо робити все можливе, щоб він не залишився лише декларацією на папері, але і був якомога скоріше втілений у життя. Ті

чиновники, судді і правоохоронці, хто грабував і нищив Україну протягом останніх років, більше не повинні ніколи потрапити до влади», – сказав Л. Мартинюк.

Бізнесмен і блогер, член Громадського люстраційного комітету К. Волох вважає, що люстрацію гальмуватиме брак антикорупційних законів. «Закон почне реалізуватися дуже скоро. В найближчі дні ми вже починаємо готувати певні документи. А в момент, коли президент підпише цей закон, ми сподіваємося вже мати інструкції для Міністерства юстиції та інших структур», – зазначив К. Волох. За словами члена Громадського люстраційного комітету, впровадження Закону розпочнеться саме з Міністерства юстиції як основного люстраційного органу. «А потім міністерство буде цим займатися разом зі створеним громадським комітетом, на який ми сподіваємося мати вплив», – пояснив бізнесмен.

К. Волох зауважив, що за сприятливих обставин люстрацію в країні можна провести протягом року. За його прогнозами, під час дії Закону з'являться дві категорії справ. Одна буде пов'язана з «чиновниками Януковича» та подіями на Майдані, а друга – із майновими питаннями. «Найскладніше буде з майновою люстрацією через обмеженість антикорупційного законодавства, яке не дозволяє вийти за коло сім'ї чиновника. Якщо він переоформив майно на тещу, то наші руки стають зв'язаними. З цим будуть проблеми», – пояснив К. Волох. Він навів й інший приклад: «Чиновник-хабарник оформив своє майно на брата. Ми прописали в законі, що брат має також звітувати. Але останній може відмовитися від цього». Однак при цьому бізнесмен не виключає, що в подальшому Закон про очищення влади буде змінений.

Глава люстраційного комітету України Є. Соколов називає п'ять завдань Закону про люстрацію:

1. Очищення влади від корупціонерів.
2. Очищення влади від людей, які підтримали зазіхання на територіальну цілісність України.
3. Звільнення всіх посадовців, які під час Майдану сиділи в керівних кріслах і дивилися, як арештовують, розстрілюють, б'ють людей.

Це стосується як тих, хто обіймав посади губернаторів, міністрів і вище, так і тих, хто були начальниками обласних управлінь усіх силових органів, а в Києві – ще й районних управлінь.

4. Позбавлення органів влади від усіх працівників КДБ, а саме: усіх, хто працював, співпрацював з чекістами, вчився у школах КДБ, тому що, як вважає Є. Соколов, КДБ є основним каналом кремлівського впливу на Україну.

5. Позбавлення органів влади від людей, які були на керівних посадах у радянському комсомолі і Комуністичній партії.

Є. Соколов пояснює: «Ми не пішли на цей крок у 90-х. Чехія і Польща зробили це, і пройдений ними шлях показує, що вони були праві, а ми – ні. Люстрація – це шанс на результат.

З нинішніми судьями, прокурорами, міліціонерами, СБУшниками, генералами Генштабу і Міноборони, які теж мають пройти люстрацію, ми можемо втратити нашу незалежність. Ці люди є не просто п'ятою колоною Путіна, вони, скоріше, є ще більш страшними ворогами, які загрожують нашій незалежності. І якщо ми їх не виженемо, нам буде дуже важко цю незалежність зберегти. Зараз не стоїть питання про те, як потім буде добре. Зараз йдеться про аксіому, що з ними нам точно буде погано.

А далі, після люстрації, обов'язково мають бути змінені правила існування влади. Нам треба забрати у чиновників функції командувати, дозволяти, не дозволяти – все те, що породжує корупцію і що ставить громадянина у принижене становище людини, яка залежить від влади. І для цього треба різко скоротити її функції, скоротити чисельність державних службовців і одночасно серйозно підвищити їм платню за рахунок скорочення їхньої чисельності. Тоді ми маємо шанси отримати європейську державу, яка буде допомагати європейському суспільству будувати європейську економіку. А якщо в нас з'явиться нормальний суд, одразу запрацюють закони власності, і це буде страшенно великий поштовх для розвитку бізнесу. Бо український підприємець зараз найбільше боїться, що

відберуть, відіжмуть і кинуть. Водночас з'являться умови для розвитку освіти, науки і високотехнологічної економіки. З нинішніми посадовцями, які вміють тільки красти, цього не буде ніколи.

І, безумовно, дуже важливий наслідок очищення влади і приходу до неї людей, які справді хотітимуть творити ефективну Українську державу, це вирішення проблеми оборони.

Нинішні генерали Генштабу та посадовці Міністерства оборони, за рідкісним виключенням, не здатні захистити Україну. Вони здатні тільки програти незалежність. І наші останні військові поразки про це не просто говорять, а кричать. Тому дуже важливо їх «люструвати», а на їхнє місце привести тих командирів і стратегів оборони, які забезпечать нам безпеку і мир.

Головне, ми повинні припинити думати, що хтось з нами щось зробить. Люстрація не є процесом, який керує нами. Так само, як, наприклад, оборона чи економічні стосунки. Це ми маємо керувати процесом. Якщо люстрацією займатимуться шахраї, або саботувати її будуть шахраї, то ясно, що нічого доброго з цього не вийде. Вони або всіх залишать на посадах, або поміняють одних шахраїв на інших. Якщо ми цього не дозволимо, якщо кожен у своєму селі, у своєму районі, у своєму мікрорайоні у великому місті доєднається до вигнання прокурора-хабарника, судді-хабарника, міліціонера-хабарника на підставі вже прийнятого закону, тоді люстрація вдасться. У нас, на жаль, у багатьох людей зберігається інфантильна думка, що хтось щось зробить за них.

Закон – це тільки документ, де написано, що можуть зробити люди і що вони не мають права дозволяти робити іншим. Але чи запрацює він, залежить від нас з вами. Безумовно, так само ми маємо вимагати виконання цього закону насамперед Президентом, Прем'єр-міністром ті іншими топ-посадовцями. Мене найбільше, мабуть, це хвилює, тому що закон був ухвалений не в результаті тиску керівників держави, а в результаті тиску громадян. І дуже важливо, щоб лідери держави справді втілювали цю ідею очищення влади.

Чеська люстрація вдалася передусім завдяки В. Гавелу і його одержимості ідеєю люстрації. Так само, як грузинська люстрація вдалася передусім завдяки М. Саакашвілі. Люстрація не торкнеться людей, які обіймають виборні посади. Тому, безумовно, виборці мають голосувати за кандидата у мери чи депутати свідомо. Не як жертви реклами, що подивилися телеролик чи білборд і проголосували, і це не кажучи про голос за гречку. А як свідомі громадяни, які борються за те, щоб зробити найкращий вибір.

І одна з ключових умов, яку ми втілили при формуванні нашого списку, це обов'язкове обговорення з людьми всіх кандидатів перед офіційним висуненням.

У чому полягає правда про цей закон і його ухвалення? Цього закону насправді більшість депутатів і посадовців не хотіли. І зараз не хочуть. Тому до нього було запропоновано понад 400 правок, і метою багатьох з них було вихолостити законопроект. Комітет Верховної Ради України з державного будівництва, який мав готувати його до другого читання, і, зокрема, організувати обговорення правок депутатів, фактично саботував цю роботу і двічі просто не збирався – не вистачало кворуму для того, щоб хоча би відкрити засідання.

Навіть технічна підготовка до голосування була фактично саботована і остаточний текст закону не був підготовлений належним чином. Тому спікер парламенту пішов на наступний крок: він запропонував ухвалити закон, прийнятий у першому читанні, плюс ті поправки, які внесли співавтори закону – не всі депутати, а ті, які його писали і просували з першого дня. Ця пропозиція в результаті і набрала 231 голос».

«Хвилює те, що оскільки перед голосуванням ухвалений у першому читанні текст закону і поправки, які подали його співавтори, не були зведені в єдиний текст внаслідок саботажу роботи, то це зведення відбувається просто зараз – і триває це вже третій день (вислів від 19.09.2014 р. – Авт.). Це викликає побоювання, що під час зведення можуть бути внесені якісь некрасиві зміни, як це неодноразово траплялось в історії українського парламентаризму. І якщо

закон в результаті спробують переписати, то нам доведеться знову виходити під парламент і знову запалювати шини. Проте ми маємо не просто сподіватись на те, що домовленість буде виконано, а контролювати це. І якщо її буде порушено, вимагати, щоб закон був про очищення влади, а не про саботаж очищення влади.

Депутати голосували за закон всліпу з однієї простої причини – більшість з них не хотіли цього закону. Не брали участь в його обговоренні і сподівались, що він ніколи не буде винесений на голосування. Завдяки тиску людей вони були змушені проголосувати. І тепер дуже важливо, щоб закон справді допоміг суспільству очистити владу, а не допоміг владі обманути суспільство», – так детально розповідає про важливість прийнятого Закону «Про очищення влади» Є. Соболев.

Для того, щоб люстрація в Україні була ефективною, необхідно здійснити великий обсяг організаційної роботи, заявила експерт Центру політико-правових реформ Я. Журба. «Мова йде про створення інструментів, тих же люстраційних комісій. Це складне завдання, особливо в регіонах. До них мають увійти люди, які користуються довірою громади, порядні, віддані справі та здатні забезпечити люстрації», – наголосила вона. «Це унікальне і масштабне завдання. Нічого подібного в Україні раніше ми не робили», – додала Я. Журба.

Разом з тим, за її словами, люстрація має проводитися продумано. «Вона не повинна мати винятків з одного боку, а з іншого – не можна, щоб люстрація використовувалась для зведення будь-яких рахунків», – підкреслила експерт.

Утім, один з авторів ініціативи С. Соболев вважає, що Закон про люстрацію дасть можливість у досить стислі терміни перевірити весь апарат держави. Він наголосив, що координувати перевірки чиновників будуть спеціальні уповноважені органи в рамках Антикорупційного бюро України, відповідний закон про діяльність яких депутати 16 вересня так і не змогли прийняти. «Але дуже добре, що цей закон про люстрацію передбачає цілий ряд норм, які будуть вступати у дію одразу, не

чекаючи ухвалення інших законів», – додав С. Соболев.

Утім, експерти не дуже впевнені в дієвості прийнятого документа. Навіть більше, політолог В. Фесенко впевнений, що з реалізацією цього Закону будуть величезні проблеми. Адже Закон, зокрема, має суперечності з трудовим законодавством та з окремими нормами Конституції України. То ж, на думку експерта, будь-які спроби звільнити людей за цим Законом можуть спровокувати судові позови про незаконне звільнення. Також імовірні звернення до Конституційного Суду про неконституційність цього Закону. «Якщо спробують реалізувати цей закон у такому масовому масштабі, це призведе до величезних організаційних і структурних проблем. Проблема ж не у тому, щоб звільнити усіх, – одночасно треба думати: хто прийде на місце цих людей і як швидко. Інакше ми можемо просто заблокувати нормальну роботу державних установ», – наголосив В. Фесенко.

Водночас експерт з конституційного права О. Москалюк нагадав, що дуже багато країн, у яких запроваджувалася люстрація, відмовлялися від неї у процесі, або конституційні суди визнавали люстраційні закони неконституційними, тому що у них порушувалися певні базові принципи.

Так, український законопроект, зокрема, передбачає звільнення чиновників за факт перебування на посаді у період з 25 лютого 2010 р. (дата вступу на посаду Президента В. Януковича) до 22 лютого 2014 р. (прийняття постанови Верховної Ради про усунення з посади Президента В. Януковича). «Це означає, що вводиться поняття “презумпція вини”, що суперечить усім вимогам. Виходить, що людина була міністром чи держслужбовцем відповідного рангу, і її саме за цей факт будуть притягувати до відповідальності. Є Кримінальний кодекс, є Кодекс про адміністративні порушення, є закон про протидію корупції – є ці всі законодавчі акти, і якщо людина щось вчинила, то варто розслідувати злочин і притягувати до відповідальності – і не буде питань. Якщо він хабарник, то ви доведіть, що він хабарник і притягніть його до відповідальності. Не треба

якусь особливу комісію створювати, якийсь особливий комітет», – вважає О. Москалюк.

«Треба розуміти, до чого це може призвести. У Польщі, коли вони захотіли люстрацію проводити, виникла ситуація, коли політичні сили намагалися на цьому спекулювати, один одного звинувачували у тому, що вони підлягають люстрації, і навіть Леха Валенсу хотіли “люструвати”. Є небезпека того, що люстрація може призвести до такого явища як “полювання на відьом”. Люстрація створює прецедент колективної вини. Це неправильно, вина завжди має індивідуальний характер, яку треба доводити», – наголосив О. Москалюк, поставивши риторичне запитання, чи не було в Україні поганих міністрів до 2010 р., або навіть чи немає сьогодні?

За його словами, люстрація може призвести до такого явища як «полювання на відьом». «У нас є такий стереотип: для того, щоб змінити систему управління в державі, для цього обов'язково треба провести люстрацію. Начебто люстрація – це універсальний засіб для того, щоб подолати всі проблеми. Насправді це певною мірою міф», – наголосив О. Москалюк. Він навів два приклади: Іспанія та Південно-Африканська Республіка. «В Іспанії після того як був ліквідований режим Франко, то вони не проводили люстрацію, вирішивши, що це буде неефективний спосіб. Так само і в ПАР: після скасування режиму апартеїду не було люстрації, просто був Інститут національної пам'яті, через який здійснювався аналіз і трактування тих чи інших історичних подій. Тому думати, що тільки через люстрацію можна здійснити зміну суспільства, – помилково», – додав експерт.

У багатьох європейських країнах, як зауважив О. Москалюк, спочатку відбувалися зміни і після того вже люстрація, яка, по суті, була результатом цих змін: «У Польщі спочатку почали обирати нормальних людей, починаючи з 1992 р., а потім вже у 1995 р. прийняли закон про люстрацію, і саме люстраційне законодавство змінювалося до 2007 р.».

Єдиний приклад дійсно успішної люстрації, на думку експерта, це – Чехія, де було звільнено 140 тис. чиновників. Але, по-перше, вона невелика (населення Чехії становить близько

10 млн осіб), адже, зауважив О. Москалюк, провести масову люстрацію у великих країнах (а в Україні більше 40 млн населення) не так уже й просто.

По-друге, люстрація в Чехії була проведена практично одразу після скасування комуністичного режиму. «Для люстрації дуже важливо, щоб у суспільстві була авторитетна особистість, яка має певною мірою сакральне значення. От був Вацлав Гавел – людина, яка для Чехії величезне значення відіграла. Він був, по суті, мірилом того, яким має бути державний службовець. У нас такої постаті, яка б стовідсотково об'єднувала націю, немає», – зауважив О. Москалюк і додав, що в країнах, які проводили люстрацію, не було, по суті, і воєнного стану. Експерт також згадав і Грузію, яка у 2011 р. прийняла закон про люстрацію, однак додав, що на часі дуже важко сказати, чи вдався експеримент чи ні, оскільки пройшло доволі мало часу.

Утім, полковник СБУ та МВС у відставці М. Притула висказав сміливу думку, що це саме вороги добилися прийняття Закону.

М. Притула зауважує, що уважне прочитання Закону України «Про очищення влади» ставить багато запитань. За його словами, дійсно, у цьому Законі є корисні норми щодо тих осіб, які стояли проти народу, однак він упевнений, що жоден патріот України не захоче бути «корисним ідіотом», якого «в тупу» зіграли агенти Кремля. «Скільки ще виходців з Росії будуть вилазити на політичний бомонд України, бути гіперпатріотами, які очолюють патріотів і ведуть їх до гибелі? Нам замало Іловайська, Сніжного? Скільки ми будемо терпіти бути корисними ідіотами в руках російської розвідки?» – питає М. Притула.

Чергова люстраційна хвиля, підкріплена сумнівною юридичною підосновою, змие за борт весь політичний бомонд, включаючи нинішнє керівництво країни. У цьому впевнений экс-губернатор Одеської області, перший заступник голови Національного комітету Партії розвитку України і один з лідерів «Опозиційного блоку» М. Скорик.

«Закон про очищення влади – це чергова інструкція по обману українців. Нас знову

намагаються обдурити і урізати наші права. У будь-якій демократичній і правовій країні найвищим джерелом влади є народ. Але групка нардепів вирішила, що вона розумніша за інших, і за допомогою так званого закону про люстрацію в українців, зокрема, вкрала право вибору вирішувати кого вибирати в найвищий законодавчий орган країни. А навздогін ще й обдурили, тому що на тих, хто ініціював законопроект і приймав його, клейма ніде ставити. Про яке очищення тоді йдеться?» – запитує М. Скорик.

Політик, який представляє «Опозиційний блок», підкреслив, що не боїться ніяких законних розслідувань своєї діяльності в період роботи на посаді голови Одеської облдержадміністрації і назвав Закон «Про очищення влади» в його нинішній редакції непорозумінням, яке потребує негайної відміни.

Експерти додержуються однієї думки, що впровадження в Україні люстраційного законодавства навряд чи буде дієвим, адже його норми викликають багато запитань. До того ж навіть політики визнають, що Закон України «Про очищення влади» був прийнятий

поспіхом, щоб встигнути до виборів, імовірно заангажований, і не відкидають подальшої його зміни (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://tsn.ua/politika/lyustraciya-mozhe-stati-polyuvanniam-na-vidom-ta-zablokuvati-robotu-derzhustanov-eksperti-369113.html>; <http://tsn.ua/politika/u-svobodi-vvazhayut-lyustraciyu-zaporukoyu-viyskovogo-ta-geopolitichnogo-soyuzu-z-zahodom-369263.html>; http://gazeta.ua/articles/politics/_lyustraciyu-galmuvatime-brak-antikorupcijnih-zakoniv-voloh/581707; <http://tsn.ua/politika/yacenyuk-narahuvav-milyon-chinovnikiv-yakipidpadayut-pid-lyustraciyu-369030.html>; <http://tsn.ua/analitika/p-yat-zadach-zakonu-pro-lyustraciyu-369536.html>; <http://tsn.ua/vybory-v-rady2014/lyustraciyi-v-ukrayini-pereduvatime-znachna-organizaciyna-robota-ekspert-369441.html>; <http://nuina.net/borba-razvedok-zakon-ukrayny-pro-ochyschennja-vlady-nanosyt-udar-po-prezidentu/>; <http://udp.org.ua/en/news/mikola-skorik-pidpisavshi-zakon-pro-ochishhennya-vladi-poroshenko-avtomatichno-pidpishe-sobi-virok.html>).*

В. Зуб, в. о. заввідділу НЮБ НБУВ,

С. Семенченко, провід. бібліотекар НЮБ НБУВ

Чи зможе українська наукова спільнота подолати проблеми плагіату

Проблема плагіату, як показують спеціальні дослідження, має давні корені та багатоаспектну природу: може розглядатись із морально-етичних позицій; з точки зору культури наукової роботи (розуміння, особливо студентами та молодими науковцями, що таке критичне осмислення думки та аналіз матеріалу інших авторів, що є цитатою, що є запозиченням, а що – плагіатом); як порушення авторського й патентного законодавства; як один з видів девіантної поведінки, що проявляється в науково-технічній сфері.

Плагіат є привласненням авторства (публікації під своїм ім'ям чужого твору або чужих ідей) на чужий твір науки, літератури,

мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без зазначення джерела запозичення. Плагіат є формою порушення авторського права, зокрема порушення немайнових прав, на відміну від піратства або контрафакції, що є порушенням майнових прав. Згідно зі ст. 50 Закону України «Про авторське право та суміжні права», плагіат – це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Зростання сьогодні кількості публікацій у електронному форматі з технічної точки зору звело плагіат до примітивних операцій

копіювання й вставки текстів чи їх частин, що створює додаткові можливості для зростання цього негативного явища. Водночас сьогодні існує достатньо технічних засобів для комп'ютерного аналізу тексту для пошуку копіювання. Утім, стримати охочих до запозичення чужих думок, наукових результатів, творів, праць, повинні не стільки ризик виявлення, скільки неприйнятність толерування науковою спільнотою і суспільством загалом подібних учинків.

Політичні скандали, пов'язані з некоректними використанням чужих доробків у публікаціях публічних осіб – не дивина в сучасному інформаційному просторі, як на Заході, так і в нашій країні. Проте в Україні, на відміну від, наприклад, Німеччини (відставка у 2011 р. міністра оборони ФРН К.-Т. Гуттенберга внаслідок «плагіатного» скандалу), такі зловживання не потягнули поки що жодного покарання – ні юридичного, ні морального.

Водночас експерти очікують посилення боротьби з плагіатом, пов'язуючи цю тенденцію з набранням чинності 6 вересня 2014 р. Закону України «Про вищу освіту», одним з нововведень якого є посилення антиплагіатних норм і відповідальність за них. Наукові роботи та відгуки опонентів перед захистом будуть розміщуватися на сайтах вишів. Сам захист буде відкритим, при чому кожен присутній зможе вільно робити аудіо- чи відеозапис. Експерт Центру досліджень суспільства Є. Стадний наголошує, що в новому Законі прописані і пункти, які дадуть змогу боротися з плагіатом, адже всі дисертації перед захистом мають бути опубліковані на сайті університету, окрім того, буде розроблено механізм контролю боротьби з плагіатом, який виші будуть змушені впроваджувати у себе. Крім того, кожен виш має запровадити внутрішній контроль за плагіатом серед викладачів та студентів.

У 2015 р. буде створено колегіальний орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Частина повноважень Міністерства освіти й науки перейде до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Однією з функцій Національного агентства буде забезпечення ефективної

системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти.

Згідно з новим Законом України «Про вищу освіту» санкції за плагіат жорсткі: науковець позбавляється ступеня, його науковий консультант, офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі рад на два роки, а навчальний заклад – упродовж двох років створювати такі ради. Студентам незаконне використання чужих напрацювань загрожуватиме відрахуванням.

Сьогодні існує низка спеціальних програм, що дають можливість провести перевірку на плагіат: перевірка тексту на плагіат англійською і російською мовами може бути здійснена на сайтах Copyscape.com чи AntiPlagiat.ru; можна також скористатися послугами інтернет-ресурсів miratools.ru і findcopy.ru (послуга платна); перевірка тексту можлива на безкоштовному ресурсі Istio.com: достатньо ввести у вікно для копіювання «тіло» статті, натиснути відповідну кнопку і отримати результати з переліком сайтів, на яких знайдені збіги, але без конкретних словосполучень.

Перевірка тексту на плагіат можлива програмою DC Finder, проте вона недостатньо інформативна. У кожній програмі є свої переваги й недоліки. Для перевірки тексту на плагіат хороші ті програми, у яких розраховується коефіцієнт унікальності, виводиться URL ресурсів з конкретними збігами. Саме вони дають змогу вдосконалювати текст, видаляючи з нього плагіат. Програма Advego Plagiatus при перевірці тексту на унікальність звіряє тексти через декілька пошукових систем, видає відсоток збігу із вже існуючими в Інтернеті текстами, виділяє ділянки не унікального тексту, видає адреси тих ресурсів, де знайдено аналогічний текст. Важливо також, якщо програма видає рекомендації, чи можна використати такий текст.

ВНЗ вже активізували боротися з плагіатом курсових, дипломних і рефератів. Так, викладачі Національного авіаційного університету розробили програму порівняльного аналізу

електронних текстів. Комп'ютерна програма розпізнає усі існуючі способи плагіату й компіляції. Причому навіть якщо автор додумається замінити слова синонімами, перекласти роботу з іншої мови, переставити місцями абзаци або слова в реченні – його все одно буде виявлено. Не вийде й схитрувати, щоб заплутати комп'ютер, приміром, замінити українське «а» на англійське «a». Спеціальний фільтр миттю уловить зміну регістра. Програма розбиває увесь текст на речення, і кожному система підшукує відповідності у своїй базі джерел. Це вигідно відрізняє українське нововведення від простіших аналогів.

Як висновок, можна сказати, що плагіат як один з видів порушення авторських прав має давню історію. Окремими авторами інколи порушується культура наукового пошуку, узагальнення, обробки та висвітлення результатів наукового пошуку. Наявність плагіату свідчить про поверхове знання автором предмета дослідження та відсутність своєї думки з даного питання. Звісно, проблема виявлення

логічних суперечностей у текстових документах перебуває в площині професійних інтересів різних юридичних й інформаційно-аналітичних організацій, що мають відповідати за захист авторських прав, прав інтелектуальної власності. Але очевидним є і той факт, що для розв'язання таких проблем сьогодні необхідна концентрація зусиль фахівців з комп'ютерних технологій, професіоналів-філологів і соціологів, які мають можливість надати конструктивні рекомендації щодо діагностики та запобігання поширенню подібного роду девіацій.

Сподіваємося, що в міру того як спеціаліст разом з науковим ступенем здобуватиме й відповідальність за наслідки своєї наукової діяльності, плагіат зникне сам собою. Залишається одна проблема: у суспільстві має бути запит на наукоємні технології, і насамперед – у влади та бізнесу (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: texty.org.ua; http://www.kadrovik.ua; vnz.org.ua; abzats.net; www.online-pr.com.ua; http://www.lib.nau.edu.ua/press/statti/plagiatne.htm*).

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Полтавець, старш. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

Донбас. Особливий статус чи заморожений конфлікт?

В історії будь-якої країни та чи інша політична подія отримує протилежні оцінки. Найбільш виразно цю поляризованість можна спостерігати з плином часу. Причому ця залежність є прямою: чим більше часу віддати події пройшло, тим більше оцінок вона отримала. Можна, звичайно, підходити до цього з точки зору загальновідомої формули: «велике видно з відстані». Єдиною непереборною проблемою в такому випадку залишається складність отримання об'єктивної інформації про таку подію. Незаангажованість оцінок та об'єктивна інформація про події від безпосередніх її учасників варті найбільше. Ситуація, у якій опинилася сьогоднішня Україна, безперечно, із плином часу отримає свої оцінки від фахівців. Водночас найціннішими, з нашої

точки зору, є оцінки й коментарі, як то кажуть, «гарячими слідами».

Законотворчість нинішнього українського парламенту оцінювалася громадськістю по-різному. Певним вододілом у цьому сенсі стали події в Україні в лютому 2014 р. З того часу багато прийнятих парламентом законів викликали серйозний резонанс як в експертних колах, так і серед широкої громадськості. Не став виключенням і Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Багато запитань виникло ще до самого процесу голосування. Під час голосування в залі було вимкнено табло, а тому депутати не могли бачити, як хто голосує. Крім того, результати голосування не оприлюднювалися на сайті

парламенту. Та й саме голосування пройшло доволі швидко. За свідченням народного депутата від «Свободи» Ю. Сердюка, за 10–15 хв парламент ухвалив рішення про проведення засідання та проголосував два законопроекти, подані главою держави. Результати голосування за законопроекти: «особливий статус Донбасу» – 277 голосів «за», «проведення амністії» – 287. Цікаво, що, за словами представників парламентських фракцій «Свободи» та «Батьківщини», їх депутати не брали участь у голосуванні, у силу чого виникає багато сумнівів або щодо високих показників підтримки законопроекту, або ж щодо щирості цих політиків.

Навіть сама процедура ухвалення неоднозначних законів стала предметом активного обговорення, як з точки зору демократичності, так і з погляду відповідності регламенту. Представники «Автомайдану» та «Правого сектору» після прийняття парламентом Закону прорвалися до Адміністрації Президента України з вимогою не підписувати Закон, «прийнятий з порушенням процедури». Водночас СБУ та МВС після проведення перевірки наданих їм даних офіційно заявили, що порушень при ухваленні Закону виявлено не було. Це не заважає деяким депутатам та експертам прогнозувати, що згадані порушення процедури голосування дадуть змогу в найближчому майбутньому оскаржити ухвалення неоднозначних законів, тим більше, що в парламенті вже зареєстровано проекти постанов про їх скасування прийнятих законів. Авторами згаданих ініціатив є депутати І. Кириленко, А. Гриценко, О. Абдулін та ін.

Екс-очільник Херсонщини, народний депутат України Ю. Одарченко вважає, що факт прийняття парламентом таких неоднозначних законів без їх обговорення дає підстави твердити, що в нинішній Верховній Раді України «сформувалася нова більшість, яка “злила” Донбас Росії». Голова фракції «Свободи» О. Тягнибок заявив, що під час консультацій із Президентом України глава держави вимагав від депутатів не вносити жодних правок у подані ним законопроекти на тій підставі, що їх текст погоджений з

«протилежною стороною», що «погрожувала повномасштабною війною з Україною у випадку неприйняття цих законопроектів». Коментуючи процес ухвалення цих законів, депутат парламенту А. Гриценко заявив, що «такого закритого засідання в парламенті ще ніколи не було, Янукович відпочиває».

Текст прийнятого Закону також викликає багато нарікань та критичних зауважень. Подібна критика теж різниться своїм «градусом». Наприклад, Ю. Тимошенко вважає, що прийнятий Закон віддає частину території Донбасу «під неподільне управління Росії», чим реалізовує «легалізацію тероризму на цих територіях». Відповідаючи на критику, очільник «Блоку Петра Порошенка» Ю. Луценко наголошує, що на згаданих територіях передбачається запровадити особливий економічний режим, який подібний до створення вільної економічної зони.

Народний депутат України від партії УДАР Г. Фірсов переконаний: якщо ми сьогодні залишимо Донбасу децентралізацію то регіон залишиться дотаційним, а самостійно відновлювати зруйновану інфраструктуру він буде «років 50».

Варто зазначити, що не лише політики, а й переважна більшість експертів скептично оцінюють прийняті зміни до законодавства. Так, донецький публіцист С. Федорчук наголошує, що Закон суперечить Конституції України оскільки вводить особливі правила для частини території держави, а конституційну норму про унітарність України ніхто не відміняв. Проведення місцевих та парламентських виборів на цих територіях – це не лише легалізація терористів, а й надання В. Путіну додаткових важелів впливу на ситуацію в нашій державі та сприяння у створенні «п'ятої колони» в Україні.

Адвокат Т. Іванова переконана: з юридичної точки зору це не стільки закон, скільки рамкова угода або декларація, позаяк не передбачено механізмів її реалізації, призначення органів місцевого самоврядування, прокурорів, суддів. Закон суперечить усім нормативним актам, які стосуються сфер: МВС, прокуратури, судів, наголошує вона. Крім того, не прописано

механізму підтримки соціально-економічної сфери Донбасу. Тим більший подив у юриста викликає ст. 8 Закону, що визначає «... посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування окремих районів з адміністративно-територіальними одиницями Російської Федерації на основі угод про прикордонне співробітництво...». Водночас, хоча ст. 9 Закону передбачає створення «...загонів народної міліції, на які покладається реалізація завдання з охорони громадського порядку в населених пунктах цих районів...», не зрозуміло, на підставах яких законів така «міліція» буде діяти: паралельно з українськими органами внутрішніх справ чи замість них? Фахівець вважає, що за таких умов прийнятий Закон нагадує неопублічний договір між сторонами.

Голова Донецької обласної організації ВГО «Комітет виборців України» С. Ткаченко переконаний, що «особливий статус» цих територій буде сприяти заморожуванню конфлікту на кілька років, тобто, доти, поки у нашої держави не з'являться сили повернутися на Донбас, або не зміниться внутрішня ситуація в Росії. Він досить песимістично сприймає перспективи реалізації прийнятого парламентом Закону через те, що за таких умов реально впливати на формування влади в цьому регіоні зможуть амністовані сепаратисти, криміналітет і частково та місцева еліта, яка залишилася тут та лояльна до самопроголошених «ЛНР» та «ДНР», при тому, що всі інші українські регіони «будуть вимушені сплачувати данину цьому новому утворенню».

Юрист О. Шейко повністю підтримує позицію С. Ткаченка. Вона наголошує на тому, що існування захищеної статті витрат з державного бюджету України на розвиток цих територій (ст. 7) з політичної та юридичної точки зору неприйнятне. З політичної точки зору наша держава визнає незаконні військові формування суб'єктами політичних взаємовідносин, а з юридичної Україна сприяє тероризму та сепаратизму на власній території. Саме ці правові колізії даватимуть можливість у перспективі звернутися до

Конституційного Суду України з метою визнати прийнятий Закон неконституційним. Крім того, внутрішня легітимація «ЛНР» та «ДНР» може створити небезпечний прецедент можливого міжнародного визнання з боку інших держав, вважає О. Шейко.

Більш розлогий коментар до прийнятого Закону надав політик і правник В. Мусіяка. За його словами, більш «неприпустимого з точки зору правової системи, антиконституційного закону» він не пам'ятає навіть за часів В. Януковича. Перш ніж надавати «особливий статус» певній території, парламент повинен був чітко визначити перелік міст, містечок, селищ тощо, на які поширюються дія цього Закону, замість говорити про «...особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», наголошує він. В. Мусіяка нагадує також про інші недоліки Закону: не передбачено, як буде розвиватись цей регіон після втрати чинності згаданого Закону, тобто через три роки; оголосивши позачергові вибори в парламент, закон не позбавив повноважень голів місцевих рад та й самих рад; у ст. 9 Закону, зокрема, сказано: «В окремих районах Донецької та Луганської областей рішенням міських, селищних, сільських рад створюються загони народної міліції...», натомість незрозуміло, на підставі яких законів України буде діяти така «народна міліція», якщо в Законі України «Про міліцію» про це жодного слова немає; антиконституційною називає юрист і норму про «особливий порядок призначення керівників органів прокуратури та судів...» (ст. 5).

Критично відгукнувся про Закон і експерт з питань місцевого самоврядування Ю. Ганущак. У жодній країні світу немає прикладів, коли прокурори призначаються органами влади на місцях, це одна з найбільших небезпек цього Закону, стверджує він. Показово, що один із представників самопроголошених республік Д. Пушилін заявив, що саме ст. 9 Закону, де мова йде про «народну міліцію», легітимізує народне ополчення Донбасу на міжнародному рівні.

Правозахисник Т. Матяш ставить під сумнів саму можливість проведення прозорих та

чесних виборів на місцевому рівні 9 листопада 2014 р. Перспектива участі у виборах громадян із проукраїнськими поглядами, з її точки зору, «практично дорівнює нулю». За таких умов виходить, що українська влада зраджує патріотів на цій території, упевнена Т. Матяш. Повністю солідарний з нею і правозахисник Є. Захаров, називаючи зрадою те, що на переговорах у Мінську не було представників «українського Донбасу».

Керівник Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко переконаний у необхідності проведення виборів на місцевому рівні, оскільки тільки тоді буде сформовано інший суб'єкт для переговорів з Києвом. Політолог вважає, що для України є неприйнятним існування «ДНР» та «ЛНР» у їх нинішньому статусі. Водночас у контрпродуктивності такого підходу впевнений перший заступник Голови комітету ВР з питань правової політики В. Швець. Парламентарій стверджує, що, провівши на цих територіях вибори, Україна легалізує терористичні організації, а це в перспективі сприятиме «заморожуванню» конфлікту за зразком Придністров'я.

Політичний аналітик, директор Агентства з моделювання ситуацій В. Бала висловлює подив із приводу прописаних у Законі норм, відповідно до яких центральна київська влада буде фінансувати території, що де-факто не визнають її. Цей Закон, за його переконанням, нагадує характер взаємовідносин у 90-х роках минулого століття, коли бізнес «відкупався від бандитів та рекету». Подібні закони нагадують міну сповільненої дії, переконаний фахівець.

Екс-нардеп Т. Стецьків розглядає прийняття та реалізацію обговорюваних правових норм як «узаконення російського анклаву на території України» та визнання втрати суверенітету над цією територією.

Попри загальне негативне враження від прийнятого Закону, серед експертів є й ті, хто відзначає його позитивні сторони. Так, уже згаданий вище Ю. Ганущак зазначив, що це певна дипломатична перемога, оскільки Україна зможе відновити контроль над кордонами та локалізувати цей конфлікт. Для голови ради

Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когута цей Закон перш за все своєрідний пілотний проект системи децентралізації влади та можливість показати спроможність українських громад до самоврядування на своїй території. Це також шанс для реформування економіки регіону, а отже, можна буде подолати залежність, зокрема, соціальної сфери від важкої промисловості та власників цих підприємств.

Попри нашу виправдану цікавість до думок експертів про цей Закон не менш важливою є й думка пересічних громадян про законодавчі новації.

Наприклад, В. Ільченко в мережі Facebook написав: «Цим законопроектом Україна де-факто змінює свій стан з унітарного на конфедеративний з двома суб'єктами, зв'язаними частково уніфікованим законодавством та рядом рівноправних угод на рівні Кабміну і Місцевої Влади Донбасу. Таким чином закон є неконституційним, адже протирічить ст. 19 п.2 та ст. 73 Конституції (як мінімум)...з такими законопроектами від України лишиться тільки маленька безпроблемна європейська держава на базі Вінницької області – розміром з Андорру».

Реакція мешканців областей, де ведуться бойові дії, є більш стриманою, хоч й більш оптимістичною, бо головним для них є припинення вогню за будь-яку ціну. «Хочу, щоб діти не малювали як вони сидять у підвалах і як танки стріляють...Як без виборів? Адже не можуть усі мешканці служити в поліції чи в ополченні. Хтось повинен бути біля керма, хтось – підтримувати місто, комунальні служби різні. Сподіваюся, що скоро запрацюють школи...», – говорить Я. Челпан з Донецька. «Перш за все, треба припинити війну, а про це в законі – нічого. Треба відвести війська за межі Донецької і Луганської областей. Усі війська: і українські, і “ДНР”. І потім уже домовлятися й припинити говорити мовою далекобійної артилерії. Якщо потрібно поставити нові кордони в областях – треба поставити. Гинуть молоді хлопці з обох боків. Питання про статус мов на Донбасі і “народну міліцію” не найважливіші зараз», – вважає донеччанин В. Корнієнко. При цьому, на думку російського опозиціонера Б. Немцова, «Закон несе величезний ризик відновлення

війни», оскільки «Порошенко не влаштовує фактичне розчленування України, а Путіна статус українського Придністров'я на шматках Луганської та Донецької областей замість Новоросії від Донецька до Одеси».

Реакцію на прийняття Закону від представників невизнаних «ДНР» та «ЛНР» ілюструють, зокрема, заяви «віце-прем'єра» «ДНР» А. Пургіна. З його слів зрозуміло, що терористи, хоч і розглядають прийняті закони, як крок до діалогу з Києвом, проте прагнутимуть до територіальної незалежності та «русскава міра», а отже, сприймають згадані закони як акти сусідньої держави.

Як бачимо, і у парламенті, і в експертній спільноті, і в суспільстві до сьогодні відсутня консолідована позиція стосовно конфлікту на Донбасі. А військові дії тривають, перспективи врегулювання конфлікту мирним шляхом виглядають і досі досить примарними. Зрозуміло, що відновлення зруйнованого Донбасу за рахунок державних коштів найвигідніше приватним власникам промислових підприємств, велика кількість з яких так чи інакше представлені у владних колах.

Отже, прийняття Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» є занадто спірним документом, щоб його можна було однозначно характеризувати. Чи стане він першим кроком на шляху до миру, якого в Україні прагнуть практично всі? Його прийняття для більшості українців виглядає надмірними поступками, особливо в питанні надання значних повноважень сепаратистам, хоча, і здатними на певний час заспокоїти ситуацію. Проте які наслідки в перспективі можна очікувати від цього, спрогнозувати неважко (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Українська правда (www.pravda.com.ua), Обозревател (obozrevatel.com), Главком (glavcom.ua), UNN (www.unn.com.ua), Сегодня (www.segodnya.ua), Gazeta.Ua (gazeta.ua), ХерсонOnline (khersonline.net), From-Ua (www.from-ua.com), Минпром (minprom.ua), BBC (www.bbc.co.uk), Українські новини (ukranews.com), Бердичів Діловий (www.berdichev.biz), След (sled.net.ua), Україна-online (ukr-online.com), Новости Донецька (novosti.donetsk.ua), Цензор. Net (censor.net.ua), Соціальна країна (sockraina.com), Ракурс (ua.racurs.ua), Закон і Бізнес (zib.com.ua)*).

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Відбудова Донбасу: проблеми та шляхи вирішення

Збройне протистояння на Сході України зумовлює невинне погіршення економічних показників розвитку Донецької та Луганської областей, що супроводжується також втратою (руйнуванням, викраденням тощо) частини активів. Оцінки вартості зруйнованих складових виробничої, комунальної, соціальної, транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури мають орієнтовний характер через неможливість оглянути об'єкти, розташовані на підконтрольній терористичними угрупованнями території.

Віце-прем'єр-міністр, міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства В. Гройсман оголосив попередні оцінки вартості оновлення Донбасу та

забезпечення потреб внутрішньопереміщених осіб на зустрічі з главами дипломатичних місій, акредитованих в Україні, послами країн ЄС, країн «Великої сімки» та постійними представниками міжнародних фінансових організацій 12 вересня 2014 р. За словами В. Гройсмана, зібрані фахівцями та експертами дані показують, що повністю або частково зруйнована значна частина об'єктів систем енерго-, водо-, теплопостачання, закладів освіти, охорони здоров'я, транспортної інфраструктури міст, де відбувалися бойові дії. «Із 28 міст та 18 районів Донецької області руйнувань зазнали 21 місто та 13 районів. З 14 міст та 18 районів Луганської області зазнали руйнувань 14 міст та 8 районів. За

попередніми підрахунками, в Донецькій та Луганській областях зруйновано або пошкоджено 11 тис. 325 об'єктів на більш як 11 млрд грн. Більша частина руйнувань припадає на житлові будинки (без житла залишилися понад 710 тис. осіб, у Донецькій області зруйновано або пошкоджено 4740 житлових будинків, в Луганській – понад 690) та системи енерго-, водо-, тепlopостачання. Зруйновано більше півтори тисячі об'єктів транспортної інфраструктури та 132 промислові об'єкти. Унаслідок цього від 1,1 до 1,8 млн працездатних жителів Донецької та Луганської областей в тій чи іншій мірі залишаються без роботи та засобів для проживання», – констатував В. Гройсман.

У цілому, за оцінкою РНБО, лише прямі економічні збитки України від війни на Донбасі можна оцінити в 30 млрд грн (без урахування аеропортів і шахт).

У звіті Управління ООН з координації гуманітарних питань ідеться про збитки в інфраструктурі Донбасу внаслідок війни у 440 млн дол. За даними організації, на території Луганської та Донецької областей пошкоджено понад 2000 об'єктів, серед яких 659 – громадських будівель, 1230 приватних будинків та 178 офісів. Кількість вимушених переселенців всередині країни досягла 275 тис. 489 осіб. Управління ООН з координації гуманітарних питань планує направити в Україну експертів, які допоможуть уряду розробити стратегію відбудови східних регіонів країни.

Окрім втрати стратегічно важливих для держави цілих галузей (хімічна та металургійна), господарств місцевого значення та бюджетоутворюючих підприємств може назавжди бути втрачено також і десятиріччями накопичений науковий та професійний потенціал територій, які зазнали руйнувань. Тому, необхідно вжити невідкладних заходів з подолання наслідків антитерористичної операції (АТО) шляхом компенсації втрат (збитків) потерпілим юридичним та фізичним особам, а без надання державної підтримки Донецька та Луганська області приречені на занепад і вимирання.

Компенсацією збитків, які зазнали підприємства цих областей, мають займатися

спеціально створений державний орган та фонд. Про це йдеться в законопроекті «Про подолання наслідків в економіці після проведення антитерористичної операції в Україні», зареєстрованому у Верховній Раді 22 серпня 2014 р. (реєстр. № 4539-а).

Проект визначає спосіб відновлення економіки України на територіях, де проводилася АТО, нормалізації функціонування фінансової системи, запобігання банкрутства та занепаду великих територій, шлях подолання наслідків АТО за рахунок дієвої підтримки з боку держави, вказує види і джерела компенсації завданої внаслідок АТО шкоди підприємствам, установам, організаціям, господарствам різних форм власності, як юридичним особам, так і фізичним особам-підприємцям, для утворення балансу інтересів між ними й державою.

Першим кроком держави до врегулювання ситуації на Сході та подолання наслідків АТО став президентський Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», ухвалений ВР 16 вересня 2014 р. Закон передбачає відмінний від загального економічний режим здійснення господарської та інвестиційної діяльності, спрямований на відновлення об'єктів промисловості, транспортної та соціальної інфраструктури, житлового фонду, переорієнтацію промислового потенціалу, створення нових робочих місць, залучення інвестицій і кредитів для відновлення та розвитку об'єктів.

Закон також передбачає державну цільову програму, а в Законі про Державний бюджет щороку «передбачаються видатки, що спрямовуються на державну підтримку соціально-економічного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей». Держава «гарантує визначення таких видатків загального фонду Державного бюджету України захищеними видатками, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень».

Але, як наголосив Президент України П. Порошенко, «український бюджет фінансує територію, над якою встановлено український прапор. Україна буде фінансувати ті території,

де є світ, і де є українська влада, у тому числі, влада місцевого самоврядування, яка обрана легітимно».

Президент також додав, що відновлення Донбасу буде здійснюватися за рахунок спеціального фонду, який забезпечать, у тому числі, і закордонні партнери України. Це питання обговорювалося під час переговорів П. Порошенко з керівниками іноземних держав. «Я почав роботу зі створення спеціального фонду з відновлення інфраструктури Донбасу. Це будуть не тільки гроші українського бюджету, не тільки благодійні внески, які ми пробуємо зараз організувати, а й більшість європейський країн, США, Великобританія, Японія погодилися зробити внески, які будуть складати десятки мільйонів доларів, євро і фунтів, які допоможуть нам зменшити навантаження на економіку», – сказав він. Президент переконаний, що Україна не залишиться сам на сам з економічними проблемами.

З метою подолання наслідків в економіці після проведення АТО Кабінет Міністрів України створив Державне агентство з питань відновлення Донбасу. Про це йдеться у відповідній Постанові уряду «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 442 від 10 вересня 2014 р. У документі крім назви нового органу влади не вказані ні кількісний склад, ні повноваження, ні бюджет цієї структури. Розпорядження уряду № 874 від 23 вересня 2014 р. головою Державного агентства з питань відновлення Донбасу Кабмін призначив А. Ніколаєнка.

Відкриваючи засідання уряду 17 вересня 2014 р., Прем'єр-міністр А. Яценюк повідомив, що в країні буде створено Спеціальний фонд з відновлення окремих районів Донбасу, у який будуть надходити кошти з трьох джерел. «Я дав доручення Міністерству фінансів про створення окремого фонду відновлення Донецької і Луганської областей, який повинен наповнюватися з пожертвувань і фінансування українських олігархів та міжнародної “донорської” допомоги. Ми будемо фінансувати відновлення з держбюджету, коли на цій території відновиться українська

влада і підприємства почнуть працювати. Тому формула дуже проста – скинулися і відновлюємо. А не за рахунок витрат усієї України», – підкреслив Прем'єр.

Коментуючи ініціативу створення спецфонду для збору коштів, міністр фінансів О. Шлапак пояснив, що проконтролювати надходження та витрати буде просто: «Я думаю, ми запросимо до наглядової Ради Фонду авторитетних людей зі самого Донбасу, які контролюватимуть, як будуть витрачати ці гроші. А поточні видатки будуть платити безпосередньо з бюджету – пенсії, заробітні плати, ми будемо платити, як і платимо сьогодні»

Разом з тим міністр сумнівається, що багатих українських бізнесменів можна зобов'язати сплачувати кошти в цей спецфонд, проте «відповідальні представники бізнесу, і в першу чергу бізнесу Донбасу, обов'язково допоможуть».

Зрозуміло, що урядові ініціативи сприймаються суспільством неоднозначно. Експерти, аналітики, представники бізнесових кіл, депутати висловлюють, іноді протилежні, думки з цього приводу, пропонують своє бачення розв'язання проблеми.

Так, готова брати участь у розробці та фінансуванні програми відновлення Донбасу Федерація роботодавців України (ФРУ). Про це заявив Д. Фірташ, голова ФРУ, яка об'єднує 8500 підприємств, що створюють 70 % ВВП України. Він зазначив, що ФРУ проаналізує поточний стан економіки та інфраструктури Донецької і Луганської областей і запропонує своє бачення плану відновлення регіону Прем'єр-міністру та Президенту України.

«Федерація роботодавців України як соціальний партнер уряду України готова взяти активну участь у розробці та реалізації комплексного плану відновлення Донбасу. На базі ФРУ мобілізовані ресурси українського бізнесу, і в найкоротші терміни може бути сформований пул будівельних, логістичних, транспортних, машинобудівних, інжинірингових, фінансових компаній, які можуть запропонувати комплексне рішення для відновлення і модернізації регіону», – підкреслив Д. Фірташ. Українські компанії

брали участь у проектах з відновлення інфраструктури в Ірані, Туреччині, Іраку, країнах Африки, Південної Америки, у тому числі після природних катаклізмів і воєнних дій. «Цей досвід має бути використаний в Україні», – наголосив Д. Фірташ.

«Програма відновлення та розвитку Луганської та Донецької областей повинна перерости в національний проект комплексної модернізації економіки та інфраструктури України», – підкреслює голова ФРУ.

На його думку, важливим для Донбасу є розвиток малого та середнього бізнесу: «У Луганській та Донецькій областях знаходяться 40 % усіх українських мономіст, де економіка залежить від одного-трьох великих підприємств. Малий та середній бізнес дозволить у порівняно короткі терміни вирішити питання зайнятості та змінити структуру економіки регіону, оскільки вартість одного робочого місця в малому бізнесі в десятки разів менша, ніж на великому промисловому підприємстві». Д. Фірташ наголосив, що для підтримки малого й середнього бізнесу ФРУ пропонує запровадити податкові канікули, квоти для невеликих підприємств у держзакупівлях, суттєво скоротити кількість перевірок контролюючими органами, забезпечити доступ підприємців до державних та міжнародних програм пільгового фінансування.

ФРУ також підтримує ініціативи Президента та Кабміну щодо залучення міжнародної спільноти до якнайшвидшого відновлення економіки Донбасу. «ФРУ веде діалог з європейськими партнерами по залученню інвестицій в Україну, формуванню фонду підтримки підприємництва, якнайшвидшій імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС та отриманню доступу українських товарів на європейські ринки», – зазначає Д. Фірташа.

Про неможливість відновлення Донецької та Луганської областей без участі великого бізнесу заявляє і голова Донецької обласної держадміністрації С. Тарута. «Головні кошти, на які ми сподіваємося – не державні. Я вважаю, що держава буде не в змозі виділити необхідні кошти. Тут потрібні спонсори. Ми будемо працювати з багатьма фондами, з

багатьма фінансовими інститутами. Також ми хочемо зробити привабливим інвестування у відновлення підприємств, а для того, щоб інвестиційний клімат змінився, необхідно терміново провести реформи», – сказав він.

Про необхідність впровадження режиму максимального сприяння, у першу чергу, українським підприємцям, а також іноземним інвесторам, які готові вкладати кошти у відновлення краю, наголосив экс-міністр доходів та зборів України О. Клименко. «Місцеві підприємці обов'язково повернуться в регіон. Головне завдання уряду – створити для них відповідні умови», – резюмував экс-чиновник. Він також висловив думку, що необхідно не просто відновити роботу великих підприємств, а побудувати якісно нову економіку регіону. Її основою має стати розвиток приватної ініціативи, дрібний і середній бізнес.

Певна річ, відновлювати Донбас повинні, перш за все, донецькі бізнесмени, за ті гроші, які роками вивозилися за кордон в офшори, вважає політолог В. Небоженко. На його думку, вони легко відновлять Донбас років за п'ять і це буде їхній внесок у загальнонаціональну модель відродження України, або ж їм доведеться доводити в процесі економічної люстрації джерела свого статку. Так вчинили на Кіпрі: реквізували 50 млрд дол. російських підпільних грошей, і всім, хто спробував подати на них до суду, відповіли: ми не проти віддати вам гроші, але принесіть хоч маленьку довідку про джерела грошей. «Думаю, така ж ситуація буде і з донецькими мільярдерами. У них заберуть гроші з офшорів і направлять на будівництво інфраструктури в Донбасі», – додав експерт.

Такої ж думки і радник міністра внутрішніх справ З. Шкіряк, який вважає, що Р. Ахметов повинен пожертвувати половину своїх статків на відбудову інфраструктури Донбасу. «Його величезні капітали забезпечать подальше відновлення інфраструктури і повернення робочих місць», – сказав радник міністра.

На необхідності вже сьогодні розробити та розпочати реалізовувати державну програму відбудови зруйнованих міст та сіл Донецької та Луганської областей наголошує і радник

Президента України, народний депутат М. Томенко. Він підкреслює, що українська влада повинна застерегтися від повторення помилок попереднього періоду, коли державні кошти для простих мешканців регіону направлялися через фірми Ахметова, Єфремова чи інших олігархів. «Найважливіше щоб підтримка та кошти громадян України надходили безпосередньо мешканцям, а не олігархам Донбасу», – наголосив М. Томенко.

«Необхідна зрозуміла, публічна політика фінансування відбудови Донбасу. Для цього може бути використана практика організації будівельних загонів, що утворюються на добровільній основі. Правильною також була б практика закріплення шефства конкретних областей та міст Центральної та Західної України за відповідними містами Сходу», – пропонує депутат.

А позаштатний радник Президента С. Куніцин запропонує створити на Донбасі вільну економічну зону, що прискорить, на його думку, відновлення зруйнованих територій. Для цього можна використати досвід Криму. «На півночі Криму на початку дев'яностих, коли його намагалися відірвати, ми створили північно-економічну експериментальну зону “Сиваш”, яка під егідою держави Україна врятувала 12 тис. робочих місць і промисловий комплекс північного Криму. Чому сьогодні не розглянути питання про створення Вільної економічної зони “Донбас” із керуючою компанією, якою буде управляти, скажімо, глава адміністрації, який буде призначений Президентом України. Потрібна колосальна кількість ресурсів на відновлення робочих місць, будинків, інфраструктури, і якщо для тих інвесторів, хто захоче вкласти гроші, створити пільговий режим оподаткування – знизити податки, нульові ставки – не під акцизну групу, а на відновлення, то це буде серйозним козирем в руках української держави», – розповів колишній постійний представник Президента в Криму.

Іншої думки А. Ослунд, один із найавторитетніших у світі експертів з економіки Східної Європи, науковий співробітник Вашингтонського інституту міжнародної

економіки ім. Пітерсона. Він упевнений, що вільна економічна зона на Донбасі створить пастку й «чорну діру», а не передумови для економічного процвітання.

Донбасу потрібен свій «план Маршалла», проте мова повинна йти не про відновлення зруйнованих війною підприємств, а про повне перезавантаження та реформатування всього укладу життя регіону. Таку думку висловив віце-президент Торгово-промислової палати України М. Непран. «Потрібно зрозуміти, що Донбас в колишньому його стані, з морально і фізично застарілим заводським обладнанням, залишками комунікацій і розбитими дорогами – такий Донбас нежиттєздатний. І спробувати його реанімувати в колишньому вигляді – зі збитковими шахтами, незаконними “копанками” – значить викинути на вітер купу грошей, нічого не налагодити, і в результаті отримати все той же депресивний регіон. “Всесоюзної кочегарки”, у колишньому її вигляді, більше не повинно бути», – вважає М. Непран.

З думкою віце-президента ТПП згоден і керівник Клубу підприємців Донбасу П. Тесновський: «Те, що зруйновано в Донбасі, відновлювати і реанімувати не потрібно. Донбас необхідно повністю переоблаштувати. Це дуже складна і дорога задача, але вона здійсненна за умови жорсткого контролю коштів, які виділяються для цих цілей. Відновлення комунікацій, доріг, житла неминуче дасть потужний поштовх для розвитку будівельного бізнесу, а це – малий і середній бізнес. Піде робота – підуть зарплати – відродиться торгівля – регіон стане привабливим для інвестицій».

Про це говорять і українські науковці. На їхнє переконання, відбудова виробничої сфери Донбасу має здійснюватися переважно, а то й виключно на сучасній високотехнологічній основі. «Відновлення здебільшого сировинної, ресурсо- та енергозатратної економіки Донбасу стане, зрозуміло, марним витрачанням величезних коштів. Це є неприпустимим. Тому слід чітко та науково обґрунтовано визначити основні напрями високотехнологічної відбудови Донбасу, запропонувати ефективні механізми, державні важелі та економічні стимули

для залучення до цього інвестицій з боку приватного капіталу», – наголосив президент НАН України Б. Патон. Для цього найближчим часом буде створено групу науковців з розробки відповідних пропозицій, яку очолить віце-президент академії А. Наумовець. Група координуватиме вирішення питань, пов'язаних з участю академії у відповідних урядових програмах, здійснення оперативних зв'язків з міністерствами.

На засіданні президії НАН України вирішили провести інвентаризацію всіх розробок, які могли б реально та ефективно допомогти відновити регіон. «Це стосується зокрема шляхопроводів, мостів, трубопроводів, систем електро-, тепло- і водопостачання – усього, без чого неможливе функціонування шкіл, дитячих садків та інших установ», – зазначив президент НАН України. Також запропоновано створити інформаційну систему – своєрідну базу даних, яка б повідомляла про потреби підприємств та установ на території Донбасу.

В українському суспільстві існують думки, що у відбудові зруйнованого Донбасу активну участь має брати Росія. Так, коментуючи заяву прем'єр-міністра РФ Д. Медведєва про те, що відновлювати Донбас після бойових дій повинна українська влада, народний депутат України від ВО «Свобода» А. Вітів заявив, що відбудова зруйнованого російськими загарбниками Донбасу має здійснюватися за рахунок виплати Росією репарацій Україні. «Практика сплати репарацій агресорами мала місце після Першої і Другої світових війн. Вважаю, що аналогічний підхід потрібно застосувати і зараз. Росія, як держава, що вторглася на територію України і заподіяла численні збитки, має відшкодувати ці збитки власним коштом. Переконалий, що найвищому українському керівництву потрібно жорстко поставити це питання на міжнародному рівні і домагатися його вирішення», – зазначив «свободівець».

Незважаючи на невирішеність ситуації на Сході України, усі населені пункти, які вже звільнено силами АТО від бойовиків, повертаються до мирного життя, триває їх відбудова.

У 70 населених пунктах Донецької області відновили світло. Зокрема, повністю відновлено електропостачання міст Мар'їнка, Сніжне, Дебальцеве, Комсомольськ, селища Широка Балка в Горлівці. У відновлювальних роботах бере участь 528 енергетиків у складі 209 бригад з використанням 132 механізмів. Це рекордний показник за весь час ведення відновлювальних робіт в умовах бойових дій.

На 15 вересня 2014 р. готовність Донецької області до початку опалювального сезону становить майже 90 %, повідомляє прес-служба Донецької облради з посиланням на обласне комунальне підприємство «Донецьктеплокомуненерго». «У Слов'янську, наприклад, всі котельні, включаючи і ті, які постраждали в результаті бойових дій, знаходяться в завершальній стадії підготовки до майбутньої зими. Роботи по ремонту теплотрас закінчені, третина з них вже опресована», – повідомляє облрада. Також у багатьох містах області вже почали заповнювати теплові мережі водою, виняток становлять лише міста, у яких через бойові дії водопостачання поки відсутнє.

Значною проблемою в регіоні залишається забезпечення міст будівельними матеріалами, оскільки напередодні осінньо-зимового періоду кілька тисяч мешканців залишаються без даху над головою. Саме для вирішення цих проблем було створено Благодійну організацію «Фонд «Відродження Слов'янська», на рахунки якої будуть надходити позабюджетні кошти для покриття витрат з відновлення громадських закладів та адресної допомоги жителям міста. Для забезпечення повної прозорості інформація про фінансову діяльність фонду буде відображатися на сайті Слов'янської міської ради.

Для організації відновлювальних робіт та координації дій між постраждалими, владою та донорами створено спеціальний орган – Агентство з відновлення Донбасу. Його засновник – канадієць Д. Білак, керуючий партнер юридичної компанії CMS Cameron McKenna LLC. У рамках цієї некомерційної організації планується сформувати електронну базу зруйнованих об'єктів – житлових і нежитлових, і розробити прозорий, ефективний

механізм укладання угод зі схваленими постачальниками ресурсів – виробниками або офіційними дилерами, щоб мінімізувати кількість посередників.

Пілотний проект, який планує реалізувати агентство, – створення нового селища на місці практично знищеної під час АТО Семенівки (передмістя Слов'янська). Двісті шістьдесят приватних будинків, які знаходилися неподалік блок-посту, було зруйновано вщент або ж отримали сильні пошкодження. «Стосовно Слов'янська є ідея не відновлювати зруйновані будинки, які здебільшого вже неможливо відновити, а побудувати нові – за європейськими стандартами, екологічні, із застосуванням енергозберігаючих технологій, – каже С. Тарута. – Це найкращий спосіб показати різницю між тим стандартом, який був у нас, який є у сусіда, і який прийнято в цивілізованому світі».

«Жителям Донбасу потрібно показати перевагу європейського вибору і повернути довіру до української влади. Нічого кращого, ніж наочний приклад із відновлення зруйнованих будинків, тут не вигадаетш», – зазначає Д. Толстошеев, виконавчий директор Агентства з відновлення Донбасу.

Другий проект агентства – відкриття складу будівельних матеріалів. «Чимало будинків відносно несуттєво пошкоджено – вибито вікна, двері, зруйновано покрівлю. Якщо людей забезпечити будівельним матеріалом, вони самі у змозі розв'язати ці локальні питання, – каже Д. Толстошеев. – У режимі онлайн постійно формуватиметься перелік таких матеріалів з огляду на те, чого бракує, а що вже не потрібно». Він також додав, якщо вироблена модель покаже ефективність у Слов'янську, згодом її можуть поширити на весь Донбас.

Однак, на жаль, більшість власників понівечених війною будинків вважає, що відновленням регіону має займатися лише держава, а самі хоч якось полегшити своє життя потерпілі навіть не збираються.

Але, Президент України П. Порошенко висловив надію на діяльну участь місцевих жителів у реалізації ініціатив з відновлення інфраструктури в Донецькій і Луганській

областях. «У нас буде ціла програма з відновлення інфраструктури звільнених міст. Я дуже хотів би бачити там місцевих (мешканців): хочете будзагони – відновлюємо Донбас разом. Не повинно бути настроїв з точки зору спостерігача, ми цього не допустимо», – заявив Президент.

Сприяти реалізації мирного плану П. Порошенка та долучитися до відбудови зруйнованих окупантами міст мають всі регіони України. Про це заявив голова Черкаської обласної держадміністрації Ю. Ткаченко під час візиту до визволеного від терористів Слов'янська, куди він приїхав передати гуманітарну допомогу місцевим жителям.

Голова Хмельницької ОДА Л. Прус вважає, що у відбудові Донецької та Луганської областей потрібна буде допомога та сприяння будівельників Хмельниччини. «Нам вже зараз потрібно напрацьовувати механізми і бачити перспективу в тому, що наш ресурс буде задіяний для відновлення інфраструктури Донецької та Луганської областей», – наголосив губернатор.

Думку очільника області підтримали представники будкомпаній, які висловили свої пропозиції та окреслили своє бачення ситуації. Для дій у таких умовах, наголошують будівельники, потрібна чітка державна програма, яка врахувала б усі тонкощі та деталі відновлення життєдіяльності цих областей.

Слід зазначити, що допомога постраждалим районам Донеччини та Луганщини надходить від різних громадських, добродійних, релігійних організацій з багатьох областей України.

Так, від Церков християн віри євангельської Рівненської області до Слов'янська, крім продуктів і предметів першої необхідності, направлено 15 т покрівельних та інших будматеріалів, кошти на придбання лісоматеріалів. Будівельні матеріали, які попрямували з Полісся на Донбас, допомогла закупити рівненська «Місія без кордонів».

Як зазначив Прем'єр-міністр, уряд буде звертатися до міжнародних донорів за допомогою у відновленні інфраструктури й розробці постреабілітаційної програми Донецької й Луганської областей.

Економіст А. Новак підтверджує, що самотужки відновити інфраструктуру та економіку Донбасу Україні не під силу. Навіть якщо вдасться змусити представників українського великого бізнесу інвестувати в регіон чи забрати в них майно, потім, на думку економіста, для відновлення економіки цього регіону все одно не обійтись без партнерства з західними провідними компаніями, без їх технологій підприємства Донбасу не зможуть вийти на нові ринки збуту.

Більшість іноземних партнерів України погоджуються надати фінансову допомогу для відновлення зруйнованих АТО регіонів. Але спершу необхідно провести спільну оцінку тих збитків, яких зазнали ці території. Про це йшлося на зустрічі міністра фінансів України О. Шлапака з віце-президентом Світового банку у регіоні Європи та Центральної Азії Л. Так 18 вересня 2014 р. «Перша місія, яка проводитиме оцінку має приїхати наприкінці вересня. Це буде спільна оцінка ООН, ЄС та Світового банку. Необхідно визначити збитки, втрати і вартість реконструкції. Ідея полягає в тому, щоб ідентифікувати пріоритетні зони та сектори. Ми вже працюємо з ООН та Євросоюзом по визначенню вартості потреб для біженців», – зазначила Л. Так.

Готовий сприяти Україні в наданні допомоги жителям звільнених територій у зоні АТО Євросоюз. Про це під час зустрічі з віце-прем'єром В. Гройсманом заявив директор з гуманітарних питань та цивільного захисту Єврокомісії Жан-Луї де Броувер. Єврокомісія прийняла рішення направити на потреби Східної України і переселенців 2,5 млн євро.

Підтримує програму інвестицій на відновлення Донбасу, якщо він залишиться територією України, і член Європарламенту Р. Хармс. «Якщо ми побачимо вільні чесні вибори, у тому числі і на Донбасі, і якщо він реально залишиться частиною України, я повністю підтримую програму інвестицій, особливо з ЄС», – зазначила Р. Хармс. Головне, щоб гроші з ЄС потрапити в «правильні руки», додала вона.

Європейський банк реконструкції та розвитку також готовий співпрацювати з

Україною в перспективі відновлення Донбасу, інфраструктурних проектів в Україні, а також проектів енергоефективності. Ці питання обговорювали під час зустрічі віце-прем'єр-міністра України В. Гройсмана і першого віце-президента ЄБРР Ф. Беннетта.

У грудні 2014 р. планується провести Міжнародну донорську конференцію щодо допомоги Україні. За словами заступника міністра закордонних справ України О. Зеркаль, Україна готує стратегію реформ, яка буде зав'язана на Угоді про Асоціацію, і представить її під час донорської конференції. «Кожен донор буде вибирати з нашої програми той напрям, який його найбільше цікавить. Це означає, що ще на етапі підготовки стратегії ми повинні визначити орієнтовний обсяг фінансування за кожним напрямом», – пояснила дипломат. Відповідаючи на запитання, чи йдеться про надання Україні грантів або кредитів, заступник міністра заявила: «Мова йде виключно про донорські, тобто безповоротні засоби».

Під час тристоронньої зустрічі в Мінську Президент України П. Порошенко запросив Росію, Білорусь і Казахстан взяти участь у конференції щодо створення донорського фонду відновлення Донбасу.

Уже на сьогодні зголосилися надати допомогу в післявоєнному відновленні Донецької та Луганської областей ряд країн світу. Під час зустрічі Президента України П. Порошенка з генерал-губернатором Канади Д. Джонстоном, яка відбулася 17 вересня 2014 р., останній запевнив главу Української держави в готовності Канади надати Україні 3 млн дол. додаткової гуманітарної допомоги для жителів Донбасу, постраждалих від військових дій.

Готові надати допомогу Україні для відновлення інфраструктури Донбасу, а також допомагати Україні подолати гуманітарну кризу на Сході країни Нідерланди. Про це повідомив міністр закордонних справ Королівства Нідерланди Ф. Тіммерманс на зустрічі з головою МЗС України П. Клімкіним і віце-прем'єром В. Гройсманом.

Федеральна Республіка Німеччина надасть Україні 500 млн євро на відновлення

інфраструктури Донбасу в рамках механізму спецфонду, який створено з цією метою у вересні.

Україна і Туреччина домовилися про співпрацю у відновленні інфраструктури Слов'янська і Краматорська. Уповноважений з прав людини ВР В. Лутковська домовилася з координатором програми Агентства зі співпраці та координації Радміну Туреччини Х. Болатом про співпрацю в сприянні відновлення соціальної інфраструктури у звільнених від терористів районах Донецької та Луганської областей, зокрема, у містах Слов'янську і Краматорську. Ідеться, насамперед, про відновлення дитячих садків, шкіл, закладів охорони здоров'я та ін.

Усвідомлюючи важливість стабілізації ситуації в Україні, має намір надати допомогу у відновленні східної частині України, яка постраждала від збройного конфлікту, Японія. Про це з трибуни Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку сказав прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе.

Міжнародний комітет Червоного Хреста повідомив про намір надати допомогу жителям Донбасу, чиї будинки було пошкоджено внаслідок бойових дій. Також буде надано матеріали й експертну підтримку для ремонту міської водопровідної мережі. Організація також надасть матеріали для ремонту дахів і вікон у лікарнях Донецька та Лисичанська Луганської області.

США та Австралія також нададуть допомогу у відновленні районів Донбасу, які постраждали в результаті дій бойовиків. Про це повідомили віце-президент США Д. Байден та прем'єр-міністр Австралії Т. Ебботт.

Рухаючись у Європу разом з Донбасом, потрібно шукати там найкращі та найбільш прийнятні для Донбасу європейські практики. Однією з них може бути соціально-економічна модель, яка діє у Корпорації «Мондрагон» (Mondragon Corporation), що розташована в Іспанії в Країні Басків.

Корпорація «Мондрагон» складається з робітничих кооперативів, працівники яких є співвласниками компанії, мають частку у її прибутку чи збитку і демократично обирають

собі керівництво (така економічна демократія в дії). Головною сферою діяльності корпорації є промислове виробництво. Для прикладу, вона виробляє обладнання для компаній Siemens та General Electric. Про те, що така модель є досить успішною, свідчать цифри. Так, Корпорація Мондрагон налічує 289 компаній і кооперативів; понад 92 тис. робітників (з яких 80 % є членами кооперативу і реальними співвласниками); має понад 14 млрд євро сукупного річного доходу; має представництва в 41 країні; здійснює продажі більш ніж у 150 країнах; має 15 технологічних центрів.

Також варто зазначити, що Корпорація Мондрагон заснована католицьким священиком Хосе Марією Арізмендіаррістою у 1956 р. в умовах великих злиднів та безробіття в Країні Басків. І за майже 60 років вона перетворилася на провідну промислову групу Іспанії, що забезпечує роботою велику кількість іспанців і виробляє високотехнологічні продукти.

Донбас нині перебуває у схожих умовах, і така модель для нього може стати вирішенням існуючих соціально-економічних суперечностей.

Непроста економічна та політична ситуація, що склалася сьогодні на Сході України, вносить відчутні корективи в ділове життя. З одного боку, ми спостерігаємо спад економіки й недовіру інвесторів до українського ринку, з іншого – перед нами відкриваються нові можливості та перспективи для розвитку проектів у посткризовий період.

Експерти та аналітики сходяться на думці, що оновлення Донбасу повинно бути комплексним. Якщо вкладати значні кошти в регіон, то потрібно розв'язувати його глибинні проблеми, робити стратегічні інвестиції, аби не витратити кошти даремно. Потрібні проекти, масштабна програма, де були б прописані джерела фінансування, періодичність надання коштів, компанії, які брали б участь у програмі. Варто залучати західних інвесторів, модернізувати виробництво тощо. Потрібно вибудовувати роботу так, щоб покращити інвестиційний клімат у регіоні, надавати пільги для потенційних інвесторів тощо.

Особлива увага держави має бути спрямована на підтримку представників малого та середнього бізнесу. Тому, що вони можуть стати не тягарем для держави, а, навпаки, тими, хто допоможе якнайшвидше вийти з кризи.

Разом з тим, експерти стверджують, що не слід починати фінансування великих інфраструктурних проектів на Донбасі до завершення бойових дій у регіоні (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: rada.gov.ua, nbnews.com.ua/*

ua/blogs, uazmi.org, agravery.com/ua, espreso.tv, tsn.ua, www.newsru.ua, dt.ua, portala4.pl.ua, ua.dmitryfirtash.com, vidomosti-ua.com, thekiewtimes.ua, zik.ua, ridna.ua, segodnya.ua, obs.in.ua, www.svoboda.org.ua, www.umoloda.kiev.ua, telegraf.com.ua, p-p.com.ua, www.unn.com.ua, ua-energy.org, zik.ua, forbes.ua, procherk.info, ngp-ua.info, www.chve.org.ua, vgos.com.ua, www.unn.com.ua, www.volynpost.com, for-ua.com, novezakarpattya.com, newstone.com.ua, www.pravda.com.ua, 24tv.ua, tvl.ua, zaxid.net, www.epravda.com.ua).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Транспорт українців на службі в АТО

Верховна Рада України сьомого скликання ухвалила в першому читанні урядовий законопроект № 4554а «Про внесення змін у деякі закони України щодо залучення транспортних засобів для виведення населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій». Парламент України має намір внести відповідні зміни до деяких законів України, що дозволяють залучати транспортні засоби громадян і суб'єктів господарювання для транспортування населення із зони надзвичайних ситуацій і районів можливих бойових дій. Цей законопроект пропонує внести зміни в такі документи: Кодекс цивільного захисту України (ст. 21); Закон України про залізничний транспорт (ст. 13); Про Правовий режим надзвичайної ситуації (ст. 17); Про правовий режим воєнного стану; Закон про транспорт (ст. 12).

Як зазначив голова Державної служби з надзвичайних ситуацій С. Бочковський, законопроект передбачає дозвіл залучати транспортні засоби як суб'єктів господарювання, так і громадян, для виведення населення з небезпечних зон. Він підкреслив, що законопроект врегулює питання реєстрації та видачі посвідчень водіям, транспортні засоби яких залучені для вивезення людей із зони надзвичайної ситуації. Залучення транспортних засобів населення шляхом реєстрації та

видачі посвідчення здійснюватиметься з метою негайного вивезення населення, яке має бути евакуйовано, у разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю і за відсутності нині транспортних засобів суб'єктів господарювання. За словами С. Бочковського, ухвалення закону дасть можливість врегулювати питання компенсації вартості послуг і розмірів фактичних виплат суб'єктам господарювання і громадянам, транспортні засоби яких залучено для перевезення населення з районів можливих бойових дій і зон надзвичайних ситуацій, а також надасть дозвіл залучати в необхідному обсязі транспортні засоби (ТЗ) для вивезення населення з небезпечної зони.

Згідно з проектом передбачається зобов'язати підприємства транспорту надавати ТЗ органу, який прийняв рішення про проведення евакуації, для вивезення населення з небезпечних районів можливих бойових дій. Також встановлено, що у разі виникнення надзвичайної ситуації громадяни України зобов'язані вивозити членів сім'ї й інше населення, яке має бути евакуйовано, транспортними засобами, що перебувають в їх користуванні. Цим обов'язком громадян доповниться «Кодекс цивільного захисту» України.

Як повідомляється в пояснювальній записці законопроекту, метою документа є встановлення

правових основ залучення транспортних засобів для вивезення населення із зони надзвичайної ситуації та районів можливих бойових дій. На думку авторів законопроекту, залучення громадян для допомоги своїм співвітчизникам сприятиме мінімізації людських втрат і обсягів матеріального збитку, заподіяного внаслідок надзвичайних ситуацій.

«Органу, який прийняв рішення про проведення евакуації, підприємства транспорту зобов'язані надавати транспортні засоби для вивезення населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій. Суб'єктам господарювання і громадянам, транспортні засоби яких залучено до евакуації, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних (понесених) витрат за рахунок засобів, що виділяються з відповідного бюджету», – ідеться в документі. Компенсація виплачується у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

За законопроект, ініціатором якого виступив Прем'єр-міністр України А. Яценюк, у першому читанні проголосували 234 народні депутати з 317. Проте не всім депутатам цей закон «припав до душі». Зокрема, депгрупа «за мир і стабільність» (група Курченка) проігнорувала повним складом голосування за законопроект 4554а щодо залучення транспортних засобів для вивезення населення із зони НС та військових дій.

Законопроект пропонує внести правки і доповнення в низку законів України. Зокрема, у Законі України «Про транспорт» з'являться пункти, що зобов'язують підприємства транспорту надавати свої послуги під час проведення евакуації. Така ж норма поширюється на автомобільних і самозайнятих перевізників, яких залучено до евакуації. Такими нормами було доповнено закони України «Про правовий режим надзвичайного стану» і «Про правовий режим воєнного стану».

За цим законопроектом держава зобов'язана в місячний строк компенсувати транспортним підприємствам і власникам усі фактичні витрати: робочий час, який він витратить на перевезення людей, витрати на паливо й збитки за ушкодження авто, залучених

до евакуації населення, за рахунок коштів бюджету, які виділяються на ліквідацію наслідків надзвичайного стану. Але довести факт залучення транспортного засобу, на думку фахівців, буде не просто. Адже як, скажімо, визначити: авто пошкоджено під час евакуації населення, або внаслідок якихось інших обставин (випадковий обстріл у зоні бойових дій, аварія тощо) за відсутності свідків, які у наш час не завжди виявлять бажання свідчити в судовому розгляді справи або ж не мають такої можливості. Для цього, вважають юристи, треба створити відповідну експерту автотранспортну комісію з представників ДАІ та органу, що прийняв рішення про евакуацію, яка б займалася розглядом цих питань. Проте і в такому випадку хтось може добре на цьому «нагріти руки».

Зважаючи на положення законодавства, автовласникові буде дуже складно що-небудь довести в судовому порядку, і сподіватися на реальну компенсацію матеріальної шкоди, яка була б адекватною реальній вартості авто, майже не доводиться. Тому, весь цей механізм має бути ретельно розроблено й прописано в додатках до цього закону та інших відповідних документах.

Крім того, передбачається, що у разі, коли, наприклад, місцева адміністрація звертається до громадянина з проханням надати його транспортний засіб для перевезення людей із зони надзвичайної ситуації, власник може самостійно, як водій, перевезти людей, а якщо ж він тільки надасть автомобіль, то йому буде видано посвідчення про залучення транспортного засобу для вивезення громадян.

У законопроекті зазначено, що обсяги транспортних засобів за типами й марками, які планується залучити для вивезення населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій, встановлюються органом, який прийняв рішення про залучення транспортних засобів. Але, за цього, не обійшлося без «каменів спотикання», одним з яких стало питання про те, які саме типи й марки ТЗ може бути мобілізовано. Узагалі-то це питання має

вирішуватися на місцевому рівні згідно з рішенням місцевих держадміністрацій відповідно до Мобілізаційного плану України. Проте на сьогодні відповідних розпоряджень місцевими органами так і не прийнято, що надає право військовим комісаріатам вилучати будь-який ТЗ. Як відомо, приймання-передавання ТЗ, що вилучаються для потреб Збройних сил, так само, як і їх повернення здійснюється на підставі актів приймання-передавання, у яких має бути надано інформацію про власників, технічний стан та вартість автомобіля. А оцінку авто може бути зроблено згідно з Порядком визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів, затвердженого постановою КМУ від 10.04.2013 р. № 403. Проте цим порядком не передбачено проведення оцінки ТЗ для цілей мобілізації. Водночас механізму проведення оцінки для подальшої мобілізації ТЗ не передбачено і самим Законом. У результаті, залишається незрозумілим: хто і на яких умовах повинен проводити подібну оцінку? Крім того, закон умовчує про будь-який порядок експлуатації мобілізованих ТЗ, що у буквальному розумінні «розв'язує руки» силовикам і дає можливість використати будь-яке авто на власний розсуд. Тому, чи насправді братиметься на облік вартість авто, і чи правильно буде складено орієнтовні техніко-економічні розрахунки за встановленою формою – у власників транспортних засобів виникають небезпідставні побоювання. Адже одна справа – дешевий радянський «Москвич» і зовсім інше – коштовна іномарка, яку не кожен власник готовий надати як мішень, що біжить, для сепаратистів. «Ніякі безглузді закони, – каже водій з Києва М. Козякін, – мене не зобов'язують і не примусять віддати свій коштовний автомобіль на розстріл до зони АТО. Хай краще депутати самі свої власні авто “презентують” на Сході України». Проте, відомо, що народні депутати вже передали з автопарку Верховної Ради на баланс МВС 41 автомобіль. Може хтось із них таким же чином пожертвує і власним авто?

А ось інший, харківський, водій А. Гавриленко свій автомобіль придбав у кредит. «У разі

залучення мого авто до евакуації мешканців зі східної України та його пошкодження або знищення, – говорить він, – хто сплатить по векселям?» І дійсно, як будуватимуться відносини між органом, що прийняв рішення про евакуацію, та банками-кредиторами з питань погашення заборгованості власником авто, і чи не опиниться останній за таких умов «між молотом і ковадлом»? Про це у законі чомусь не йдеться.

У медиків до авторів цього законопроекту є свої запитання: хто сплатить за лікування, якщо раптом під час перевезення людей власник транспортного засобу постраждає?

П. Юрков, водій з Херсонщини, за фахом лікар: «Мені, як професійному лікарю, незрозуміло – яка установа візьме на себе витрати на лікування власника, авто якого було залучено до вивезення мешканців із зони бойових дій, якщо він зазнає поранення або травми? Після того, як водій виконав свій громадянський обов'язок щодо евакуації населення, його просто може бути кинуте напризволяще, а держава скоріш за все, “вміє руки”!» Мабуть законодавцям потрібно внести відповідні зміни ще й до Основ законодавства України про охорону здоров'я.

Не дивно, що багатьох автовласників сьогодні хвилює питання: а чи можна ухилитися від вилучення ТЗ у цілях мобілізації? Як відомо, вилучення ТЗ супроводжується підписанням акта приймання-передавання. Водночас механізму, який би змусив автовласника підписати цей документ, Законом не передбачено. Так само не передбачено законодавством і відповідальності за відмову від передачі свого ТЗ, що, таким чином, означає можливість для автовласника просто не передавати своє авто на потреби армії. Крім того, рішення військкомату про вилучення ТЗ завжди можна оскаржити в судовому порядку на тій підставі, що дане авто є, наприклад, засобом заробітку для його власника.

Правові аспекти нормалізації життя на територіях, звільнених у ході АТО

За словами глави держави П. Порошенка, нині під керівництвом віце-прем'єра В. Гройсмана в зоні АТО відбувається будівництво фортифікаційних оборонних споруд.

Як заявив П. Порошенко в інтерв'ю українським телеканалам, територія буде облаштована, за вимогами Генерального штабу: «Там, де ми можемо утримати ці території, а не виставляти українських військовослужбовців в степ без укріплень, під вогонь».

За словами Президента, для будівництва фортифікаційних споруд були залучені одні з найкращих українських фахівців. П. Порошенко зазначив, що зведення оборонного рубежу йде під керівництвом віце-прем'єра В. Гройсмана. Він підкреслив, що ці споруди забезпечать «надійну лінію оборони» і створять можливості утримувати рубіж.

Глава держави зазначив, що рубіж оборони буде зведений у тому числі по річці Кальміус. Як відомо, річка Кальміус протікає по території України в межах Ясинуватського, Старобешівського, Тельманівського та Новоазовського районів Донецької області, впадає в Азовське море в Маріуполі.

Президент України П. Порошенко зазначає, що деякі території Донбасу з «особливим» статусом будуть по периметру контролюватися українськими прикордонниками для того, щоб забезпечити решту України.

«Окрім будівництва лінії оборони вздовж адміністративного кордону буде відзначена певна зона, де працюватимуть у тому числі і прикордонники. Зараз готується відповідне інженерне, технічне та нормативне забезпечення для цього», – заявив П. Порошенко (*Телеканал новин «24»* (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?na_donbasi_buduyut_liniyu_oboronnih_sporud_poroshenko&objectId=487738). – 2014. – 21.09).

***

В Україні звільнено від мит і податків продукцію оборонного призначення та благодійну допомогу, яку надають для проведення АТО.

Президент України П. Порошенко підписав відповідні закони.

Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо спрощення ввезення продукції оборонного призначення» передбачає зміни до Митного кодексу України, згідно з якими звільняється від обкладення митом продукція оборонного призначення під час дії особливого періоду, введення надзвичайного стану і в період проведення Антитерористичної операції, за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Також відтепер гроші, які надходять комусь із Реєстру волонтерів антитерористичної операції, для придбання всього необхідного в зону АТО, не включатимуть до загального оподаткованого доходу платника податку.

Також тимчасово без обмежень включатимуть до інших витрат звичайної діяльності платника податку на прибуток підприємств і суми коштів або вартість спеціальних засобів індивідуального захисту, які добровільно перераховані для потреб забезпечення проведення АТО. Ідеться про каски, бронежилети, виготовлені відповідно до військових стандартів, технічні засоби спостереження, ліки та медичні вироби, засоби особистої гігієни, продукти харчування, одяг, а також інші товари, та послуги за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України (*Телеканал новин «24»* (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?poroshenko_zvilniv_vid_opodatkovannya_blagodiynu_dopomogu_dlya_potreb_ato&objectId=488858). – 2014. – 24.09; (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?poroshenko_zvilniv_vid_mit_i_podatkiv_produktsiyu_oboronnogo_priznachennya&objectId=488825). – 2014. – 24.09).

***

Псевдовибори в «ДНР» поведуть до миру в Україні – МИД Німеччини

Представитель МИДа Германии С. Чебля считает, что планы террористической

организации «ДНР» по проведению выборов в ноябре подорвут соблюдение договора о перемирии, достигнутом в Минске, пишет «Зеркало недели».

«Планы сепаратистов провести так называемые “парламентские выборы” 2 ноября – это прямое нарушение минского соглашения, достигнутого 5 сентября», – сказала она, сообщает Reuters.

С. Чебли отметила, что Германия пока не видит причин для ослабления антироссийских санкций, поскольку, по ее словам, условия минского соглашения не соблюдаются в полной мере.

Ранее сообщалось, что так называемые «выборы» главы «ДНР» и депутатов парламента «ДНР» назначены на 2 ноября. «Псевдовыборы пройдут» по пропорциональной системе с 5-процентным проходным барьером (<http://novosti.dn.ua/details/235091>). – 2014. – 26.09).

***

Война продолжается: нужно ли искать деньги на восстановление Донбасса?

На Донбассе установлено перемирие между украинскими войсками и ополченцами. Однако, перестрелки все еще происходят днем и ночью в Луганской и Донецкой областях, процесс разрушения инфраструктуры городов продолжают.

...На данный момент большинство зданий на Донетчине и Луганщине, дорог, железнодорожных путей, мостов, административных строений или разрушены до основания, или же остались без газо- и водоснабжения, а также без электричества.

Каждый день на сайтах городских администраций список разрушенных объектов инфраструктуры обновляется и каждый день появляются все новые разрушения. После каждого снаряда, взрыва, применения противником установок «Град» системы жизнеобеспечения городов будут восстанавливать, как минимум, около месяца. Это значит, местным жителям придется какое-то время обходиться без воды, тепла, газа, света.

В Луганской области, в тех населенных пунктах, где уже боевые действия не ведутся,

коммунальщики принялись за восстановление инфраструктуры. В этом списке – Лисичанск.

В Донецкой же области о ремонте разрушенных снарядами админзданий, котельных, жилых домов, школ, видимо, чиновники пока не думали. Разве что в Славянске, где уже более месяца не воюют, восстановили все объекты инфраструктуры.

Источник в Донецкой ОГА сообщил корреспонденту Провокация.net, что пока команды о начале ремонта объектов инфраструктуры во всех городах области не было.

«Руководство из Киева указаний не присылает. Нас бомбят, а инструкций на этот счет нет. Что с ремонтом – не ясно...», – заявил комментатор.

При этом электролинии ремонтные рабочие ДТЭК Р. Ахметова время от времени приводят в порядок, отмечает источник. Но он объясняет это тем, что энергосистемы на балансе этого предприятия и как собственник Ахметов вынужден проводить ремонт электролиний, когда есть такая возможность. Со стороны бизнесмена это не благотворительность, а обоснованная необходимость.

Но дадут ли нужный эффект эти усилия ремонтных бригад компании Ахметова – это большой вопрос, ведь вопреки перемирию боевые действия продолжают – в областных центрах Донбасса и на периферии.

Под обстрелом находятся государственные и частные объекты. Среди частных – те, которые принадлежат бизнесмену Ахметову. Например, в середине августа снарядами была разрушена «Донбасс-Арена». А на Алчевском меткомбинате, который подконтролен Ахметову, приостановлено производство. Причем корпуса завода не были повреждены во время боев, но развороченные снарядами железнодорожные пути не позволяют доставлять на производство сырье, из-за чего бизнес и остановился.

Подобная ситуация – на «Донецкстали», где производственные корпуса целы, но сырью уже не осталось. А поскольку грузовой колесный транспорт и железнодорожные поставки в Донецк не осуществляет, то и лить сталь не из чего. Поэтому руководство и тут приостановило производство.

В списке разрушенных взрывами объектов также есть Ясиновский коксохимический завод и Луганский литейномеханический.

Эксперт Фонда общественной безопасности Ю. Гаврилечко сообщил Провокация.net следующее: «На ликвидацию последствий боевых действий в Луганской и Донецкой областях правительство обещает выделить средства, но на сайте Министерства финансов Украины нет ни одного документа, который бы подтверждал фактическое выделение денег».

А средства понадобятся немалые. Так, в Луганской области масштаб разрушений оценен в сумму 180 млн дол. США. А вице-премьер-министр Украины В. Гройсман заявил, что для восстановительных работ на Востоке страны потребуется порядка 11,8 млрд грн, если учесть масштаб разрухи в Донецкой и Луганской областях вместе.

Вероятно, эти цифры еще придется корректировать, потому что каждый выстрел и взрыв – это новые сломанные здания и судьбы людей (*Провокация (http://provokacia.net/uncategory/14_09_15_voyna_prodoljaetsya_nujno_li_iskat_dengi_na_vosstanovlenie_donbassa). – 2014. – 15.09*).

***

Прокуратура обвиняет Миндоходов в нарушениях в Славянске

За последние три месяца в г. Славянск долг по выплате заработной платы работникам предприятий возрос на 20 % и достиг 14,7 млн грн. Об этом сообщает пресс-служба прокуратуры Донецкой области.

Органами прокуратуры организованы проверки в этой сфере, в ходе которых установлено, что одной из причин такого положения стало отсутствие надлежащего контроля за соблюдением прав работников со стороны Славянской ОГНИ ГУ Миндоходов в Донецкой области.

«Налоговики неправильно осуществляли контрольные функции по проведению проверок по фактам грубых нарушений работодателями требований законодательства об оплате труда, оформлении трудовых отношений с работниками (наемными лицами) и другие.

Также, имея информацию о предприятиях-должниках и о 296 предприятий, которые платили заработную плату в размере меньше, чем установлено законодательством в течение 2014 г., работники фискальных органов не организовали документальной внеплановой проверки», – отмечают в прокуратуре.

По информации пресс-службы, с целью устранения указанных нарушений Славянской межрайонной прокуратурой внесено представление начальнику Славянской ОГНИ ГУ Миндоходов в Донецкой области, по результатам рассмотрения которого к ответственности привлечены четверо должностных лиц. Среди них три руководителя отделов.

Указывается также, что благодаря принятым мерам по активизации государственного контроля, в настоящее время погашена задолженность по выплате заработной платы на общую сумму более 4 млн грн.

Кроме этого, по результатам проверки органами прокуратуры начато уголовное производство по ст. 175 УК Украины (невыплата заработной платы, стипендии, пенсии или других установленных законом выплат) в отношении должностных лиц ГП «СКРЦ«Славянский курорт», которые длительно умышленно не выплачивали заработную плату работникам предприятия, в результате чего образовалась задолженность на сумму более 2,3 млн грн. Следственные действия продолжаются (*<http://novosti.dn.ua/details/235085>*). – 2014. – 26.09).

***

Внеочередной Съезд судей Украины признал невозможным работу судов в некоторых районах проведения антитеррористической операции. Об этом говорится в решении съезда, за которое проголосовали 360 из 363 делегатов.

«Признать, что совершение независимого правосудия в отдельных зонах проведения АТО на территории Донецкой и Луганской областей является невозможным», – сказано в решении.

Съезд судей признал, что в зоне АТО судьбы ежедневно подвергаются смертельной опасности, выполняя свои профессиональные обязанности.

В решении съезда рекомендуется Высшей квалификационной комиссии судей оперативно рассмотреть вопрос перевода в другие регионы всех судей с Донбасса, не желающих оставаться в зоне АТО.

Кроме того, в решении съезд рекомендует Совету судей обратиться к Верховной Раде и Президенту с тем, чтоб усилить гарантии защищенности судей и пресекать давление на судебную систему.

Также рекомендуется обратиться к парламенту с заявлением о недопустимости снижения расходов на содержание судебной системы и к Кабмину с просьбой уравнивать по зарплате работников судебной системы с работниками исполнительной власти.

Кроме того, в решении говорится о необходимости создания должностей пресс-секретарей при местных судах, а также о введении обязательного мониторинга информации в СМИ для оперативного реагирования на подачу недостоверных и порочащих сведений о судьях (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/09/26/7039045/?attempt=1>). – 2014. – 26.09).

***

Энергогенерирующая компания «Донбассэнерго» (Донецк) не смогла привлечь возобновляемую кредитную линию с лимитом задолженности 142 млн грн и общим лимитом кредитования 172,35 млн грн. Об этом говорится в сообщении компании.

Торги были отменены, так как на участие в конкурсе было подано менее двух заявок.

Напомним, в январе «Донбассэнерго» привлекла у входящего в группу крупнейших Государственного ошадного банка кредитные линии на сумму 385 млн грн.

2013 г. «Донбассэнерго» закончила с чистой прибылью 531,529 млн грн, увеличив чистый доход на 22,22 %, или на 1 032,864 млн грн до 5 680,432 млн грн по сравнению с 2012 г.

В августе 2013 р. Фонд государственного имущества продал 60,773 % акций «Донбассэнерго» компании «Энергоинвест Холдинг» (Донецк) за 718,92 млн грн.

«Донбассэнерго» объединяет Старобешевскую и Славянскую ТЭС (обе – Донецкая область) (<http://novosti.dn.ua/details/235129>). – 2014. – 29.09).

***

Луганский губернатор Г. Москаль инициирует увольнение всех чиновников подконтрольных ЛНР администраций

Председатель Луганской областной государственной администрации Г. Москаль инициирует увольнение всех чиновников администраций, которые находятся на территориях, подконтрольных самопровозглашенной «Луганской народной республике».

Об этом он сказал «Українським Новинам».

«Мы подали (предложения) на увольнение всех глав администраций, которые подконтрольны террористам, они потеряли связь с облгосадминистрацией, и мы также намерены освободить всех работников тех администраций, потому что они ходят на доклады в “ЛНР”, а также так называемой “армии Юго-востока”», – сообщил Г. Москаль.

Он отметил, что этих чиновников невозможно контролировать также из-за того, что они не предоставляют никаких отчетов о проделанной работе (*Lb.ua* (http://lb.ua/news/2014/09/25/280571_moskal_initsiiruet_uvolnenie.html). – 2014. – 25.09).

Правові колізії, викликані окупацією Криму

Самопровозглашенні влади Крима отказываются признавать меджлис

По словам нелегитимного «премьера», меджлис не пользуется большой поддержкой среди крымскотатарского населения

Самопровозглашенный премьер Крима С. Аксенов заявил, что не признает меджлис крымскотатарского народа. Об этом он сказал в интервью российскому изданию «Коммерсант», сообщает «Украинская правда».

«С точки зрения юридического поля для меня такой организации не существует. Какой меджлис? Организация не была зарегистрирована должным образом. Ее нет», – заявил С. Аксенов.

По словам нелегитимного «премьера», меджлис не пользуется большой поддержкой среди крымскотатарского населения.

«Относительно небольшой авторитет. Если бы вы провели социологический опрос, то убедились бы, что меджлис пользуется поддержкой от 15 % до 20 % крымских татар. Поскольку ничего из тех программ, которые заявлялись с 1991 г. в Украине, меджлис не выполнил», – заявил С. Аксенов.

Как известно, ранее в Симферополе нелегитимными крымскими властями было арестовано здание меджлиса крымскотатарского народа.

17 сентября Р. Шевкиеву, который возглавляет Фонд «Крым», на балансе которого находится меджлис крымскотатарского народа, судебные приставы зачитали постановление о том, что фонд и ряд крымскотатарских организаций должны в течение суток освободить помещение по ул. Шмидта в центре Симферополя.

Этому предшествовал обыск 16 сентября в здании меджлиса, после которого были изъяты протоколы некоторых заседаний меджлиса крымскотатарского народа, несколько религиозных книг, компьютерная техника, а также личные вещи народного депутата Украины М. Джемилева (<http://www.segodnya.ua/regions/krym/samoprovozglashennye-vlasti-kryma-otkazuyutsya-priznavat-medzhlis-554199.html>). – 2014. – 22.09).

***

Алі Хамзін: Необхідно терміново скликати міжнародну конференцію щодо становища кримських татар.

Київ – Найкращою відповіддю на заяви Аксенова і схожі позиції міг би стати заклик до термінового проведення міжнародної конференції щодо становища крымскотатарського народу в Криму.

Таку думку сайту Крим.Реаліі висловив керівник відділу зовнішніх зв'язків меджлису крымскотатарського народу А. Хамзін.

«Коли Меджлис через суди щодо “Фонду «Крим»” практично закритий, було б корисно і добре нашим лідерам, Мустафі Джемилеву і Рефату Чубарову, звернутися до міжнародного співтовариства із закликом терміново скликати міжнародну конференцію щодо трагічної ситуації з кримськими татарами в Криму після «приєднання Криму до Росії». Це було б найвірнішою відповіддю на всякого роду заяви, позиції та дії, які ми спостерігаємо на півострові проти кримських татар», – сказав представник меджлису.

«Мабуть, вся діяльність кримської влади, чи то Аксенова, чи то будь-кого іншого, незважаючи на заяви щодо кримських татар 18 березня президента РФ Володимира Путіна про необхідність допомагати в процесі відродження нашого народу, буде спрямована тільки на те, щоб кримських татар змусити залишити Крим... Завдяки цьому сьогодні ми бачимо одне, що основним внутрішнім ворогом в Росії на території Криму оголошено кримських татар», – зазначив А. Хамзін, коментуючи нещодавні заяви «голови» Криму С. Аксенова.

«Сьогодні ми маємо право на термінове скликання міжнародної конференції щодо кримських татар. Бо в іншому випадку відбудуться непередбачувані наслідки, тому що наш малочисленний народ опинився в епіцентрі цієї загальносвітової кризи. І ніхто не хоче гарантувати йому форм безпеки», – сказав А. Хамзін.

Як повідомлялося, самопроголошений прем'єр-міністр Криму С. Аксенов заявив в інтерв'ю газеті «Коммерсант», що всі дії, які будуть спрямовані

на невизнання приєднання Криму до Росії, невизнання керівника країни, переслідуватимуться за законом, і буде дуже жорстка позиція.

«Всіх, хто буде лобами зіштовхувати людей на міжнаціональному ґрунті, я тим чи іншим способом або з Криму видворю, або вони отримають оцінку в кримінальному порядку», – сказав С. Аксьонов.

Переслідування представників кримськотатарського народу стали тенденцією в анексованому Криму. Обшуків і перевірок з боку російських спецслужб зазнали будинки, школи, медресе, мечеті (<http://ua.krymr.com/content/article/26600565.html>). – 2014. – 22.09).

***

Публичное акционерное общество «Укртелеком» опровергло информацию, что компания прошла перерегистрацию по российскому законодательству для продолжения работы на территории Крыма. Об этом сообщили в пресс-службе компании.

«Официально сообщаем, что ни ПАО “Укртелеком”, ни его дочерняя компания мобильный оператор “ТриМоб” не проходили перерегистрацию на территории полуострова Крым», – отметили в «Укртелекоме».

В пресс-службе сообщили, что обе компании продолжают работать в правовом поле украинского законодательства, а также не зарегистрированы как юрлица в юрисдикции Российской Федерации.

Ранее в Симферополе руководитель управления Роскомнадзора по Крыму и Севастополю С. Худoley сообщил, что украинская телекоммуникационная компания «Укртелеком» прошла перерегистрацию для работы на территории Крыма (<http://news.allcrimea.net/news/2014/9/25/v-ukrtelekome-zayavlyajut-hto-ne-prohodili-pereregistratsiju-po-rossiiskim-zakonam-22335/>). – 2014. – 25.09).

***

Телекоммуникационная компания «Укртелеком» вынуждена приостановить предоставление услуг связи своим клиентам в Севастополе, сообщила пресс-служба организации 24 сентября.

Согласно сообщению, самопровозглашенные власти Крыма намерены провести комплексную проверку законности приватизации активов, ранее принадлежавших Украине, в частности телефонную кабельную канализацию города. В «Укртелекоме» называют это намерение «незаконным и имеющим признаки рейдерской атаки».

Также противоправным в компании считают отстранение директора Севастопольского филиала компании от занимаемой должности на время проведения инвентаризации.

«На период проведения противоправной инвентаризации ПАО “Укртелеком” вынужден приостановить хозяйственную деятельность на территории Севастополя. Это означает, что на территории Севастополя остановлено предоставление услуг междугородней и международной телефонной связи, доступа к сети Интернет, передачи данных всем абонентам, как физическим, так и юридическим лицам», – заявили в компании, отметив, что сложившиеся обстоятельства ставят под угрозу дальнейшую работу оператора и обеспечение услугами жителей всего полуострова Крым (<http://news.allcrimea.net/news/2014/9/24/ukrtelekom-prekrashaet-rabotu-v-sevastopole-22314/>). – 2014. – 24.09).

***

Уже полгода в Крыму работает так называемый «Фонд защиты вкладчиков» – автономная неприбыльная организация, созданная российской стороной в качестве благодетеля, который призван выплатить крымчанам деньги, утраченные в результате «ухода» украинских банков. Однако этот процесс оказался для жителей полуострова тернистым. Спустя месяцы после того, как они переуступили «Фонду» права на свои вклады, им предъявили дополнительные требования, без которых выплачивать компенсации отказываются.

Работа созданного в Крыму «Фонда защиты вкладчиков» вызывала вопросы у юристов с первых дней его деятельности. Непонятным с точки зрения законодательства было то, почему «Фонд» собирает у крымчан оригиналы документов на их вклады. Ведь достаточно

было и копий, которые работники организации имели возможность заверять на месте.

В самом «Фонде» это поясняли тем, что оригиналы депозитных договоров будут направлены в суд как основание для взысканий с украинских банков за невыполнение ими своих обязательств перед крымчанами. За счет этого «Фонд» и рассчитывает возместить собственные убытки, которые несет, выплачивая крымчанам компенсации по вкладам.

Еще более непонятным является то, на каком вообще основании «Фонд», являясь неприбыльной организацией, принял права на вклады крымчан, то есть стал обладателем миллионных капиталов, хоть и виртуальных. Более того, в начале сентября Центральный районный суд Симферополя передал ему еще и все крымское имущество «ПриватБанка». Его доверительным управляющим отныне является «Фонд защиты вкладчиков» (неприбыльная организация!).

Всего, по данным организации, от крымчан было принято свыше 200 тыс. заявлений о возмещении компенсаций по вкладам. А по состоянию на 11 августа, банкам – агентам организации были переведены 18,6 млрд р. для выплат компенсаций 164,3 тыс. вкладчиков.

Однако сам процесс выплат проходит проблематично. Крымчане сталкиваются с препятствиями – требованиями, которые ранее не оговаривались как условие для получения средств.

Как рассказали Крым.Реалии сразу несколько крымчан, которые обратились в «Фонд защиты вкладчиков», новым требованием организации является предоставление выписок о состоянии депозитных счетов из украинских банков, в которых они были оформлены.

Притом, интересно, что такое требование предъявляется только тем, чьи депозитные счета превышают 20 тыс. грн.

Новым требованием организации является предоставление выписок о состоянии депозитных счетов из украинских банков, в которых они были оформлены.

...В самом «Имексбанке» такую выписку предоставить готовы. Однако для этого просят прислать им заявление на имя директора банка. «Получить выписку по счету без заявления на имя

директора банка невозможно. Поскольку каждое такое заявление он рассматривает и принимает решение лично», – утверждают в банке.

Однако и это для крымчан проблематично, поскольку «Укрпочта» уже несколько месяцев не осуществляет связь с полуостровом. Ни отправлять письма на материковую часть Украины, ни получать их оттуда – невозможно. В то же время услуги «Новой почты» и других альтернативных почтовых операторов проблему не решат. Даже если крымчанам удастся отправить заявление с просьбой предоставить выписку о состоянии депозитного счета в «Имексбанк», ответ они вряд ли получат.

«Мы не работаем с “Новой почтой”. Корреспонденцию отправляем только через “Укрпочту”, поэтому крымчанам лучше отправлять нам заявления с какого-нибудь почтового адреса на материке. По-другому – никак», – пояснили Крым.Реалии в «Имексбанке».

Победят самые настойчивые?

В ЧБРР – партнерском банке «Фонда защиты вкладчиков» – необходимость получения выписок о состоянии счетов поясняют тем, что им нужно убедиться, что депозиты не были сняты на материковой части Украины. Правда, для официальных комментариев просят прислать информационный запрос.

Опасения, что крымчане уже сняли свои деньги в украинских банках, беспочвенны. Поскольку они не смогут получить свои депозитные средства без предъявления банку депозитных договоров

В то же время юрист Независимого медиа-профсоюза Украины А. Тарасов утверждает, что требования банка и «Фонда» о предъявлении выписок из украинских банков необоснованны. «Опасения, что крымчане уже сняли свои деньги в украинских банках, беспочвенны. Поскольку они не смогут получить свои депозитные средства без предъявления банку депозитных договоров. А их оригиналы уже давно были отданы крымскому “Фонду защиты вкладчиков”. С его стороны требовать еще какие-то выписки, имея у себя оригиналы всех документов – это бред», – отмечает он.

Почему же требование о предъявлении выписок не касается владельцев депозитов,

которые не превышают 20 тыс. грн, – остается только догадываться. Однако само наличие такого избирательного подхода свидетельствует о нечестной игре «Фонда» со своими клиентами, считает А. Тарасов. «На мой взгляд, такие требования – это попытка оттянуть время выплат. Либо это нужно для того, чтобы найти средства, которые закончились, либо просто пытаются отсеять тех, кто не будет добиваться денег, и таким образом выплатить их “через одного”», – говорит юрист.

Вместе с тем в конце августа стало известно, что немало заявлений от крымчан «Фонд защиты вкладчиков» просто проигнорировал. «Прокуратура» Крыма установила, что без рассмотрения оставались заявления вкладчиков «ПриватБанка», к которым были приложены распечатки из системы дистанционного банковского обслуживания банка – «Банк-Клиент». Основанием для отказа в их приеме послужило то, что эти распечатки не являются официальным документом. Таким образом, были отсеяны около 20 тысяч заявлений вкладчиков.

Понудить «Фонд» принять данные заявления «прокуратура» хочет при помощи суда. Иск уже направлен. Тем временем «Фонд» уже заявил, что прекращает прием заявлений о возмещении компенсаций по вкладам – по причине истечения 90-дневного срока, отведенного для этого российским законодательством (<http://ru.krymr.com/content/article/26599790.html>). – 2014. – 29.09).

***

Как следует из проекта федерального закона, подготовленного Минтрансом РФ, в Крыму возможен «упрощенный порядок изъятия земель» для строительства совмещенного автомобильно-железнодорожного транспортного перехода через Керченский пролив.

Законопроект предусматривает упрощенный порядок выкупа земельных участков (не требует письменного согласия собственника) и предоставления новых земельных участков взамен изъятых.

При отсутствии документов на недвижимость или земельные участки

основанием для регистрации собственности считается регистрация гражданина.

Основанием для получения разрешений на строительство транспортного перехода является решение об утверждении проектной документации.

Для резервирования земель в зонах особого экологического режима или предоставленных для нужд обороны и безопасности требуется дополнительное согласие уполномоченного федерального органа исполнительной власти. Однако если согласование в течение установленного срока не получено, земли считаются согласованными.

Подготовительные работы, согласно законопроекту, могут осуществляться до выдачи разрешения Главгосэкспертизой.

«Принятие проекта федерального закона остро необходимо для сокращения сроков юридического оформления площадок для строительства транспортного перехода через Керченский пролив и подходов к нему со стороны Краснодарского края и Республики Крым, своевременного их освобождения в целях соблюдения циклов дорожно-строительных работ», – говорится в пояснительной записке к законопроекту.

5 сентября министр транспорта РФ М. Соколов докладывал президенту РФ В. Путину о начале подготовительных работ к строительству совмещенного автомобильно-железнодорожного транспортного перехода через Керченский пролив. Общая длина транспортного перехода составит 19 км (*Новости Крыма* (<http://news.allcrimea.net/news/2014/9/19/dlya-stroitelstva-mosta-u-krymchan-budut-izymat-zemlju-21941/>). – 2014. – 19.09).

***

Как жителям Крыма съездить за границу

Это очень интересный вопрос, о котором крымчанам перед референдумом как-то забыли рассказать. И теперь жители Крыма с удивлением узнают, что по своему свеженькому внутреннему паспорту гражданина Российской Федерации они могут посетить только Украину, Беларусь, Казахстан, Киргизию и Абхазию. Во все же остальные страны требуется заграничный российский паспорт.

А заграничные паспорта гражданина РФ в Крыму пока никому не выдают (обещают начать со следующего года), и сейчас для их оформления жителям Крыма нужно выезжать в другие субъекты Российской Федерации. Там его оформление занимает от одного до четырех месяцев.

Правда пригодится российский загранпаспорт крымчанам только при поездке в страны с безвизовым по отношению к России режимом или те где виза ставится бесплатно по приезде – получить чью-то другую визу в нем, скорее всего не получится. Ну, если, конечно, им не вздумается посетить Боливию, КНДР, Сирию, Судан, Венесуэлу, Зимбабве или Никарагуа, которые 27 марта 2014 г. на Генеральной Ассамблее ООН проголосовали против резолюции ООН, согласно которой мировым сообществом признается единственно законным статус Крыма как части Украины.

За получением шенгенской визы в посольства стран ЕС в России, жителю Крыма точно лучше не соваться – представительство ЕС в России уже заявило о том, что если крымчане с российскими паспортами обратятся за получением шенгенской визы в посольства стран ЕС в России, то им будет отказано на том основании, что они проживают в регионе, который в Евросоюзе не признают российской территорией.

Без сомнения так поступят все 100 государств из 193 членов ООН, проголосовавших «за» принятие резолюции ООН от 27 марта 2014 г., и в предоставлении визы крымчанину – гражданину РФ, они откажут. Те 58 стран, которые при голосовании воздержались, и те 24 страны, которые не голосовали, под вопросом.

Но поскольку международные организации постоянно призывают государства избегать каких-либо действий, которые могут расцениваться как признание Крыма частью России, то и они вряд ли наплюют на эти призывы, и начнут охотно шлепать свои визы в российские загранпаспорта крымчан.

Что же делать жителям полуострова? Прежде всего, им надо забыть о своем свежешпахнутом паспорте гражданина Российской Федерации, и никому за пределами России его не показывать.

Потом смахнуть пыль со своего старого заграничного паспорта гражданина Украины, и

выезжать за границу из Киева по той визе, которая открыта. Тем более, что и до лишения аэропорта «Симферополь» статуса международного, крымчане могли вылететь из него только в Израиль и Турцию, а во все остальные страны это приходилось делать через Киев.

Правда, если украинского загранпаспорта у жителя Крыма нет, или необходимо получить новую визу, лучше зарегистрироваться на материковой Украине у родственников или покупать там регистрацию (благо это продается). Дело в том, что на сегодня не существует порядка выдачи загранпаспортов гражданам Украины, зарегистрированным в Крыму, и будет ли он когда-нибудь, неизвестно, а как поступят иностранные посольства, при выдаче жителям полуострова своих виз, тоже непонятно.

Хорошо бы, подсуежившись, получить при этом и статус «вынужденного мигранта» по недавно принятому Закону Украины «О правовом статусе лиц, которые вынуждены покинуть места жительства вследствие временной оккупации Автономной Республики Крым и г.Севастополя и обстоятельств, связанных с проведением антитеррористической операции на территории Украины». Тогда в визе точно не откажут.

В пренеприятной ситуации оказались крымские моряки. Большинство из них работает на судах под иностранными флагами, и для этого требуется солидный пакет морских документов (более 10), начиная с «Паспорта моряка» и заканчивая обычным загранпаспортом с визами.

Чтобы собрать эти документы, необходимо потратить кучу времени, нервов и денег, и большинство из них должны подтверждаться раз в несколько лет, специальными службами той страны, гражданином которой является их обладатель.

На этом рынке переизбыток рабочей силы, найти работу не так-то просто, и в связи с наступившими непонятками, многие крымские моряки опасаются «выпасть из обоймы» всемирной крьюинговой системы найма кадров плавсостава. И выпадают – уже пошли отказы от крьюинговых компаний материковой Украины и Европы от услуг крымских моряков.

Да, чуть не забыл – жителям Крыма ездить за границу по украинскому загранпаспорту лучше тайком от российских властей, потому как, по мнению начальника управления по организации паспортной работы ФМС России Ф. Карповца, «крымчане, получившие паспорт гражданина РФ, не имеют права въезжать на территорию других государств по загранпаспорту Украины».

В тюрьму за это, конечно, не посадят, но чёрт его знает, что завтра чиновникам в голову взбредет.

P.S. Выдача украинских загранпаспортов крымчанам уже всюду осуществляется в Херсонской области. Но крымчане, желающие оформить загранпаспорт, могут обращаться в любое подразделение Госмиграционной службы на материковой части Украины (<http://oadam.livejournal.com/354945.html>). – 2014. – 7.08).

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Інформаційно-аналітичний центр FOREX CLUB в Україні

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 22 по 26 сентября

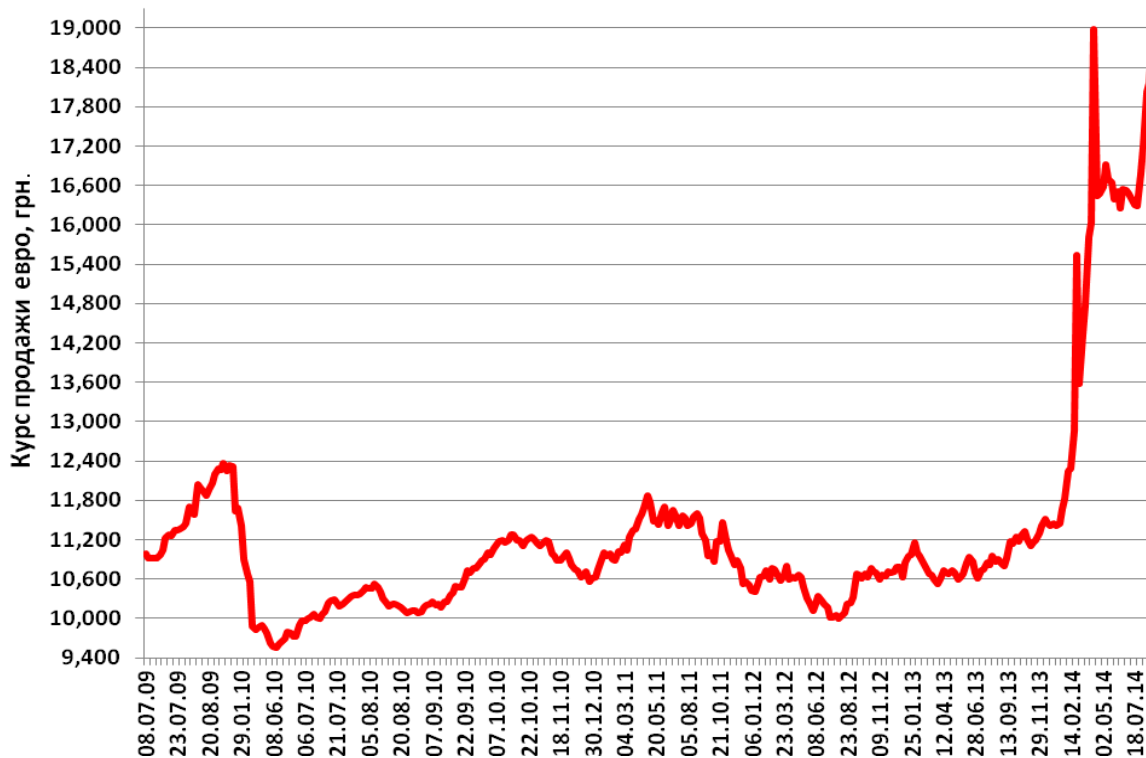
Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам прошлой недели снизилась 1,18% до уровня 1,2676. Во многом такую динамику, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, обусловило заявление Марио Драги о том, что ЕЦБ готов пойти

на дополнительные нетрадиционные меры стимулирования экономики в случае необходимости.

Курс продажи безналичного евро в Украине за прошлую неделю снизился на 6,53% до 17,9 грн., наличного – на 3,36% до 18,11 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

На динамику евро в Украине на текущей неделе, в основном, будет оказывать влияние поведение курса гривны, в то время как на международном рынке – макроэкономическая статистика из США и еврозоны. В начале недели можно ожидать продолжения нисходящего движения евро на фоне неизменности намерений председателя ЕЦБ Марио Драги относительно монетарной политики. Кроме того, более слабые относительно прошлых показателей, данные по индексу потребительских цен еврозоны за сентябрь усилят давление на евро. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, евро на международном рынке на

неделе может торговаться в диапазоне 1,2500–1,2800. Средний курс продажи наличного евро в этом случае, при стабильном курсе доллара США, может составить 17,93–18,36 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине по итогам прошлой недели понизилась на 6,04% до 14 грн., наличного – на 3,66% до 12,99 грн. Средний дневной объем торгов долларами за этот период вырос на 24,3% до 253,1 млн. грн, что обусловлено выходом НБУ на межбанковский рынок с интервенцией 25 сентября.

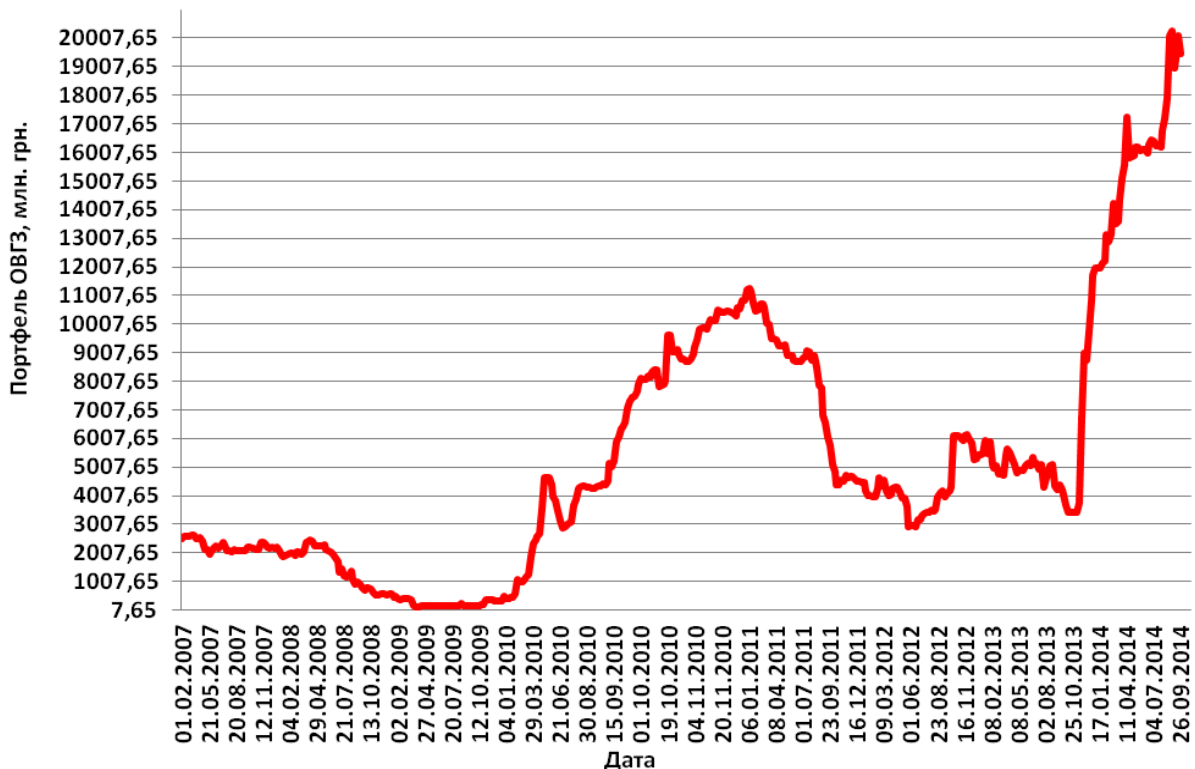
Средний спрэд по операциям с наличным долларом в Украине за неделю сократился на 1,01% до 1,15%, что, в свою очередь, дает сигнал о вероятности снижения курса продажи доллара США.

Средний спрэд по наличным операциям с долларом США

Объем ОВГЗ, которые принадлежат нерезидентам, за неделю снизился на 3,08% до 19,482 млрд. грн., что вызвано укреплением курса гривны.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

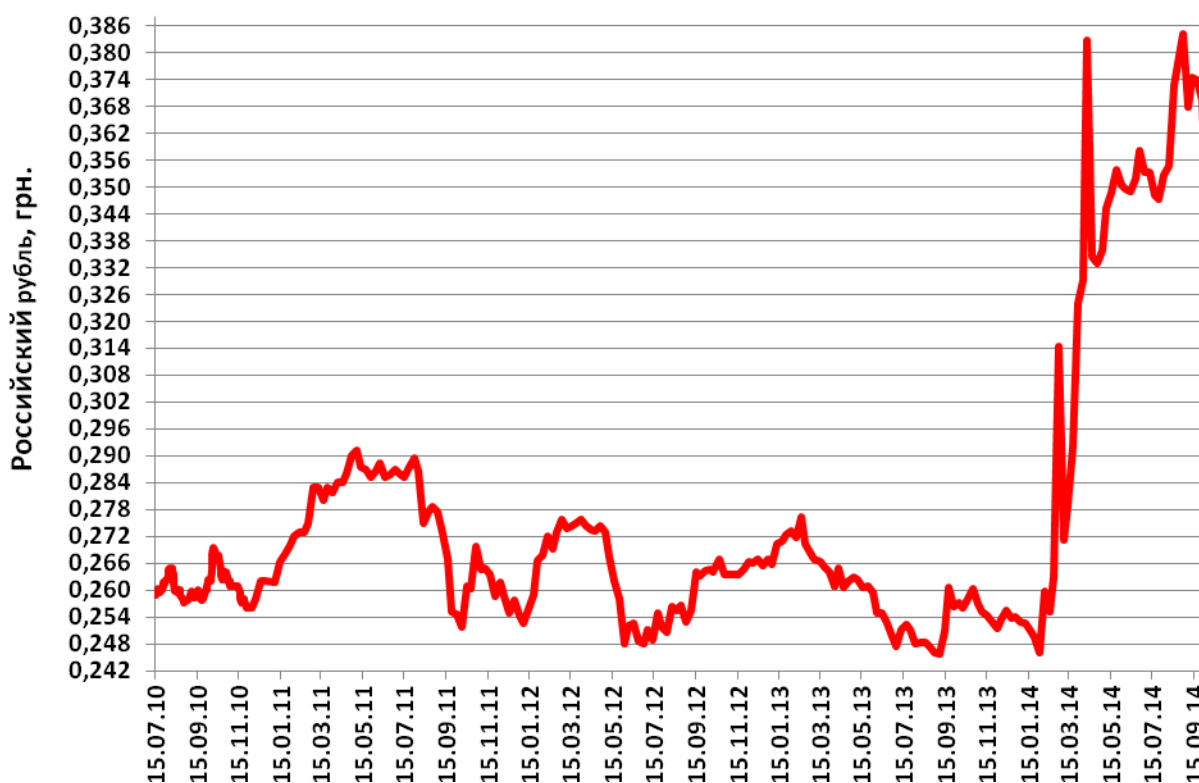
На текущей неделе гривна может продемонстрировать умеренное укрепление. Основной причиной для нисходящей динамики стоимости доллара США в стране станет последнее собрание президента Украины и представителей банков, образующих систему. Однако вряд ли населению станет проще приобретать валюту в обменных пунктах, так как опасения дальнейшей девальвации

по-прежнему высокие. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, средний курс продажи наличного доллара на неделе может находиться в диапазоне 13,5– 14,5 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю понизился на 7,07% до 0,355 грн., наличного – на 1,28% до 0,369 грн.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

На текущей неделе российская валюта в Украине может продолжить снижение на фоне стремительного ее падения относительно доллара США на международных рынках. Отсутствие поддержки рублю со стороны котировок нефти, а также сохраняющиеся

санкционное давление и отток капитала из страны могут привести к достижению новых исторических минимумов. Курс продажи наличного рубля в Украине на предстоящей неделе будет в диапазоне 0,345–0,37 грн.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові консультанти»

Головні зміни

Постанова НБУ від 22.09.2014 р. № 591

Постановою були введені наступні обмеження:

– ліміт продажу готівкової іноземної валюти одній особі в межах однієї фінансової установи був зменшений до 3000 грн. (раніше було 15 000 грн.) – крім купівлі валюти для погашення кредиту в іноземній валюті;

– заборонено розрахунок в іноземній валюті за імпортними операціями без ввезення на територію України;

– заборонено розрахунок в іноземній валюті за товари, які були імпортовані в Україну більше 180 днів назад;

– заборонено перерахування за кордон іноземної валюти, отриманої іноземним інвестором від продажу акцій українських підприємств поза фондовою біржою;

– заборонено перерахування за кордон іноземної валюти, отриманої іноземним інвестором від продажу корпоративних прав українських підприємств, які не оформлені акціями;

– заборонено перерахування іноземної валюти за кордон у вигляді повернення іноземному інвестору дивідендів (крім дивідендів по акціях, які на фондовій біржі);

Заборонено операції в іноземній валюті на підставі індивідуальних ліцензій НБУ (крім операцій на підставі ліцензій на розміщення валютних цінностей на рахунках за кордоном, виданих юридичним особам) – дана заборона охоплює в т.ч. інвестування за кордон як ліцензовану НБУ валютну операцію.

Лист НБУ від 23.09.2014 р.

№ 29-209/53878

НБУ в листі роз'яснив, що заборона на проведення валютних операцій для розрахунків з імпорту без ввезення товару на територію України (тобто дія пп. 14 п. 1 постанови № 540)

не поширюється на розрахунки з нерезидентами за такими операціями:

– оплата туристичних, транспортних та комунікаційних послуг резидентами за наявності у них відповідних ліцензій (дозволів);

– оплата транспортних послуг резидентами-експедиторами;

– оплата банками власних зобов'язань, пов'язаних із сплатою грошових коштів банкам- кореспондентам, міжнародним системам зв'язку, у тому числі інформаційним агентствам REUTERS, SWIFT, BLOOMBERG за користування їх послугами;

– оплата власних зобов'язань банків-членів міжнародних платіжних систем, пов'язаних з організацією та забезпеченням розрахунків з використання цих платіжних систем.

Постанова КМУ від 10.09.2014 р. № 442

КМУ проводить оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади. У рамках цієї оптимізації частина держслужб та інспекцій ліквідується, а частина – реорганізовується.

Зокрема, ліквідуються:

– Державна інспекція з контролю за цінами (функції з моніторингу динаміки цін передаються Державній службі статистики);

– Державна служба з питань захисту персональних даних;

– Державне агентство з туризму та курортів (функції передаються Мінекономрозвитку);

– Державна пробірна служба (частина функцій передається Мінфіну, а частина – Держслужбі з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів) і ряд інших.

Створюється Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів. Вона об'єднає в своєму складі колишні Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів, а також ветеринарну, фітосанітарну і санітарно-епідеміологічну служби.

Угода про асоціацію України з ЄС

Верховна Рада України ратифікувала угоду про асоціацію з Євросоюзом. За таке рішення проголосували 355 народних депутатів.

Президент України Петро Порошенко підписав документ прямо в залі Парламенту. В Європарламенті за ратифікацію проголосували 535 депутатів.

Підписавши закон, Порошенко заявив про те, що всі необхідні процедури виконані і угода набуде чинності з 01.11.2014 р.

Рішення Президії ТПП України від 15.07.2014 р. № 40(3)

ТПП України затвердила Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), яким встановлюється єдиний порядок засвідчення форс-мажорних обставин у системі ТПП України.

Зокрема, до форс-мажору віднесено: дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, дія суспільного ворога, громадські хвилювання, акти тероризму, заворушення, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення і т. д.

Форс-мажор засвідчується за заявою зацікавленої особи за кожним окремим договором, контрактом тощо, а також за податковими та іншими зобов'язаннями, які не можуть бути виконані через наявність згаданих обставин.

У заяві зазначаються наявність встановлених зобов'язань, передбачений ними строк, обсяги і умови їх виконання, форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), початок їх виникнення та дії, які, на думку зацікавленої сторони, зробили неможливим виконання цих зобов'язань.

Регламентом визначені також документи, які додаються до такої заяви.

Засвідчення форс-мажорних обставин здійснюється на платній основі.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що податкова накладна, в якій платником ПДВ зазначено номер мобільного телефону (за умови вірно заповнених всіх обов'язкових реквізитів та інших рядків) не вважається заповненою з порушеннями.

Закон України від 12.08.2014 р. № 1636-VII

З 27.09.2014 р. набув чинності Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» і про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України».

Цим Законом передбачено, зокрема, наступне:

– вільна економічна зона «Крим» (далі – ВЕЗ «Крим») запроваджується строком на 10 років;

– на території ВЕЗ «Крим» не справляються загальнодержавні податки та збори, визначені ст. 9 Податкового кодексу, та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;

– взаємовідносини між особами, які мають податкову адресу на території ВЕЗ «Крим», та особами, які мають податкову адресу на іншій території України, є контрольованими операціями;

– фізична особа, яка має податкову адресу (місце проживання), юридична особа (відокремлений підрозділ), яка має податкову адресу (місцезнаходження) на території ВЕЗ «Крим», прирівнюються з метою оподаткування до нерезидента;

– будь-які доходи з джерелом їх походження з території ВЕЗ «Крим», одержані особою, прирівняною до резидента згідно з нормами пункту 5.3 цієї статті, підлягають оподаткуванню як іноземні доходи;

– у межах ВЕЗ «Крим» створюється вільна митна зона, що за своїм функціональним типом є одночасно вільною митною зоною комерційного, сервісного та промислового типу згідно із ст. 430 Митного кодексу України.

Податок на доходи фізичних осіб

Закон України від 22.09.2014 р. № 1668-VII

26 вересня 2014 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги» від 22.09.2014 р. № 1668-VII, яким тимчасово, на час проведення антитерористичної операції, благодійна допомога, що надається на потреби її проведення, звільняється від оподаткування ПДФО.

Крім того, не включаються до складу оподаткованого доходу і, як наслідок, не оподатковуються ПДФО кошти, отримані волонтерами і спрямовані на потреби учасників АТО.

Зазначені доходи не включаються до складу загального доходу до 31 грудня року, наступного після закінчення АТО.

Якщо із зазначеної благодійної допомоги вже було утримано ПДФО, то сума такого податку повертається платнику податків з бюджету в установленому порядку.

Закон також обмежує розмір благодійної допомоги на відновлення втраченого майна та інші потреби, визначені Кабміном. Так, не включається до загального оподаткованого доходу сума благодійної допомоги, яка не перевищує 1000 мінімальних зарплат.

Перевищення оподатковується ПДФО у загальному порядку і відображається у майновій декларації.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ відповіла на запитання щодо застосування штрафних санкцій до платника за несплату або несвоєчасну сплату ЄСВ у зв'язку з проведенням антитерористичної операції у Донецькій і Луганській областях.

Так, ДФСУ зазначила, що з метою врегулювання зазначеного питання у ВРУ зареєстровано законопроект про внесення змін до ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яким передбачено, що

платники ЄСВ, які перебувають на обліку в контролюючих органах Донецької і Луганської областей, звільняються від сплати ЄСВ на період з 14.04.2014 р. і до дати закінчення антитерористичної операції.

**Прес-служба Дніпропетровського
обласного відділення ФСС ТВП
від 24.09.2014 р.**

Прес-служба Дніпропетровського обласного відділення ФСС ТВП розглянула деякі питання щодо оплати листка непрацездатності.

Так, зокрема вказано, що, якщо тимчасова непрацездатність настала до початку відпустки застрахованої особи без збереження заробітної плати та триває після закінчення строку цієї відпустки, допомога з тимчасової непрацездатності має надаватися за робочі дні (години) згідно з графіком роботи підприємства, які припадають на період непрацездатності працівника до та після закінчення відпустки, тобто за робочі дні (години), які мали б бути відпрацьовані.

Крім того, було зазначено, що оскільки суми матеріального забезпечення з 6-го дня тимчасової непрацездатності застрахована особа одержує від Фонду і за рахунок коштів Фонду, то, якщо під час звільнення до виплат, що належать працівникові, входить сума такої допомоги, але такі кошти ще не надійшли від фонду, то не виплата вказаних сум працівнику не буде порушенням ст. 116 КЗпП.

Прес-служба ФСС з ТВП від 23.09.2014 р.

Прес-служба ФСС з ТВП повідомила, що з метою затвердження збалансованого бюджету Фонду на 2014 рік правлінням Фонду 30.05.2014 р. затверджено зміни до кошторисів програм відділень Фонду щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей на 2014 рік, відповідно до яких кошти на фінансування позашкільного обслуговування, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків, у 2014 році не передбачено.

Тобто, цього року діти не отримають новорічні подарунки від соцстраху.

Інші податки та податкові платежі
**Запитання - відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

У разі зміни місцезнаходження, пов'язаного зі зміною адміністративного району, суб'єкт господарювання до закінчення поточного бюджетного року подає звітність і сплачує військовий збір за попереднім місцезнаходженням.

Прес-служба ГУ ДФС у Сумській області

Тимчасово мобілізовані на військову службу підприємці та самозайняті особи звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з ПДФО або єдиного податку, а також ЄСВ за себе на весь період такої служби.

Мобілізовані підприємці чи самозайняті особи, що використовують у своїй господарській діяльності працю найманих працівників, які продовжують працювати за наймом під час мобілізації такого підприємця, зобов'язані уповноважити іншу особу на виплату заробітної плати або інших доходів найманим працівникам. У такому випадку обов'язок з нарахування та утримання ПДФО і ЄСВ з таких виплат на строк військової служби підприємця несе уповноважена особа.

Обов'язок зі сплати ПДФО та ЄСВ за найманих працівників повинен здійснити демобілізований підприємець чи самозайнята особа протягом 180 календарних днів із першого дня його демобілізації без нарахування штрафних і фінансових санкцій.

Для отримання зазначених пільг демобілізований підприємець чи самозайнята особа зобов'язаний протягом 10 днів після демобілізації надати органу Міндоходів за місцем податкової реєстрації такі документи:

- заяву про надання пільги в довільній формі;
- копію військового квитка або копію іншого документа, виданого відповідним державним органом, із зазначенням даних про призов такої особи на військову службу під час мобілізації.

**Запитання- відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

Об'єктом оподаткування військовим збором є, у тому числі, доходи у формі заробітної плати,

інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами.

Вихідна допомога – це грошова виплата працівникові, звільненому з роботи не з його вини, яка виплачується роботодавцем на підставах і в розмірах, встановлених чинним законодавством.

Оскільки вихідна допомога згідно з чинним законодавством є обов'язковою виплатою працівнику підприємства у зв'язку з припиненням трудових відносин, то сума такої допомоги оподатковується військовим збором на загальних підставах.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

У колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, зокрема нормування і оплати праці, встановлення форм, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій тощо); встановлення гарантій, компенсацій, пільг, умов і охорони праці.

Тобто підприємства, установи та організації, які не утримуються за рахунок бюджетних коштів, можуть встановлювати розмір добових у колективному договорі.

Тож сума, на яку збільшено розмір добових витрат на відрядження понад встановлені норми на підставі рішення керівництва, підлягає оподаткуванню військовим збором на загальних підставах.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

Надбавки працівникам, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер у розмірах, передбачених, зокрема, колективними договорами, включаються до складу заробітної плати та підлягає оподаткуванню військовим збором.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

ДФСУ нагадала, що особам, віднесеним до категорії 1-2 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, надається право на

використання чергової відпустки у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки зі збереженням заробітної плати строком 14 робочих (16 календарних) днів на рік.

Оплата додаткових відпусток особам, віднесеним до категорії 1-2, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, включаються до складу заробітної плати та підлягає оподаткуванню військовим збором.

***Лист ДФСУ від 08.09.2014
№ 3095/6/99-99-17-03-03-15***

У своєму роз'ясненні податківці розглянули достатньо широке коло питань щодо оподаткування військовим збором.

Основні висновки такі:

- натуркоєфіцієнт застосовувати не потрібно;
- дивіденди, нараховані за привілейованими акціями, оподатковуються військовим збором;
- середній заробіток працівників, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, оподатковується військовим збором;
- під об'єктом оподаткування військовим збором розуміється дохід, нарахований у зв'язку із відносинами трудового найму відповідно до умов трудового та цивільно-правових договорів і належить до фонду оплати праці;
- податковим агентом під час нарахування (надання) призів чи вигравів у лотерею є особа, яка здійснює таке нарахування.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Постанова КМУ від 13.08.2014 № 408

Постановою КМУ № 408 від 13.08.2014 р. затверджено перелік державних інспекцій та інших контролюючих органів, яким надається дозвіл на проведення перевірок підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців протягом серпня-грудня 2014 року. Зокрема, до таких органів належать: Держсільгоспінспекція, Держекоінспекція, Держземагентство, Держархбудінспекція, Укрморрічінспекція, Укртрансінспекція, Держпраці, Держфінінспекція, Держфінмоніторинг, НКЦПФР, МВС,

Держсанепідемслужба, Державіаслужба, Держтуризмкурорт, Фонд соцстрахування з тимчасової втрати працездатності, Фонд соцстрахування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та інші органи, визначені даною постановою.

Перевірки проводяться на підставі відповідного розпорядження КМУ.

Отримання дозволу на проведення перевірок протягом серпня-грудня 2014 року передбачено Законом України № 1622-VII від 31.07.2014.

Проте дозвіл Кабміну не потрібен у разі проведення перевірок за рішенням суду, а також на вимогу службових осіб у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

***Лист Міндоходів від 12.06.2014 р.
№ 11117/5/99-99-22-02-03-13***

Податківці вважають, що правило «конфлікту інтересів», вміщене в п. 56.21 ПКУ, застосовується лише при оскарженні рішень контролюючих органів.

Здавалося б, ця норма повинна захищати платника податків за будь-яких обставин. Однак податківці вважають, що оскільки норма ця закріплена в положеннях ПКУ, які регулюють порядок оскарження рішень податкових органів, то ні за яких інших обставин вона не застосовується. Що ж до принципу презумпції правомірності рішення платника податків, закріпленого в пп. 4.1.4 ПКУ, то самостійного значення він не має, а реалізується знову-таки через п. 56.21 ПКУ.

Іншими словами: «Ми в акті напишемо, що захочемо, а ви якщо не згодні – судіться».

***Інформаційне повідомлення
на веб-сайті ДАІ***

ДАІ повідомляє, що з 10 до 30 вересня 2014 року на всій території України проводиться профілактичний захід під умовною назвою «Мобільний телефон».

Державтоінспекція звертає увагу водіїв на те, що Правилами дорожнього руху водіям категорично забороняється користуватися мобільними телефонами, тримаючи їх у руці (за винятком водіїв оперативних транспортних

засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання).

Відповідальність за порушення вказаної заборони встановлена в ст. 122 КУпАП, якою передбачено штраф від 425 до 510 гривень. Якщо при цьому виникає аварійна ситуація, сума штрафу може сягати 850 гривень, крім того водій може бути позбавлений права керування транспортними засобами на строк від 6 до 12 місяців.

Проте водії можуть вільно користуватися пристроями hands free (провідні та Bluetooth-гарнітури, навушники тощо), оскільки в такому випадку водій має можливість керувати транспортним засобом, використовуючи обидві руки.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

Податківці пояснюють, що у разі отримання копії наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати проведення перевірки платник податків має право подати уточнюючі розрахунки до початку перевірки.

Проте, вже під час проведення документальних планових та позапланових перевірок платник не має права подавати уточнюючі розрахунки до поданих ним раніше податкових декларацій за будь-який звітний (податковий) період з відповідного податку і збору, який перевіряється контролюючим органом (ст. 50, 77 ПКУ).

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

ДФСУ повідомляє, що до юридичних осіб, які в серпні 2014 року перерахували військовий збір за місцезнаходженням не уповноважених відокремлених підрозділів, відповідальність застосовуватись не буде через те, що військовий збір запроваджено з 03 серпня 2014 року.

Податківці також повідомляють, що юридичні особи перераховують військовий збір за не уповноважені відокремлені підрозділи до бюджету за своїм місцезнаходженням (п.29.2 ст.29, ст.64 Бюджетного кодексу України)

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

У ДФСУ нагадують про відповідальність суб'єктів господарювання за продаж

алкогольних напоїв за цінами, нижчими від встановлених мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін.

Мінімальні оптово-відпускні та роздрібні ціни на алкогольні напої встановлені Постановою КМУ від 30.10.2008 № 957. Оптова або роздрібна торгівля коньяком, алкогольними напоями, горілкою, лікєро-горілочаними виробами та винами за цінами, нижчими за встановлені мінімальні оптово-відпускні або роздрібні ціни тягне штраф у розмірі 100% вартості отриманої партії товару, розрахованої виходячи з мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін, але не менше 10 000 гривень (ст. 17 закону про держрегулювання виробництва і обігу спирту).

Фінансовий моніторинг

Наказ Мінфіну від 12.08.2014 р. № 808

Вказаним Наказом внесено зміни до Порядку проведення перевірок

Держфінмоніторингом суб'єктів первинного фінмоніторингу.

У разі неможливості проведення перевірки через відсутність у Держфінмоніторингу підтвердження про отримання суб'єктом первинного фінмоніторингу (СПФМ) або його відокремленим підрозділом повідомлення про проведення перевірки, СПФМ або його відокремленому підрозділу повторно надсилається повідомлення про проведення перевірки. У разі повторного повернення до Держфінмоніторингу повідомлення про проведення перевірки у зв'язку з неможливістю вручення його СПФМ, працівниками Держфінмоніторингу складається акт про неможливість проведення перевірки.

У разі відсутності у Держфінмоніторингу підтвердження про отримання СПФМ запиту про надання документів, необхідних для проведення планової або позапланової невізної перевірки, СПФМ повторно направляється запит. У разі повторного повернення до Держфінмоніторингу запиту про надання документів у зв'язку з неможливістю вручення його СПФМ, працівниками Держфінмоніторингу складається акт про неможливість проведення перевірки.

Облік та звітність ЗА ПСБО, МСФЗ
Наказ МОЗ та Мінекономрозвитку
від 20.08.2014 № 584/1011

Наказом затверджений Порядок розрахунку оптово-відпускної ціни на лікарський засіб. Цей документ визначає механізм розрахунку оптово-відпускних цін на лікарські засоби, включені до Переліку лікарських засобів вітчизняного та іноземного виробництва, які можуть закуповувати заклади і установи охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів, затвердженого постановою КМУ від 05.09.1996 р. № 1071.

У документі міститься:

– порядок розрахунку оптово-відпускних цін на лікарські засоби, які вперше зареєстровані в Україні або щодо яких відсутні дані про оптово-відпускні ціни в референтних країнах та в Україні;

– порядок зміни задекларованих оптово-відпускних цін на лікарські засоби за наявності не менше двох даних щодо оптово-відпускних цін на відповідні лікарські засоби в референтних країнах та в Україні;

– порядок зміни задекларованих оптово-відпускних цін на лікарські засоби вітчизняного виробництва за наявності менше двох даних щодо оптово-відпускних цін на відповідні лікарські засоби в референтних країнах або їх відсутності.

ДПІ у Дарницькому районі ГУ Міндоходів
у м. Києві

Керівником підприємства, установи затверджується перелік осіб, які мають право надавати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарської операції, пов'язаної з відпуском (витрачанням) грошових коштів і документів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів та іншого майна. Кількість осіб, які мають право підписувати документи на здійснення операцій з видачею особливо дефіцитних товарів і цінностей, бланків суворої звітності, повинна бути обмеженою.

Прибуткові касові ордери має підписувати головний бухгалтер або особа, уповноважена

керівником підприємства. Документи на видачу готівки (видаткові касові ордери або видаткові відомості) мають підписувати керівник і головний бухгалтер або працівник підприємства, який уповноважений на це керівником.

Запитання- відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР

У полі «Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку» пункту 10 Реєстраційної заяви (1-ПДВ) необхідно вказувати відомості лише про відповідальну особу платника, на яку покладено обов'язок ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Такою особою може бути головний бухгалтер, бухгалтер, керівник і власник підприємства.

Якщо ведення бухгалтерського обліку на договірних засадах здійснює інша юридична або фізична особа, поле «Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку» прокреслюється. У такому випадку до Реєстраційної заяви слід додати копію документу, який підтверджує зазначений факт.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

Якщо за даними матеріально-сировинного балансу виробництва суб'єкта господарювання у звітному кварталі поточного року залишаються обліковуватись відходи, за які вже було сплачено екологічний податок у попередньому кварталі, проте їх не було передано на видалення та утилізацію спеціалізованому підприємству (відсутній договір на видалення та утилізацію відходів), та відходи, що були розміщені у відповідному податковому (звітному) періоді, то у додатку 4 до податкової декларації екологічного податку за звітний квартал поточного року відображаються фактичні обсяги розміщення відходів, що були розміщені у відповідному податковому (звітному) періоді.

Тобто у колонці 3 «Фактичні обсяги розміщення відходів, тонн (одиниць)» додатку 4 до податкової декларації екологічного податку за звітний квартал поточного року не потрібно зазначати обсяги відходів, що були відображені

у податковій декларації за попередній звітний квартал, але не передані на видалення та утилізацію спеціалізованому підприємству (відсутній договір на видалення та утилізацію відходів).

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

У разі виникнення змін в облікових даних платника податків щодо осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського та/або податкового обліку юридичної особи (відокремлених підрозділів юридичної особи), такому платнику податків необхідно:

– подати до контролюючого органу в 10-денний строк із дня виникнення змін у облікових даних платників податків реєстраційну заяву за формою № 1-ОПП з позначкою «Зміни» з відомостями щодо осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського (податкового) обліку;

– до моменту подання наступної електронної звітності скасувати посилений сертифікат відкритих ключів, що був отриманий на головного бухгалтера, посада якого вакантна. Для скасування сертифіката ключа заявник зобов'язаний подати до АЦСК ІДД Міндоходів або відокремленого пункту реєстрації письмову заяву встановленого зразка, засвідчену його особистим підписом. Якщо заявником є юридична особа, заява засвідчується підписом уповноваженого представника та печаткою юридичної особи.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

Лист Мінінфраструктури

від 03.10.2013 р. № 11253/25/10-13

Мінінфраструктури у листі зазначило, що у випадку перевантаження вантажа у процесі його перевезення на інший автомобіль складається акт довільної форми, в якому зазначається повна назва власника транспорту та його адреса, прізвище, ім'я та по батькові водія, державний номер автомобіля перевізника, який здав вантаж, і перевізника, який його прийняв. Акт складається у двох примірниках, які підписуються представниками (водіями) обох перевізників (по одному для кожного), що зазначається у ТТН.

У рядках ТТН з реквізитами перевізника, водія та автомобіля раніше вказані реквізити закреслюють (так, щоб їх можна було прочитати) і записують нові дані. Ці записи затверджує підписом відповідальна особа перевізника, яка керує перевантаженням.

**Лист Мінінфраструктури
від 30.09.2013 р. № 11094/25/10-13**

Мінінфраструктури вважає, що перевезення вантажів легковими автомобілями можливе, однак, тільки на автомобілях з типом кузова «універсал», який має такі засоби кріплення вантажу, які виключають можливість травмування пасажирів внаслідок зміщення вантажу.

При цьому, водій юридичної особи, що здійснює вантажні перевезення для власних потреб, повинен мати накладну або інший документ, який підтверджує право власності на вантаж.

**Лист Мінінфраструктури
від 17.02.2014 р. № 1545/25/10-14**

Мінінфраструктури пояснило, що Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті, які затверджені наказом Мінтрансу України від 10.02.1998 р. № 43, було розроблено для методичного забезпечення планування потреб підприємств, установ і організацій у паливі та мастильних матеріалах при експлуатації автомобільного транспорту, ведення звітності, контролю витрат і запровадження режиму економії та раціонального використання нафтопродуктів.

Крім того, Мінінфраструктури зазначило, що вказаний вище наказ є актом нормативно-технічного характеру, а тому державній реєстрації в Міністерстві юстиції України не підлягає і є чинним без такої.

Інша телекомунікації

**Лист ДФСУ від 15.09.2014 р.
№ 4507/7/99-99- 24-01-11-17**

ДФСУ у цьому листі надала роз'яснення щодо уникнення затримок митного оформлення, пов'язаних з неоднозначним тлумаченням норм законодавства про захист прав інтелектуальної власності на промислові зразки.

ДФСУ роз'яснила, зокрема, що виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка.

Таким чином, якщо у задекларованому товарі не використані всі суттєві ознаки промислового зразка, імпорту або експорту такого товару не може вважатися як використання такого промислового зразка, відповідно не є порушенням прав інтелектуальної власності та не вимагає застосування заходів, передбачених розділом XIV Митного кодексу України (призупинення митного оформлення, експертиза, вилучення).

Фінансові послуги

Електронне повідомлення НБУ від 15.09.2014 р. № 29-213/51623

НБУ пояснив аспекти зарахування на рахунки резидентів в уповноважених банках коштів в гривнях від продажу товарів за договорами з контрагентами з АРК і м. Севастополя.

У документі зазначено, що з метою забезпечення в умовах тимчасової окупації отримання резидентами належних їм коштів від продажу товарів за договорами з контрагентами з Криму, уповноважений банк має право зарахувати на рахунок резидента - отримувача кошти в гривнях на підставі відповідних договорів з кримськими контрагентами. Ці кошти мають надійти через кореспондентські рахунки іноземних банків (крім банків, які розташовані або здійснюють свою діяльність на території АРК) в гривнях.

Будівництво

Наказ Мінрегіонрозвитку від 25.06.2014 р. № 178

Внесено зміни до Порядку ведення єдиного реєстру отриманих повідомлень про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, виданих дозволів на виконання будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та виданих сертифікатів, відмов у реєстрації таких декларацій та у видачі

таких дозволів і сертифікатів, затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.06.2011 р. № 92.

Підставою для внесення Державною архітектурно-будівельною інспекцією України відомостей до єдиного реєстру є отримання нею повідомлення про початок виконання підготовчих чи будівельних робіт, реєстрація декларації про початок виконання підготовчих чи будівельних робіт або про готовність об'єкта до експлуатації, видача дозволу на виконання будівельних робіт, видача сертифіката, повернення на доопрацювання декларацій та надання відмови у видачі дозволів чи сертифікатів.

Спирт та тютюн

Роз'яснення ГУ Міндоходів у м. Києві від 19.09.2014 р.

Роздрібна торгівля алкогольними напоями та тютюновими виробами здійснюється відповідно до Правил роздрібною торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами.

Суб'єкт господарювання, який вирішив займатися торгівлею, зобов'язаний забезпечити стан приміщень для роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами згідно із санітарно-технічними, санітарно-гігієнічними, технологічними, протипожежними та іншими нормами, а також можливість використання електронних платіжних засобів під час здійснення розрахунків за продані товари відповідно до законодавства.

Продаж алкогольних та тютюнових виробів в Інтернет-магазинах суперечить нормам чинного законодавства, а тому є недопустимим.

Об'єкти правовідносин

Земля

Постанова КМУ від 10.10.2014 р. № 418

Постановою ліквідовано ПАТ «Державний земельний банк»; утворено комісію з ліквідації вказаного банку, головою комісії призначено заступника Міністра аграрної політики та продовольства Дикуну Андрія Євгеновича.

Постанова КМУ від 17.09.2014 р. № 469

Постановою внесені зміни до Критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з проведенням робіт із землеустрою, землеоціночних робіт та земельних торгів, і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), затверджених постановою КМУ від 17.12.2012 р. № 1207.

Зокрема, в новій редакції викладно критерії віднесення суб'єктів господарювання до суб'єктів із середнім ступенем ризику, а із переліку господарюючих суб'єктів з високим ступенем ризику виключено осіб, які займаються оформленням звітів з експертної грошової оцінки земельних ділянок та проведенням земельних торгів.

Також Критерії доповнено положеннями, згідно із якими якщо за результатами не менш як двох останніх заходів державного нагляду (контролю), проведених протягом останніх трьох років, що передують плановому, не виявлено фактів порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства, наступний плановий захід державного нагляду (контролю) щодо такого суб'єкта здійснюється не раніше ніж через період часу, встановлений для відповідного ступеня ризику, збільшений у 1,5 рази.

При цьому якщо суб'єкт господарювання може бути віднесений одночасно до двох або більше ступенів ризику, такий суб'єкт належить до більш високого ступеня ризику з тих, до яких він може бути віднесений.

Роз'яснення ДФСУ від 09.09.2014 р.

ДФСУ роз'яснила, що якщо фізична особа-нерезидент вперше протягом звітнього податкового року здійснює продаж нерухомого майна (в даному випадку – отриманої у спадщину земельної ділянки), розмір земельної ділянки не перевищує норм безоплатної передачі, визначеної ст. 121 Земельного кодексу України залежно від її призначення, і така земля перебуває у власності фізичної особи-нерезидента понад три роки, то такий продаж не підлягатиме оподаткуванню ПДФО.

Якщо ж будь-яка із вказаних умов відсутня, то фізична особа-нерезидент із отриманого від продажу земельної ділянки доходу повинна сплатити ПДФО за ставками 15% (17%).

**Лист Мінекономрозвитку
від 04.09.2014 р. № 2522-06/30605- 03**

Мінекономрозвитку зазначає, що погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки органами виконавчої влади, визначеними в ст. 1861 Земельного кодексу України, може здійснюватися через центри надання адміністративних послуг на основі узгоджених рішень з такими органами.

Нерухомість

Закон України від 02.09.2014 р. № 1673

Цим Законом Житловий кодекс України доповнено статтею 8-1.

Відповідно до цієї статті громадяни відповідно до закону мають право на переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі будинки в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Рішення про переведення дачних і садових будинків у жилі будинки приймається відповідними органами місцевого самоврядування.

Прикінцевими положеннями закону встановлено, що тимчасово, до проведення реформи адміністративно-територіального устрою, дачні поселення та садівницькі товариства у приміських зонах обліковуються за тими населеними пунктами, з якими вони зв'язані адміністративно або територіально.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Корреспондент»

Про автора: Д. Перлин, общественный деятель, блогер

Амнистия амнистии рознь

Парламент Украины принял два важных закона для разрешения конфликта на юго-востоке. И если закон об особом статусе Донбасса более или менее понятен, то закон об амнистии вызывает много вопросов.

Решения гражданского конфликта в любой стране очень часто сопровождается принятием той или иной формы амнистии для протестующих. И Украина – тоже не исключение. Впервые амнистия для участников протестов была применена в декабре 2013 года Виктором Януковичем. Второй раз амнистию Янукович подписал уже 31 января 2014 года.

Амнистия была и частью договорённостей президента Украины и оппозиции от 21-го февраля. Правда, подписал её уже Александр Турчинов, которого майдановская толпа провозгласила и. о. президента Украины. Теперь пришла очередь и Порошенко объявлять амнистию. В связи с чем 15 сентября украинский парламент принял соответствующий закон. Ждём подпись президента Украины и, очевидно, документ будет подписан.

Но, несмотря на то, что амнистия от Януковича и амнистия от Порошенко имеют много общего, есть у них важное отличие.

Названия документов достаточно схожи. Закон об амнистии от Януковича, звучит так: «Об устранении негативных последствий и недопущения преследования и наказания по поводу событий, которые имели место во время проведения мирных собраний». Порошенко же свой вариант закона предложил в следующей трактовке: «О недопущении преследования и наказания особ – участников событий на территории Донецкой и Луганской областей».

Простое сравнение названий демонстрирует существенную разницу. Закон, который предложил Порошенко, охватывает

жителей всего двух областей. Но если вспомнить развитие протестного движения, то станет ясно, что предложенный шоколадным королём вариант закона является ущербным.

Начиная с 1 марта, митинги и протесты против государственного переворота в Киеве накрыли весь юго-восток Украины – Одесса, Николаев, Запорожье, Херсон, Харьков и многие другие города. Собственно, арестами, запугиваниями, пытками, а порой и прямыми убийствами, киевский режим подавил мятежи. Многие участники тех событий до сих пор сидят в застенках СБУ и милиции.

В связи с этим я бы хотел привести несколько примеров участников протестов, которые также нуждаются в амнистии. 10 июня была задержана Землянухина Татьяна 1977 года рождения. Женщину сняли с поезда Севастополь-Донецк сотрудники СБУ и доставили в запорожское СИЗО. Сейчас ей предъявляют обвинение по статье 111 «Государственная измена». Татьяна прославилась тем, что активно помогала Беркуту во время событий на майдане. В посягательстве на территориальную целостность и неприкосновенность Украины обвиняется харьковчанин Лукьянов Алексей. Такое суровое обвинения предъявили Алексею за распространение газеты «Новороссия». С 22 июня Лукьянов находится в СИЗО Харькова.

В целом, в связи с протестами против киевского режима, только в Харькове содержится не менее 78 человек, обвиняемых по тем или иным статьям. Но, несмотря на общую демократическую риторику, на практике Порошенко и его команда являются ещё худшими диктаторами, чем Виктор Янукович. Ведь даже Янукович освободил от ответственности протестующих со всей Украины (<http://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3420576>). – 2014. – 18.09).

* Збережено стиль і граматику оригіналу

***

**Блог на сайті «КорреспондентТ»
Про автора: Alex Dudchak**

И «охота на ведьм» поблекла на фоне украинского Закона о люстрации.

И «охота на ведьм» поблекла на фоне украинского Закона о люстрации.

Интересно, много ли еще таких интересных идей осталось в запасе?

Читая новости о принятии Закона о люстрации (да и сам закон можно прочитать – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51795), принятом вчера Верховной Радой, невольно вспоминаешь старый анекдот:

По незагруженной дороге едут две машины, первая пересекает перекресток на красный свет, и вторая, ввиду отсутствия пешеходов, также решает нарушить ПДД. Гаишник, внезапно возникший из-за дерева за перекрестком, останавливает и первого нарушителя и второго (хоть не имеет права останавливать сразу двоих), но первый, что-то показав сотруднику МВД, быстро уезжает.

Гаишник подходит ко второй машине и спрашивает водителя:

- Вы видели, что загорелся красный свет?

- Видел, но тот, что ехал передо мной тоже проехал на красный!

- А он не видел!

Такой подход был когда-то типичен для гаишников, но теперь он стал самым распространенным способом «решать вопросы» теми, кто составляет нынешнюю политическую верхушку Украины. Однако, просто «не видеть» поступки «своих» теперь совершенно недостаточно. «Своим – всё, остальным – закон» – теперь такое положение оформлено Законом Украины о люстрации. Прекрасно понимая, что этот закон будет использоваться для окончательной зачистки в системе управления страной, протащить его в Раде было не просто. Если ранее было зачищено политическое пространство – практически полностью лишены возможности влиять на развитие Украины примерно половина ее жителей, которые раньше голосовали на

Компартию и Партию Регионов, то теперь вплотную взялись за госсектор – управленцев, чиновников, да руководителей оставшихся государственных предприятий и учреждений также ждет «зачистка».

Первая попытка проголосовать за этот закон была сорвана, и не сразу удалось протащить его на повторное голосование. Но так как теперь Украина – страна феодальная, то важные решения принимаются при поддержке современных ландскнехтов – агрессивными особями мужского полу в камуфляже, с закрытыми, ставшими уже традиционными масками, лицами. Чтобы «помочь» депутатам принять «правильное» решение они собрались на площади у Верховной Рады. А что может случиться с теми, кто по мнению этих обезличенных полувоенных отрядов ведет себя не правильно в парламенте Украины, они показывали достаточно часто, в частности и в день принятия Закона о люстрации, когда некоторых депутатов упаковали в мусорные баки. Наверное, именно поэтому спикер парламента Александр Турчинов пообещал обнародовать списки тех, кто не голосовал.

В соответствии с принятым законом, не прошедшими т.н. люстрацию, считаются лица, занимавшие должность с 25 февраля 2010 года по 22 февраля 2014 года.

По словам Яценюка под действие закона попадает около одного миллиона чиновников. С кого-то нужно будет начинать. Ведь очередь немалая! Почти миллион человек! Но, что-то подсказывает, что ни нынешний президент Украины, ни губернатор Донецкой области Сергей Тарута, ни губернатор Днепропетровской области Игорь Коломойский, ни губернатор Одесской области Игорь Палица не попадут в число первых «люстрированных». И не попадут в число вторых и даже сотысяч-третьих... Хоть и очень подходят под условия, оговоренные в Законе. А Президент Украины – вне игры, так как, очевидно, пост министра экономического развития в правительстве Николая Азарова в зачет не пошел, он был компенсирован участием во всех серьезных политсилах Украины, находящихся у власти – от СДПУ(о) Медведчука и Партии Регионов

до «Нашей Украины» – кому помогал личным участием, кому материально...

И это пока еще очередь не дошла до бывших функционеров компартии и комсомола, сотрудников КГБ... Тогда пришлось бы просто убрать с политической арены всех лидеров националистических партий, нынешних активных, и не очень, патриотов – от Тягнибока и Фарион до умеренного, на их фоне, Тигипка. Не говоря уже о Юле Владимировне Тимошенко, которая многократно попадает под действие нового Закона.

Организаторы «охоты на ведьм» в Западной Европе конца XV – середины XVII веков и в послевоенные годы в США – просто дети на фоне отечественных «охотников».

Не ведают, что творят? Ведают... Но, вот только – «своим – все, врагам – новый Закон о люстрации» (<http://blogs.korrespondent.net/blog/events/3420685>). – 2014. – 18.09).

***

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: Д. Монин

Закон об особом статусе

Детальное изучение закона натолкнуло на весьма неожиданную вещь – Предлагаемый порядок действия на отдельных территориях Донецкой и Луганской областях необходимо распространить на всю территорию Украины.

...А теперь по детальному тексту законов. Во-первых, никакой безусловной амнистии и в помине нет – закон тех кто убивал-насиловал и куча других статей – не амнистирует. Амнистия вступает в силу только при условии, если до 16 октября (т.е. месяц после вступления в силу закона – будет сдано оружие, освобождены административные здания и т.д. В некой степени этот закон – аналог Закона принятого парламентом 29 января по амнистии по активистам Майдана. Во-вторых, список не амнистированных статей очень широк -112 "Посягання на життя державного чи громадського діяча", статью 113 "Диверсія", 115 "Умисне вбивство", 152 "Згвалтування", 187 "Розбій", 201 "Контрабанда", 258 "Терористичний акт" – и это еще не

полный список статей, которые не подлежат амнистии. Кроме того, все кто препятствовал расследованию крушения Боинга – тоже не подлежат амнистии.

Теперь о Законе об «Особом порядке местного самоуправления». Вы действительно верите, что президент как гарант Конституции будет подавать закон в парламент не соответствующий Конституции, создавая прецедент про своему импичменту? Все обвинения, что такого понятия как «тимчасовый статус» нет в Конституции или законах – безосновательны. Например, введенный в августе военный сбор, тоже отсутствует в Налоговом Кодексе, но в тоже время он введен в качестве «тимчасового». И это нормальная практика. Более того, детальный анализ положений закона об особом порядке местного самоуправления натолкнул на мысль, что необходимо распространить этот Закон на всю территорию Украины. Ведь фактически в данном Законе описана модель децентрализации государственного устройства Украины. И я уверен что такую модель децентрализации необходимо проводить через Конституционную реформу. Т.е. то, о чем давно говорил Президент, и было одним из шагов его программы по децентрализации власти – фактически формализовано на бумаге и записано в данный закон.

В нем присутствует и возможность территориальным громадам выбирать судей и прокуроров, возможность иметь муниципальную милицию – фактически аналог территориальной обороны, которые сейчас созданы во всех областях. Более того определен четкий порядок взаимодействия местных общин и центральной власти. Местная община может выдать Кабинету Министров запрос и согласовать некую программу по финансированию, тех или иных направлений. При этом в любом случае право включать эти программы и финансировать лежит исключительно в компетенции Кабинета Министров. Более того никаких вторых государственных языков в этом законе и в помине нет. В законе всего лишь уточнено, что на территории может использоваться русский и другие языки общения. Ну так это итак уже

давно действует. Т.е там вообще ничего не прибавилось.

Что касается взаимодействия с Россией, в законе есть всего одна фраза, которую я лучше сюда запишу в оригинале, чтобы не было разночтений и домыслов «Органи виконавчої влади сприяють розвитку в окремих районах Донецької та Луганської областей транскордонного співробітництва, спрямованого на вирішення спільних проблем розвитку, посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування окремих районів з адміністративно-територіальними одиницями Російської Федерації на основі угод про прикордонне співробітництво, що укладаються територіальними громадами, органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами у межах компетенції, встановленої законом». Разве это сдача суверенитета? По-моему, об этом говорить по такой фразе просто смешно.

Да, в законе есть фраза, что государственный бюджет должен за счет резервного фонда иметь целевую программу, по восстановлению Донбасса. Но все это рассчитано только на следующий год, а граничный срок сдачи оружия – до 16 октября. Поэтому я не вижу тут никакой сдачи и насильственного финансирования террористов.

В тоже время вероятность мирного плана все равно крайне невелика. Но если эти мирные планы кому-то из сторонников ЛНР-ДНР покажутся симпатичными, то этот закон будет вносить раскол в их ряды – как в дальнейшем действовать. Ведь еще Сунь Дзы говорил: «Разжигайте ссоры и столкновения среди граждан враждебной нам страны» (http://blogs.lb.ua/daniil_monin/279670_zakon_osobom_statuse_chast_2.html). – 2014. – 17.09).

***

Блог на сайті «Телеграф»

Про автора: А. Евченко, главный редактор «Кременчугского Телеграфа»

Может, сначала законы, а потом детские площадки?

Интересно, помнят ли наши сограждане-избиратели, что главное предназначение Верховной Рады в целом и народных депутатов в частности — принятие законов. Это не единственное полномочие Рады, но, наверное, самое главное. Особенно, если учесть, что парламент — это единственный орган законодательной власти в Украине, и то, что наша Конституция закрепляет верховенство права. Я к тому, что это простое знание, можно утратить, глядя на невероятно бурную и разнообразную деятельность народных депутатов. И чем ближе выборы, тем больше занятий, далеких от принятия законов, находят для себя профессиональные законодатели. И все их дела-заботы – о стране.

Не жалеют себя, когда в стране такое творится. Дела делают одно важнее другого. Выбивают деньги для своих округов, возвращают НДС для своих предприятий. И так поступают все мажоритарщики. Просто денег на всех не хватает, – значит какому-то округу везет меньше. И так все эти годы. И так все это время, когда отсутствие экономической и территориальной реформ буквально развалило страну.

А может время, потраченное на бесконечные походы по кабинетам министров, следовало бы, панове депутаты, потратить на пять-шесть законов, без которых задыхается экономика страны и ВСЕ местные бюджеты? Ведь все самые острые проблемы в нашей стране носят не региональный, не уникальный кременчугский или краматорский характер, а универсальный, одинаковый для всех местных общин. Их решение БЕЗ ПРИНЯТИЯ ЗАКОНОВ, обеспечивающих для ВСЕЙ Украины, ВСЕХ ее граждан, ВСЕХ округов одинаковые правила, – НЕВОЗМОЖНО.

Эффект от одного такого принятого закона, обеспечивающего реальные реформы для страны, многократно превзошел бы результаты одиночных попыток повлиять на кругооборот денег в государстве. Сменить логику распределения налогов между центральными и местными бюджетами можно только при помощи законов. Повлиять на инвестиционный климат в окрестностях Кременчуга нельзя, не

изменив его по всей стране. Опять таки нужны законы. Об упрощении налоговой системы прежде всего.

Разоблачать с экранов телевизоров незнатных граждан — дело важное (правда, бесполезное) Помочь армии — дело святое. Покрасить знак, посадить дерево, открыть детскую площадку, — конечно, делайте, участвуйте, возглавляйте. Обязательно напишем, интервью возьмем, фотографии поставим. Героев ведь нужно знать в лицо. Только один нюанс, — вернитесь к своей основной работе. Кроме вас законы принимать некому. А без них реформы провести невозможно. Ну а без реформ мы маємо те, що маємо.

Даже беглый взгляд на законотворческую деятельность депутатов от Кременчуга или тех, кто присматривается к округу в контексте внеочередных выборов, высвечивает грустную картину. «Опрацьовується в комітеті» — отвечает по поводу большинства инициированных Каплиным, Шаповаловым или Жеваго законов парламентский сайт. Аргументы в пользу низкой эффективности мы слышим: законы принимаются большинством.

Только легче от этого не становится, а потребность в законах, которые бы положили начало реформам, не уменьшается (http://www.telegraf.in.ua/plots/parliamentary-elections/my-opinion/2014/09/24/blog-mozhet-snachala-zakony-a-potom-detskie-ploschadki_10040089.html). — 2014. — 24.09).

***

Блог на сайті «polemika.com.ua»

Про автора: А. Науменко

Люстрация на Украине – театр абсурда

На Украине в разгаре не только избирательная кампания по выборам народных депутатов, но также дан старт новой политической кампании — люстрации, а точнее, охоте на ведьм. Эти кампании умышленно совмещены, чтобы постараться максимально исключить конкуренцию для выдвинутых новой власти со стороны функционеров режима бывшего президента Виктора Януковича.

Процесс люстрации не является чем-то новым. Применение определённых карательных и запретительных мер к представителями предыдущей власти и силовых структур через механизм люстрации имело место в ряде социалистических странах Восточной Европы, прежде всего, в Чехии и Польше.

Борьба с прошлым всегда по определению бессмысленна. Но в руках озлобленных и обиженных политических противников люстрация чаще всего превращается в сведение личных счетов или просто механически ломает судьбы многим тысячам людей, чаще — невинным. Поэтому люстрация, как массовая акция преследования функционеров уже несуществующих режимов, в целом оказалась неэффективной, не способствовала демократизации и моральному очищению новых обществ, вела к искусственным конфликтам, и в большинстве бывших социалистических стран почти не применялась. Чаще всего дело ограничивалось наказанием отдельных конкретных личностей за конкретно совершенные ими при прежней власти преступления.

Несмотря на такой негативный опыт люстрационных кампаний, этими стопами решили пойти украинские наследники инквизиции. С идеей люстрации носились не только члены оппозиционных партий, но и представители так называемой общественности. Последними был даже создан люстрационный комитет во главе с Егором Соболевым.

Всё последнее время как в Киеве, так и в регионах предпринимались попытки стихийной люстрации. Нападкам подвергались зачастую врачи, директора школ, государственные служащие, вина которых заключалась лишь в том, что они были в своё время членами Партии регионов, а также правоохранители и судьи, имевшие те или иные конфликты с активистами Майдана.

Стихийная вакханалия по отношению к предыдущим руководителям и специалистам имела широкую географию, но всё же носила хотя и бессистемный, но ограниченный характер.

Революционеры с Майдана за полгода своего нахождения у власти ничем, кроме

развязывания гражданской войны в стране и доведения экономики до кризисного состояния, себя не зарекомендовали. И вот, в условиях начавшейся предвыборной кампании, апологеты люстрации решили добиться её проведения на законодательно-нормативном уровне, подняв хоть этим свой рейтинг в глазах избирателей.

На этой неделе вначале в первом чтении, а через пару дней и окончательно через Верховную Раду Украины был пропихнут закон "Об очищении власти". Для того, чтобы протолкнуть этот абсурдный закон, украинские национал-радикалы шли на самые дикие меры. Жгли крыши около здания Верховной Рады, применяли насилие к народным депутатам. И те, в конце концов, сдались, правда исключив из списка люстрируемых себя любимых – народных избранников, а также ряд других выборных должностных лиц, типа Уполномоченного Верховной Рады по правам человека, судьей Конституционного Суда Украины и т.п.

Но всё равно, принятый люстрационный закон больше подходит для театра абсурда, чем реальной жизни.

Так, в статье 4 «Основания не прохождения проверки» вышеназванного Закона Украины перечисляются субъекты проверки, которые считаются такими, которые её не прошли, если они занимали должность в период с 25 февраля 2010 года по 22 февраля 2014 года: Президента Украины, Премьер-министра или его замов, министров, Генерального прокурора Украины, были первыми руководителями Национального банка Украины, Счетной палаты, Антимонопольного комитета Украины, Фонда государственного имущества Украины, других центральных органов исполнительной власти, а также прокурорами любого уровня.

Но с 23 марта по 3 декабря 2012 года министром экономического развития и торговли Украины в правительстве Николая Азарова был нынешний Президент Украины Пётр Порошенко, который ушел с этой должности только после избрания его народным депутатом Украины. Таким образом, Петр Порошенко после проведения проверки в соответствии с

люстрационным законом должен быть признан таким, как непрошедший проверки.

После этого, в соответствии с частью 3 статьи 13 Закона Украины "Об очищении власти" должно произойти досрочное прекращение полномочий субъекта проверки на выборной должности, которое, правда, должно быть осуществлено с учётом ограничений, предусмотренных как этим Законом, так и особенностей, определенных Конституцией и законами Украины. Но всё равно, по-хорошему, П.Порошенко надо освобождать должность.

Конечно, кто бы заставил его это сделать. Тем более, что авторы закона оставили лазейку, не включив должность Президента в число субъектов проверки (статья 3).

И подобных несурзаций в люстрационном законе хоть пруд пруди. Многие положения имеют настолько абстрактный характер, что могут привести к банальной субъективной расправе с негодными работниками. Но кто, например, определит законность вывода в отношении лиц, огульно обвинённых в том, что они призывали публично к сепаратизму, нарушение территориальной целостности и суверенитета Украины, разжигали межнациональную вражду.

Только улыбку вызывает требование считать непрошедшими проверку лиц, совершивших действия, которые привели к потерям государственного бюджета в сумме свыше 1 миллиона гривен, а местных бюджеты в сумме более пятидесяти тысяч гривен, что установлено в судебном порядке. Получается, что совершать действия, приведшие к убытку государственных средств на 900 тысяч можно, а если убыток местного бюджета буде всего лишь 60 тысяч, не миллион, всё равно подлежишь люстрации.

Уже 23 годовщину своего существования отметила независимая Украина. Но до сих пор покоя не дают современной власти люди, которые служили советской системе. Так, в соответствии с люстрационным законом должны быть признаны такими, как не прошедшими проверку, лица, которые до 19 августа 1991 года были на руководящих должностях в Коммунистической партии СССР, избраны и

работали на руководящих должностях в составе областных и выше комитетов ВЛКСМ, были в качестве штатного работника в 5-м управлении КГБ СССР или окончили высшие учебные заведения КГБ СССР, работали на должности начальника политического отдела (управления) в Вооруженных силах и МВД СССР.

Кстати, в соответствии с этими требованиями люстрации должен быть подвергнут Председатель Службы безопасности СБУ Валентин Наливайченко, который окончил школу КГБ в Москве. Но опять же, кто уволит с должности этого, как утверждают предыдущие руководители СБУ, агента американских спецслужб. Также должны будут лишены должности ряд руководителей новой власти, которые в молодости работали в комсомоле.

В украинском обществе справедливо звучала критика многих положений будущего люстрационного закона, обращалось внимание на недемократичный характер предлагаемых в нем механизмов. Вот какой вывод сделали относительно его в Научно-экспертном управлении Верховной Рады Украины:

1) вместо усиления или введения эффективных механизмов изъятия из власти лиц, которые ее дискредитировали, законопроект предлагает дублирование уже предусмотренных законодательством проверок, которые на практике продемонстрировали свою неэффективность;

2) в проекте не предложено понятного и целостного механизма очистки власти, а значительная часть предписаний проекта имеет не завершенный и противоречивый характер.

И хотя после первого чтения из законопроекта изъяты многие нормы, которые прямо противоречили действующей Конституции Украины, в целом антиконституционный характер Закона Украины "Об очищении власти" сохранился. Это, безусловно, приведёт к массовому нарушению прав и свобод человека, гарантированных как Основным законом Украины, так и международными договорами, которые она ратифицировала (<http://blog.polemika.com.ua/blog/lyustraciya-ukraine-teatr.html>). – 2014. – 18.09).

***

Блог на сайті «Українська правда»
Про автора: Р. Бандуристий, адвокат

Кого и за что будут "люстрировать"?

Согласно пояснительной записке к принятому Верховной Радой проекту Закона Украины "Об очистке власти" ("Закон о люстрации"), целью принятия данного Закона является утверждение в обществе верховенства права, законности, повышение эффективности борьбы с коррупцией, а также возобновление доверия к власти и создание условий для построения новой системы органов власти в соответствии с европейскими стандартами.

Полагаем, что принятый в таком контексте Закон о люстрации в целом будет полезен для Украины как государства, избравшего европейский путь своего развития.

Однако, насколько в действительности Закон, преследующий такую благую цель, соответствует принципам верховенства права и законности, согласовывается с европейскими стандартами, и есть ли вероятность того, что он реально способен повысить эффективность борьбы с коррупцией и возобновить доверие к власти?

Как утверждал Карл Маркс, право есть возведенная в закон воля правящего класса. И сложно сказать, что он был полностью не прав.

Для того, чтобы разобраться в поставленном вопросе, необходимо провести обобщенный анализ норм данного законопроекта.

Итак, кого и за что будут "люстрировать"?

Согласно преамбулы и статьи 3 Закона, его действие будет распространяться на:

государственных служащих и приравняемых к ним лиц;

должностных лиц местного самоуправления.

К числу государственных служащих, на которых будет распространяться этот Закон, относится вся вертикаль исполнительной власти от премьер-министра до, к примеру, лиц рядового состава органов внутренних дел; а также вся система судебной власти Украины.

Закон прямо указывает широкий ряд должностей чиновников, к которым будут применяться его нормы. В то же время этот

список не является исчерпывающим, что делает возможным применение норм этого Закона к любым государственным служащим любого ранга, а также должностным лицам органов местного самоуправления.

Однако даже не это раскрывает масштаб мер по очистке власти, подразумеваемых авторами законопроекта. Так Закон утверждает список из более чем тридцати пунктов, предусматривающих основания, по которым должностное лицо может быть признано не прошедшим проверку. Их можно условно обобщить в следующие категории:

Занятие определенных должностей в определенный период времени (например, постов членов Кабинета Министров в период с 25 февраля 2010 года по 22 февраля 2014 года);

Совершение определенных действий при определенных обстоятельствах (например, сотрудники правоохранительных органов, которые принимали участие в задержании участников акций общественного протеста и массовых мероприятий в период с 25 февраля 2010 года по 22 февраля 2014 года);

Попадание в категорию лиц, не прошедших проверку декларации об имуществе и доходах, а также тех, кто не смог доказать законность полученных доходов;

Наличие у лица помимо украинского гражданства также иностранного гражданства;

Отказ лица от прохождения проверки.

И хотя список таких оснований исчерпывающий, некоторые из них носят несколько размытый характер, что может позволить их расширительное толкование. Например, подпункт "є" пункта 3 части 1 статьи 4 предусматривает, что не пройдут проверку лица, уличенные в публичных призывах к сепаратизму. В то же время, кто и по каким критериям будет оценивать, были ли признаки сепаратизма в публичных призывах проверяемого лица, закон не определяет.

При этом практически все из этих оснований могут встретить на своем пути такие препятствия к их реализации, как устоявшиеся принципы права и судебное обжалование.

Доктрина права не раз сталкивалась с вопросом о том, может ли лицо нести

ответственность за действия, которые во время их совершения признавались законом правомерными. Абсолютное большинство из оснований люстрации, предусмотренных данным законопроектом, по своей сути представляют действия или бездействия, которые на момент их совершения признавались правомерными.

Не исключено, что ответ на этот вопрос будет найден Конституционным Судом в норме Конституции, согласно которой законы не имеют обратного действия во времени, и никто не может отвечать за действия, которые на момент их совершения не признавались правонарушениями.

Также стоит упомянуть о норме статьи 38 Конституции Украины, которая утверждает право любого гражданина принимать участие в управлении государственными делами. В то же время данный закон такое право существенно ограничивает.

Устоявшаяся на сегодняшний день система административного судопроизводства может стать существенной преградой к реализации норм закона "О люстрации", если таковая не будет носить взвешенный и обоснованный характер. И, если не национальная система судопроизводства, то Европейский суд по правам человека точно может предоставить реальную правовую защиту правам и законным интересам проверяемых лиц.

На это, в свою очередь, обратило внимание Главное научно-экспертное управления Верховной Рады в своем заключении относительно данного законопроекта. Так, к примеру, Европейский суд по правам человека неоднократно констатировал в своих решениях, что вина каждого человека в совершении действий, являющихся основанием люстрации, должна быть доказана отдельно, и такому лицу должны быть предоставлены те же права на защиту, что и в уголовном процессе.

И поэтому главной предпосылкой к реализации принятого Верховной Радой Закона является именно жизнеспособный и самодостаточный правовой механизм реализации его норм. Напротив же, предусмотренная законопроектом процедура

проверки не только не проясняет, как же в действительности будут проходить такие проверки, но и порождает ряд вопросов, на которые пока не найден ответ.

Так, к примеру, согласно этой процедуре, проверке подлежат сведения, предоставленные субъектом проверки в согласии на прохождении проверки, в декларациях об имуществе, доходах, расходах и обязательствах финансового характера, а также факты привлечения его к ответственности за коррупционные правонарушения. Но эти предметы проверки явно не совпадают со многими основаниями люстрации, установленными тем же законом.

Как, например, такая проверка сможет подтвердить или опровергнуть наличие у субъекта иностранного гражданства или факт причастности к нарушениям прав человека, установленным решениями Европейского суда по правам человека? Ответ на этот вопрос закон не дает. А потому остается только надеяться, что все субъекты проверки честно и добросовестно признаются во всем "содеянном" в тексте своего согласия на проведение проверки. Иного механизма установления и доказывания подобных оснований люстрации закон пока не предусматривает.

Другим не менее важным вопросом является вопрос о том, кто будет уполномочен проводить непосредственную проверку, какими правами, обязанностями и процессуальными средствами он будет при этом наделен. На этот вопрос закон ответ не дает.

Можно предположить, что эта задача будет решена путем принятия ряда подзаконных нормативных актов. Однако такая схема будет противоречить Конституции Украины, буква которой гласит, что органы государственной власти обязаны действовать на основании и в пределах полномочий, предусмотренных Конституцией и законами Украины.

Подзаконный же нормативный акт не является законом, что свидетельствует о том, что именно закон Украины "Об очищении власти" помимо оснований для такого очищения должен устанавливать четкий и непосредственный алгоритм проведения проверки. В ином же случае такая проверка будет проводиться вне

правового поля, что может повлечь судебное обжалование ее результатов, трудовые споры о восстановлении на работе и, как следствие, существенные убытки для государства.

С учетом всего изложенного, принятие данного закона является, очевидно, правильным шагом в развитии нашего государства, однако сам закон не лишен недостатков.

Поэтому, на наш взгляд, ответ на вопрос о том, будет ли реально работать закон о люстрации, будет зависеть от того, будет ли проведена надлежащая законодательная работа по внесению в него соответствующих изменений.

При этом можно предположить, что именно это станет той лакмусовой бумажкой, которая покажет, был ли этот закон действительно принят с целью утверждения в обществе верховенства права и возобновления доверия к власти (<http://www.epravda.com.ua/rus/columns/2014/09/23/493137/>). – 2014. – 23.09).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 19 (77) 2014**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 3.10.2014.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 6,35.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.